

(26)

www.stachtes.com

i) **αγριμολόγος... (ο)**: ένα δάκρυ στις σιωπηλές σου νύχτες ii) **Κριτική Βιβλίου Δημήτρης Αθηνάκης**: Η διαρκής πάλη με –και για– το(ν) Άλλο iii) **Μαρία Πετρίτση**: Για τους φίλους μιλάνε σε χρόνο Ενεστώτα (προδημοσίευση) iv) **Κώστας Δάρμος**: Ο Δίας και η Λήδα σμίγουν στον Ευρώτα. Ο Μύθος και η Τέχνη v) Ναυτίλου Περιηγήσεις Πατρίτσια Χάισμιθ, Το αγόρι που ακολουθούσε τον Ρίπλεϋ vi) **Δοκίμιο**. Ομάδα «Ανορθογραφίες»: Ορθογραφία και ορθογραφεία vii) **Θεωρία Λίτσα Χατζοπούλου**: Επιστήμονες και καλλιτέχνες viii) **Δοκίμιο**. Κώστας Κουτσοουρέλης: Άγγελος Σικελιανός. Μορφές εκφραστικής οικονομίας ix) **Η Στήλη του Poiein.gr** Αιμίλιος Καλιακάτσος, «Παραδοσιακή τυπογραφία και νέα τεχνολογία- παρατηρήσεις και σχόλια ενός τυπογράφου» x) Μεταφράσεις Γιώργου Κεντροτή: Louis Aragon xi) Άννα Νασιώτου xii) Γιούλη Κούγια xiii) Νιόβη Λύρη xiv) Σταύρος Λαμπράκης xv) Γιάννης Λειβαδάς xvi) Ελένη Νανοπούλου xvii) Κώστας Νησιώτης xviii) Φαίδων Θεοφίλου xix) Μιγάλης Στειακάκης xx) Δώρα Κασκάλη - xxi) Παυλίνα Παμπούδη xxii) Έφη Καλογεροπούλου xxiii) Τους συντελεστές και συνεργάτες του e-περιοδικού μας θα τους βρείτε εδώ Α-Κ και εδώ Λ-Ω, η παρουσίασή τους είναι αλφαβητική. *Αν επιθυμείτε να δημοσιεύσετε στις "Στάχτες" μπορείτε να στείλετε να κείμενά σας στο stachtes@gmail.com*

αρχή σελίδας

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς... (ο)

ένα δάκρυ στις σιωπηλές σου νύχτες

*Τα κλειδιά του φεγγαροφράχτη χορεύουν στη
ζώνη σου σαν ασημένια ψάρια.*

E.X. Γονατάς

Στην αρχή της αφήγησης τοποθετώ τον ήρωά μου σε ένα ξύλινο κιβώτιο το οποίο φροντίζω να σφραγίσω επαρκώς. Είχε την εντύπωση ότι βρίσκονταν στη ίδια σπηλιά όπου είχε χωθεί κάποτε ο ασκητής Αντώνιος, τότε που έπλαθε μπωντλερικούς πειρασμούς και δαιμόνια κατ' εικόνα και ομοίωσή του, δαιμόνια γνωστά πλέον τοις πάσι. Πιστεύω• μέσα στο σκοτάδι του κιβωτίου θα βρει επιτέλους την ευτυχία που χρόνια τώρα αναζητά. Το κιβώτιο έχει διαστάσεις ένα και πενήντα πέντε εκατοστά ύψος και εξήντα πλάτος, γεγονός που –όπως ο ίδιος μου ομολόγησε- δυσχεραίνει ευχάριστα τη διαμονή του καθώς το ύψος το δικό του, ξεπερνά το ένα κι ογδόντα εκατοστά, με πλάτες φαρδιές, υπήρξε τακτικός θαμώνας ενός φίτνες κλαμπ.

Ξαναδιαβάζοντας προσεκτικά την προηγούμενη παράγραφο, διαπιστώνω με τρόμο ότι υπάρχουν δυο δικές μου παραλείψεις που χρήζουν άμεσης φροντίδας, ευτυχώς δεν έχουν περάσει παρά μερικές μόνο ώρες από τότε που έκλεισα τον ήρωά μου στον ξύλινο κόσμο του κιβωτίου. Χωρίς την εξασφάλιση των στοιχειωδών φυσικών και κοινωνικών του αναγκών, δεν δύναται να δοθεί ελεύθερα κι απερίσπαστα *διά της απαθείας*. στην προσπάθειά του να καλλωπίσει την εικόνα με την ομοίωση, *διότι –όπως και πάλι ο ίδιος ομολόγησε-* η ομοιότητα με τον Θεό μας χαρίζει την ατελείυτη ζωή, να πλάσει (και να δοκιμαστεί) με βάσει τον χαρακτήρα του, τους προσωπικούς του πειρασμούς και τα δαιμόνια που *συνήθως* ακολουθούν, πειρασμούς αντάξιους με αυτούς που έπλασε ο ασκητής Αντώνιος.

Πριόνισα προσεκτικά το πλαϊνό μέρος του κιβωτίου δημιουργώντας μια τεράστια ωοειδή τρύπα υπολογίζοντας με ακρίβεια τα επίμαχα σωματικά του σημεία ώστε να καλύπτει με άνεση τις μικρές αλλά και τις μεγάλες φυσικές του ανάγκες. Φρόντισα η τρύπα να βρίσκεται δίπλα από τον μικρό καταρράκτη εξασφαλίζοντάς του ταυτόχρονα την παροχή νερού τόσο για πόση όσο και για πλύση. Εκείνος, βλέποντάς την ανιδιοτελή, σκληρή προσπάθειά μου, τον ιδρώτα του προσώπου μου κάτω από τον καυτό ήλιο, με αντάμειψε με ένα ζεστό χαμόγελο ευγνωμοσύνης, παρά το τραγικό λάθος που διέπραξα, θέλοντας να του αφήσω μερικά ρολά χαρτί υγείας τα οποία με φανερή αμηχανία απέρριψε ευγενικά μεν, ενοχλημένος δε.

Για τις στοιχειώδεις κοινωνικές του ανάγκες, δηλαδή• την επικοινωνία με την οικογένειά του που τον σκέφτονταν κι αγωνιούσε, του προσέφερα -προπληρώνοντας συνδρομή ενός έτους σε γνωστή εταιρεία τηλεφωνίας- ένα σχετικά υψηλής τεχνολογίας κινητό τηλέφωνο. Για την φόρτισή του εγκατέστησα μια ισχυρή κυψέλη φωτοβολταϊκών στο πάνω μέρος του ξύλινου κιβωτίου, κρέμασα ένα καλώδιο με πρίζα την οποία σταθεροποίησα στο ύψος του μέσου της ωοειδούς τρύπας. Η ηλιοφάνεια πλέον θα φρόντιζε τα υπόλοιπα.

Η αφήγηση δεν φτάνει στο τέλος της, προέχει η είσπραξη της επιδότησης που νόμιμα δικαιούμαι για την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών.

Copyright©Στράτος Φουντούλης. Βρυξέλλες, Απρίλιος 2010.

[αρχή σελίδας](#)

Ομάδα «Ανορθογραφίες»: *Ορθογραφία και ορθογραφεία*

*Δημοσιεύουμε ένα νέο **ανορθόγραφο** κείμενο, συμπτωματικά με την πρόσφατη κυκλοφορία του ορθογραφικού λεξικού του "εθνικού" μας γλωσσολόγου...*

‘Ορθοπαιδικός ή Ορθοπεδικός; Μήνυμα ή μύνημα; Εταιρεία ή εταιρία; Ταξίδι ή ταξίδι; Τρένο ή τραίνο;’ Αυτά είναι μόνο μερικά από τα διλήμματα που απασχολούν τους περισσότερους χρήστες της Ελληνικής, κατεξοχήν κατά τη διάρκεια της σχολικής τους εκπαίδευσης, όπου ενδεχόμενο λάθος κοστίζει κυριολεκτικά σε βαθμούς, αλλά και αργότερα, όπου ενδεχόμενο λάθος θεωρείται ένδειξη χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Η ορθογραφία αποτελεί ένα αγαπημένο θέμα των δασκάλων (και, αντίστοιχα, ένα αγκάθι για την πλειονότητα των μαθητών), ενώ παράλληλα αποτελεί και αγαπημένο θέμα συζητήσεων και αναζητήσεων για πολλούς που ασχολούνται με γλωσσικά ζητήματα από διάφορες σκοπιές, είτε ως μέρος της εργασίας τους είτε απλά ως χόμπυ. Τελευταία μάλιστα φαίνεται να μεγαλώνει το ενδιαφέρον για την ορθογραφία, με την έκδοση ‘ορθογραφικού’ λεξικού (!). Ξεκινώντας από την βασική σχέση γλώσσας και γραφής, θα διερευνήσουμε τη σημασία της ορθογραφίας από γλωσσική και κοινωνική άποψη, για να δικαιολογήσουμε και το όνομά μας («ανορθογραφίες»).

A. Γλώσσα και γραφή

Σε αντίθεση με την (προφορική) γλωσσική ικανότητα, που φυσιολογικά αναπτύσσεται σε κάθε άνθρωπο, η γραφή αποτελεί επίκτητη ικανότητα, η οποία χρειάζεται μάθηση και άσκηση για να επιτευχθεί. Για τον λόγο αυτό, η γλώσσα είναι καταρχήν η προφορική γλώσσα, κοινή σε όλους τους ανθρώπους που ανήκουν σε μια γλωσσική κοινότητα. Η γραφή, από την άλλη, αποτελεί ένα αυθαίρετο σύστημα καταγραφής των ήχων από τους οποίους αποτελείται η γλώσσα (αυτό αποτελεί και ένα από τα βασικά γλωσσολογικά επιχειρήματα για την προτεραιότητα του προφορικού έναντι του γραπτού λόγου από την άποψη της γλωσσολογικής έρευνας, αν και δεν μπορούμε να επεκταθούμε εδώ σ’ αυτό το θέμα).

Η γραφή, επομένως, αποτελεί ένα τρόπο καταγραφής της κατεξοχήν γλώσσας, της προφορικής. Αυτή η καταγραφή μπορεί να πάρει πολλές διαφορετικές μορφές, φυσικά και για την ίδια γλώσσα: η Γραμμική Β, ένα σύστημα όπου κάθε σύμβολο είχε την αξία μίας συλλαβής (αφήνοντας κατά μέρος διάφορες εξαιρέσεις που δεν έχουν ακόμα αποκρυπτογραφηθεί), θεωρείται ότι καταγράφει μία μορφή ελληνικής γλώσσας ή διαλέκτου. Το ίδιο συμβαίνει και με την αλφαβητική γραφή της Ελληνικής που είναι σε όλους μας οικεία, όπου κάθε σύμβολο έχει την αξία ενός φθόγγου της γλώσσας (πιο σωστά, ενός φωνήματος, ενός φθόγγου με διαφοροποιητική αξία, κατά την δομιστική παράδοση της γλωσσολογίας). Είναι χαρακτηριστικό ότι, στην προσαρμογή του φοινικικού αλφαβήτου που επιχείρησαν οι αρχαίοι Έλληνες, πρώτον, πρόσθεσαν τα φωνήεντα, ενώ το σημαντικό σύστημα δεν δήλωνε τα φωνήεντα της γλώσσας (όπως ακόμα και σήμερα δεν τα δηλώνει η Αραβική και η Εβραϊκή), ενώ υπήρχε και ποικιλία στο ελληνικό αλφάβητο ανάλογα με την περιοχή (π.χ. ως προς την ίδια την ύπαρξη και το σχήμα κάποιων γραμμάτων κλπ.). Είναι, λοιπόν, προφανές, ότι δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος λόγος για τον οποίο ο τρόπος που γράφουμε είναι αυτός που είναι σήμερα, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι διαφορετικός, όπως το αποδεικνύουν και οι περιπτώσεις των γλωσσών που χρησιμοποιούν άλλα συστήματα, μη αλφαβητικά (π.χ. Κινεζική). Με αυτή την έννοια, η γραφή είναι αυθαίρετη.

B. Πώς δημιουργείται η έννοια της ορθογραφίας

Σε ένα αλφαβητικό σύστημα, όπως αυτό της ελληνικής, η καλύτερη δυνατή αντιπροσώπευση θα απαιτούσε, προφανώς, η γραφή να ανταποκρίνεται στην ομιλία με σχέση 1:1, δηλαδή κάθε γράμμα να συμβολίζει και έναν διαφορετικό φθόγγο και το αντίστροφο, κάθε φθόγγος να συμβολίζεται με διαφορετικό γράμμα. Αυτή η λεγόμενη «φωνητική» γραφή θα βρισκόταν πάρα

πολύ κοντά στην γλώσσα, αποτελώντας πιστή καταγραφή της ομιλίας.

Δύο είναι οι κύριοι παράγοντες που δεν ευνοούν αυτού του τύπου την γραφή. Ο πρώτος είναι η γλωσσική αλλαγή: ως γνωστόν, όλες οι γλώσσες αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου (ή καλύτερα, οι ομιλητές διαμορφώνουν συνέχεια τη γλώσσα τους, με αποτέλεσμα αυτή να διαφοροποιείται). Κατά συνέπεια, η προφορά ορισμένων φθόγγων / λέξεων / φράσεων διαφοροποιείται, άλλοτε με ταχείς και άλλοτε με πιο αργούς ρυθμούς. Από την άλλη πλευρά, η γραφή, και καλύτερα αυτοί που κατέχουν αυτή την ικανότητα, έχουν την τάση να αντιστέκονται σε αλλαγές, μια και χρειάζεται άσκηση και μάθηση για την απόκτησή της, και έτσι δεν προσφέρεται για συνεχείς τροποποιήσεις.

Πέρα από τους δύο αυτούς παράγοντες, η έννοια της ορθογραφίας δημιουργείται παράλληλα με την προτυποποίηση ενός τρόπου γραφής μίας γλώσσας, δηλαδή με την καθιέρωση μιας γραπτής μορφής ως προτύπου. Αυτό συμβαίνει με την υιοθέτηση της έννοιας της γραπτής «παράδοσης», η οποία θεωρείται ισχυρότερη και σπουδαιότερη από την εκάστοτε ομιλία. Έτσι, η γραφή ουσιαστικά παύει να έχει ως στόχο την καταγραφή της τρέχουσας μορφής γλώσσας, αλλά στοχεύει στην διατήρηση μίας μορφής που θεωρείται σπουδαία, ισχυρή, καλύτερη για διάφορους κοινωνικούς λόγους. Δεν υπάρχει πια ο στόχος της 1:1 σχέσης, μια και αυτό θεωρείται δευτερεύον σε σχέση με την «σωστή» γραφή, η οποία αντλεί την ορθότητά της από το κοινωνικό γόητρο της γλώσσας την οποία διασώζει. Αυτό φυσικά προϋποθέτει συνειδητές αντιλήψεις για τη γλώσσα και τη γλωσσική και γραπτή παράδοση, που μόνο σε ένα πλαίσιο κάποιας συστηματοποίησης (όχι βέβαια διεύρυνσης) της εκπαίδευσης μπορεί να προκύψει. Καθώς λοιπόν η γλώσσα αλλάζει, χωρίς όμως να την ακολουθεί και ο τρόπος καταγραφής, οδηγούμαστε στην λεγόμενη «ιστορική» ορθογραφία, δηλαδή σε ένα τρόπο γραφής που δεν ανταποκρίνεται στην παρούσα κατάσταση, αλλά διασώζει τον τρόπο γραφής προγενέστερων μορφών της γλώσσας. Και φυσικά, η ιστορική ορθογραφία συνδέεται άμεσα με υποτιμητικές αντιλήψεις για την τρέχουσα μορφή της γλώσσας, καθώς, σε διαφορετική περίπτωση, δεν θα υπήρχε κάποιος ουσιώδης λόγος διατήρησης της παλιάς γραφής, πέρα από πολιτικές σκοπιμότητες (ενιαίο έθνος και γλώσσα, επομένως και απαράλλακτος τρόπος γραφής, που έρχεται με τη σειρά του σε ένα κυκλικό σχήμα να αποδείξει αυτή την ενότητα, ενώ για χάρη αυτής διατηρείται). Όλα αυτά γίνονται εύκολα κατανοητά μέσα από το παράδειγμα της Ελληνικής, που είναι οικείο σε όλους μας.

Γ. Η περίπτωση της Ελληνικής

Τα πρώτα ελληνικά αλφάβητα δημιουργήθηκαν με στόχο να αποτυπώσουν ακριβώς τους φθόγγους της αρχαίας ελληνικής (όσο πιο πιστά είναι δυνατόν), επομένως θα έλεγε κανείς ότι εντάσσονταν σε μία προσπάθεια φωνητικής γραφής της γλώσσας. Όπως είναι πολύ γνωστό, τα πρώτα συστήματα αλφαβητικής γραφής της ελληνικής περιείχαν μόνο κεφαλαία γράμματα και καθόλου τονικά σημάδια. Στην πορεία, τα αλφάβητα αυτά διαφοροποιήθηκαν σε κάποιο βαθμό, χωρίς βέβαια να γνωρίζουμε πόσο ανταποκρίνονταν στην ομιλία της εποχής τους από ένα σημείο και μετά.

Αυτό που γνωρίζουμε είναι ότι ζήτημα «ορθογραφίας» ουσιαστικά δημιουργείται στην ελληνιστική εποχή, με την παράλληλη ανάδειξη των πρώτων φιλολογικών κέντρων και την επικράτηση του λεγόμενου «Αττικισμού» στα μορφωμένα στρώματα. Ενώ δηλαδή διάφορες γλωσσικές (φωνολογικές δηλαδή) μεταβολές είχαν οδηγήσει σε προφορά διαφορετική πολλές λέξεις της ελληνικής, η ανάδειξη της Αττικής σε πρότυπο (παιδευτικό, όχι μόνο γλωσσικό) από τους διάφορους «φιλόλογους» και λογίους της εποχής οδήγησε στη διατήρηση της ίδιας γραφής των λέξεων, δημιουργώντας έτσι ένα χάσμα ανάμεσα στη προφορά και την γραφή των λέξεων.

Αυτό μας είναι γνωστό χάρη στην ανακάλυψη των παπύρων (και των διαφόρων επιγραφών, βέβαια), που μαρτυρούν πάρα πολύ διαφορετικές γραφές πολλών λέξεων, φανερώνοντας έτσι τη διαφορετική τους προφορά σε σχέση με την Αττική του 5ου αιώνα π.Χ. Επιπλέον, οι ίδιοι φιλολογικοί κύκλοι επινόησαν και τα τονικά σημάδια, τα οποία δηλώνουν ουσιαστικά την προφορά των λέξεων στην Αττική, μια και στην ελληνιστική εποχή αυτή είχε διαφοροποιηθεί. Η έννοια του ορθογραφικού λάθους είναι, επομένως, δημιούργημα της ελληνιστικής εποχής. Οι πάπυροι περιέχουν αμέτρητα παραδείγματα ορθογραφικών λαθών, αφού μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν ήταν πολύ εξοικειωμένο με την Αττική διάλεκτο του 5ου αι., και έτσι έγραφε με βάση την τρέχουσα προφορά των λέξεων. Κατ'αυτή την έννοια, και όλα τα λεγόμενα «ορθογραφικά» λάθη απλά αποτυπώνουν την εξέλιξη της προφοράς των λέξεων.

Στην ελληνιστική εποχή έχει τις ρίζες της και ο παραλογισμός των κατοπινών αιώνων: οι λέξεις γράφονταν σύμφωνα με τα πρότυπα της Αρχαίας του 5ου αιώνα, με την προσθήκη όμως των τονικών σημαδιών που αρχικά προστέθηκαν για να δείξουν την προφορά εκείνων των λέξεων! Φυσικά, όπως αναφέρθηκε, αυτή η εξέλιξη και η επικράτηση της λεγόμενης «διγλωσσίας», μιας λόγιας και μίας δημώδους παράδοσης στην Ελληνική, σχετίζεται άμεσα με την ανάδειξη ήδη από την ελληνιστική εποχή της αρχαίας Ελλάδας ως αξεπέραστο πρότυπο προς μίμηση σε όλα τα επίπεδα, επομένως και στη γλώσσα. Με άλλα λόγια, η εμφάνιση της «ορθογραφίας» και της εμμονής σε γραπτές μορφές του παρελθόντος δεν είναι αυτονόητη εξέλιξη σε κάθε γλώσσα, αλλά είναι απόρροια ιδεολογικών επιλογών.

Αυτό φαίνεται ακόμα πιο ξεκάθαρα στην επόμενη, Μεσαιωνική περίοδο της ελληνικής. Τότε εμφανίζονται και τα πρώτα εκτεταμένα κείμενα στη λεγόμενη δημώδη, τα οποία μας σώζονται σε διάφορα χειρόγραφα. Η «ορθογραφία» αυτών των χειρογράφων έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις και αναζητήσεις, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν είναι συστηματική, όπως την εννοούμε σήμερα, αλλά ενέχει τεράστια ποικιλία: ένα ρήμα όπως το «ήθελα» μπορούσε να γράφεται «ύθελα, ίθελα, ίθαιλα, είθελα, ήθελα κ.ά». Ο μόνος κανόνας που φαίνεται να ισχύει είναι: μπορείς να γράψεις τις λέξεις με όποια γράμματα θέλεις, αρκεί να συμβολίζουν τον κατάλληλο φθόγγο. Δηλαδή, όλα τα «υ» είναι ίδια, και μπορούν να εναλλάσσονται σε όλα τα γλωσσικά περιβάλλοντα. Αυτό προφανώς απέχει πάρα πολύ από την σημερινή έννοια της ορθογραφίας, που δεν ανέχεται ουσιαστικά καθόλου ποικιλία.

Αυτό που είναι ακόμα πιο ενδιαφέρον είναι ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ίδιοι γραφείς που στην αντιγραφή των δημωδών κειμένων ήταν τόσο «ελεύθεροι» με την ορθογραφία των λέξεων, ήταν ταυτόχρονα και πολύ τυπικοί στην αντιγραφή των λογίων κειμένων. Αυτό καταμαρτυρά ακόμα πιο emphaticά ότι η ορθογραφία σχετίζεται άμεσα με την αντίληψη για την γλώσσα: εφόσον τα δημώδη κείμενα ήταν προϊόντα της προφορικής, σύγχρονης παράδοσης, δεν υπήρχε λόγος η γραπτή τους μορφή να είναι συγκεκριμένη, μια και δεν υπήρχε και καθόλου τυποποιημένη μορφή της δημώδους αυτής γλώσσας. Από την άλλη, τα αρχαία κείμενα έπρεπε να αναπαράγονται ακριβώς όπως είναι, καθώς και η μορφή ήταν αναπόσπαστο μέρος του μεγαλείου τους.

Είναι ενδιαφέρον ότι ακριβώς το ίδιο φαινόμενο της ορθογραφικής ποικιλίας παρατηρείται και στις άλλες ευρωπαϊκές μεσαιωνικές γραμματείες, κάτι που φανερώνει την κοινή στάση ομιλητών διαφορετικών γλωσσών απέναντι στην μη τυποποίηση μιας γλωσσικής ποικιλίας, της δημώδους, και την άνεσή τους να χρησιμοποιούν τεράστια ποικιλία στη γραφή, χωρίς αυτό να έχει καμία συνέπεια στην επικοινωνία, τουλάχιστον απ'όσο μπορούμε να κρίνουμε σήμερα. Φυσικά, ακόμα και οι «λόγιοι» είχαν συχνά δυσκολίες να τηρήσουν τους κανόνες της «ορθογραφίας», όπως αυτοί είχαν διαμορφωθεί από την ελληνιστική εποχή, μια και νέες λέξεις είχαν εισαχθεί στο λεξιλόγιο της ελληνικής, κυρίως δάνεια από τις δυτικές (ιταλική, γαλλική)

και σλαβικές γλώσσες. Η «σωστή γραφή» αυτών των λέξεων ήταν αναγκαστικά τελείως αυθαίρετη, μια και δεν υπήρχε σημείο σύγκρισης με την αρχαία Ελληνική.

Στην πιο σύγχρονη περίοδο, η ορθογραφική απλοποίηση αποτέλεσε πάγιο αίτημα του δημοτικισμού, με διάφορες προτεινόμενες μορφές. Φυσικά το όλο θέμα αποτέλεσε μέρος μόνο του ευρύτερου γλωσσικού ζητήματος και της διγλωσσίας ανάμεσα σε καθαρεύουσα και δημοτική, με τις γνωστές κοινωνικές προεκτάσεις. Δεν θα μπούμε τώρα σε αυτό το θέμα, το οποίο είναι πολύ ευρύ και χρειάζεται ειδική διαπραγμάτευση. Ωστόσο, αξίζουν κάποιες επισημάνσεις σχετικά με την ορθογραφία της Νέας Ελληνικής όπως την εφαρμόζουμε σήμερα. Το σημερινό σύστημα είναι, βέβαια, αποτέλεσμα όλων όσων προηγήθηκαν και αναφέρθηκαν πάρα πολύ σύντομα παραπάνω. Η επιμονή στην λεγόμενη ιστορική ορθογραφία δείχνει, φυσικά, την εμμονή στην διατήρηση της ιδέας της ενιαίας ελληνικής ως γλώσσας και γραφής με τρισχιλιετή ιστορία (φυσικά μόνο τρισχιλιετή, γιατί αν πάμε πιο πίσω, η ελληνική γραφή είναι η γραμμική Β, και αυτή δεν μπορεί να προσφερθεί για επιχειρήματα υπέρ της ιστορικής ορθογραφίας, μια και δεν είναι αλφαβητική, ευτυχώς!), κάτι που άλλωστε φαίνεται και στο ευρύτερο γλωσσαμυντορικό κλίμα που δυστυχώς επικρατεί σε μεγάλο βαθμό στη νεοελληνική κοινωνία. Επιχειρήματα υπέρ της ιστορικής ορθογραφίας συνήθως αναφέρονται α) η ίδια η ιστορία της και η σύνδεσή της με την ενότητα του ελληνισμού από την αρχαιότητα ως σήμερα (το τελευταίο συνήθως υπονοείται, αλλά είναι σίγουρα το κλειδί για το συγκεκριμένο επιχείρημα), β) το ότι φανερώνει τις ρίζες των λέξεων, γ) είναι αισθητικά πολύ πιο ωραία από υποτιθέμενες απλοποιημένες μορφές, δ) κανείς άλλος στην Ευρώπη δεν το έχει κάνει, γιατί εμείς; και ε) ενδεχόμενη απλοποίηση θα αποκόψει τους νέους από την παλιότερη γλωσσική παράδοση και γραμματεία.

Ωστόσο, όλα τα παραπάνω είναι ανεπαρκή: Η λεγόμενη ιστορική διασώζει γραφές κυρίως από την αττική του 5ου αι. π.Χ. Θα έλεγε κανείς ότι εξίσου ιστορικές είναι και ελληνιστικές και μεσαιωνικές γραφές, που αποσιωπώνται, σκόπιμα βέβαια. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις είναι πολύ δύσκολο να βρει κανείς ετυμολογία, ιστορική ορθογραφία των λέξεων, επομένως η ιστορικότητα δεν μπορεί να αποτελεί το τεκμήριο για την ορθογραφία. Αυτό είναι προφανές από την φοβερή σύγχυση που προκαλούν οι διαφορετικές γραφές των λέξεων στα λεξικά της Νέας Ελληνικής, όπως έχει κατ'επανάληψη επισημανθεί (βλ. λ.χ. τα άρθρα του Γιάννη Χάρη για την ορθογραφία). Μα η ιστορική ορθογραφία μόνο αντιφάσεις μπορεί να έχει, καθώς, όπως και η γλώσσα, διασώζει γραφές από διαφορετικές φάσεις, που δεν μπορούν να νοηθούν ως ένα ενιαίο σύστημα (όπως άλλωστε και η γλώσσα συνολικότερα). Επιπλέον, το ότι η ιστορική ορθογραφία φανερώνει την ετυμολογία των λέξεων, ακόμα και αν το δεχτούμε, ισχύει μόνο για τους φιλόλογους που μπορούν να διακρίνουν τις ρίζες και ετυμολογίες, και επιπλέον, δεν έχει κάποιο ενδιαφέρον πέρα από τους φιλολογικούς κύκλους. Για την αισθητική, δεν θα επιχειρήσουμε κάποιο σχόλιο, αλλά μόνο ένα ερώτημα: αν η ποικιλία των «ι» είναι ωραία αισθητικά, γιατί να μην εφαρμόσουμε το μεσαιωνικό σύστημα και να την επεκτείνουμε σε όλες τις λέξεις, ανεξάρτητα ρίζας; Σίγουρα η ανάγνωση θα είχε μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, έχουν επιχειρηθεί κατά καιρούς διάφορες απλοποιήσεις, και κυρίως έχουν σιωπηλά γίνει από τους ίδιους τους χρήστες: π.χ. neighbor αντί για neighbour. Ενδεικτικά αναφέρουμε πρόσφατη απόφαση της Σουηδικής ακαδημίας, κατά την οποία η λέξη 'skall' καλό είναι να γράφεται πια μόνο 'ska', όπως συνήθως γράφεται και προφέρεται. Γενικευμένη απλοποίηση βέβαια δεν έχει γίνει στο πρόσφατο παρελθόν, μια και το ζήτημα της ορθογραφίας συνδέεται, όπως τονίσαμε, με την αντίληψη περί εθνικής γλώσσας που αντλεί την ιστορία της από το παρελθόν του έθνους. Από την άλλη, ο Κεμάλ επέβαλε το λατινικό αλφάβητο σε μία χώρα που έγραφε με Αραβικούς χαρακτήρες, κάτι που έγινε τελείως αποδεκτό, μια και ήταν

άλλα τα κοινωνικά ζητούμενα για την Τουρκία εκείνη την εποχή. Τέλος, η αρχαιολατρεία και η εμμονή στην σωστή ορθογραφία είναι πιο πιθανό να απομακρύνει τους νέους από την παλαιότερη γραμματεία, παρά μια ορθογραφική απλοποίηση.

Ας μην ξεχνάμε επίσης, ότι η ορθογραφία αποτελεί ένα από τα καλύτερα εργαλεία, σε συνδυασμό φυσικά με τη γλώσσα ευρύτερα, για τον διαχωρισμό (από το σχολείο και εξής) σε μορφωμένους και μη, σε επιμελείς και μη. Και, κάτι εξίσου σημαντικό, μία ενδεχόμενη απλοποίηση της ορθογραφίας, στην κατεύθυνση της προσέγγισης στη φωνητική γραφή (και όχι φυσικά στην κατεύθυνση της εύρεσης της σωστής ιστορικής γραφής, που μόνο σε αδιέξοδα μπορεί να καταλήξει), θα διευκόλυνε σημαντικά την εκμάθηση της ελληνικής, όχι μόνο για τους έλληνες αλλά και για όλους τους υπόλοιπους που θα ήθελαν να μάθουν ελληνικά. Το τελευταίο ζήτημα φαίνεται να αποσιωπάται από τους περισσότερους γλωσσολόγους, μια και το κέρδος από την ορθογραφική απλοποίηση σε αυτή την περίπτωση είναι πολύ προφανές και δεν μπορεί να αντικρουστεί, επομένως αποσιωπάται ή, εναλλακτικά, υποβαθμίζεται η σημασία της εκμάθησης της ελληνικής!

Ακόμα και πολλοί που αντιτίθενται στο γλωσσολογικό εθνικισμό διστάζουν να προτείνουν απλοποίηση της ορθογραφίας, κυρίως λόγω του (συναισθηματικού) δεσίματος όλων των χρηστών της ελληνικής με τον συγκεκριμένο τρόπο γραφής. Ωστόσο, το συναισθηματικό δέσιμο δεν μπορεί να προτάσσεται εις βάρος των υπόλοιπων κοινωνιο-πολιτικών προτερημάτων της απλοποίησης. Καλύτερη η νοσταλγία, παρά ο εγκλωβισμός σε αυτό το μείγμα αυθαιρεσίας που είναι η σημερινή ορθογραφία.

Δ. Συμπεράσματα

Η ορθογραφία είναι το αποτέλεσμα τυποποίησης της γραφής σε συνδυασμό με αντιλήψεις που θεωρούν παλαιότερες μορφές (και γραφές) μιας γλώσσας ως ανώτερες, ως πρότυπα, και ως μέρη ενός ενιαίου συνόλου, μίας ενιαίας γλώσσας. Είναι ένα αυθαίρετο σύστημα κατ'ανάγκη, όπως άλλωστε και η γραπτή απόδοση μίας γλώσσας συνολικά. Οι πρώτες απόπειρες αλφαβητικών γραφών της ελληνικής υπηρετούσαν μια φωνητική γραφή, σήμερα όμως, αν και επικρατεί τόσο θαυμασμός για τους αρχαίους ημών προγόνους, δεν υιοθετείται αυτή η αντίληψή τους. Αντίθετα, η ορθογραφία θεωρείται ένα από τα σπουδαιότερα κεφάλαια στη μόρφωση των πολιτών, και ένα κριτήριο κατηγοριοποίησής τους (ορθογράφοι και ανορθογράφοι). Εμείς είμαστε το δεύτερο, και οι ανορθογραφίες μας δεν αφορούν την γραφή, αλλά τις αντειλήψεις που κρίβωντε πίσω από την αιμμονή σε γλωσσικές ιδαιωλογίαις – μίθους.

Copyright© Θ. Μαρκόπουλος

«[Ανορθογραφίες](#)»

[αρχή σελίδας](#)

Λίτσα Χατζοπούλου: Επιστήμονες και καλλιτέχνες

Στο αφιέρωμα της εφημερίδας *Η Καθημερινή*, «Επτά Ημέρες» (24-25 Δεκ. 2005) για τα τετρακόσια χρόνια από την έκδοση του μυθιστορήματος του Μιγκέλ δε Θερβάντες *Ο χαρισματικός ιδαιγός Δον Κιχώτης της Μάντσα, Ιππότης της Ελεεινής Μορφής* (Μαδρίτη 1605),

διάβασα το κείμενο του συγγραφέα και μεταφραστή Φίλιππου Δ. Δρακονταειδή «Ο Δον Κιχώτης είναι εδώ!» και στάθηκα στα ακόλουθα:

... ο *Δον Κιχώτης* εκφράζει το χαρακτηριστικό ενός κόσμου, που χωρίς την αποτυχία δεν έχει μέλλον.

Αν αυτό το χαρακτηριστικό ισχύει, τότε ο *Δον Κιχώτης* είναι απαραίτητος: αν δεν τον είχε γράψει ο Θερβάντες, κάποιος άλλος θα τον είχε γράψει. (σελ. 6, 4η στήλη)

Από όσα γράφει ο Δρακονταειδής, πριν από το ανωτέρω παράθεμα, το χαρακτηριστικό που αναφέρει ισχύει, επομένως το μυθιστόρημα *Δον Κιχώτης* είναι απαραίτητο. Θα γραφεί. Από ποιον; Δεν έχει σημασία. «Κάποιος άλλος θα το είχε γράψει».

Όμως ο Δρακονταειδής συνεχίζει:

Εκείνο που καθιστά τον *Δον Κιχώτη* δημιούργημα του Θερβάντες και μόνο είναι ότι τα πρόσωπα του έργου είναι τρία: ο Δον Κιχώτης, ο Σάντσο Πάντσα και ο ίδιος ο Θερβάντες που [...] ξέρει περί ποιού ο λόγος, αφού η ζωή του υπήρξε αρκούντως δονκιχωτική: [...]

Αν κατανοώ τα λόγια αυτά, το μυθιστόρημα *Δον Κιχώτης* δεν θα μπορούσε να το έχει γράψει κανένας άλλος εκτός από τον Θερβάντες, είναι «δημιούργημα του Θερβάντες και μόνο». Μας λέει, δηλαδή, ο Δρακονταειδής ότι, παρ' όλο που το μυθιστόρημα «εκφράζει το χαρακτηριστικό ενός κόσμου, που χωρίς την αποτυχία δεν έχει μέλλον» και επομένως κάποιος άλλος θα το είχε γράψει (αν, π.χ., σκοτωνόταν ο Θερβάντες στη ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571, δεν θα άλλαζε και τίποτα, ο κόσμος θα ήταν ο ίδιος), το γεγονός είναι ότι αυτό το μυθιστόρημα είναι «δημιούργημα του Θερβάντες και μόνο» και κανένας άλλος δεν θα το είχε γράψει. Έχουμε εδώ μια πρόταση π και μία άλλη πρόταση όχι-π. Η σύζευξη αυτών αποτελεί αντίφαση. Και ο αντιφατικός λόγος δεν μας λέγει τίποτα.

Με αφορμή τα ανωτέρω παραθέματα, θέλω να υποστηρίξω τη θέση ότι το μυθιστόρημα *Δον Κιχώτης* ουδείς άλλος θα μπορούσε να το έχει γράψει, εκτός από τον Θερβάντες. Γενικότερα, αν το χ είναι ένα έργο τέχνης και το ψ είναι ο δημιουργός του, τότε έχουμε τον ακόλουθο τύπο: Αν το χ είναι δημιούργημα του ψ, τότε η μη ύπαρξη του ψ συνεπάγεται τη μη ύπαρξη του χ. Θα ονομάσω τον τύπο αυτό «νόμο του αναντικατάστατου». Για να γίνω κατανοητός:

Παραθυρόφυλλα, τραπέζια, σκαμνάκια και πιατοθήκες μπορεί να φτιάξει οποιοσδήποτε καλός ξυλουργός. Αν ένα συγκεκριμένο τραπέζι δεν το φτιάξει ο μαστρο-Γιώργος, θα το φτιάξει ο μαστρο-Μιχάλης, κι αν δεν το φτιάξει ο μαστρο-Μιχάλης, θα το φτιάξει ο μαστρο-Γρηγόρης, κι αν δεν το φτιάξει άνθρωπος, το φτιάχνουν και μηχανές. Η ύπαρξή του δεν εξαρτάται από την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου ανθρώπου. Ουδείς αναντικατάστατος. Θα δώσω άλλο παράδειγμα: Στα μαθηματικά, η θεωρία του Διαφορικού Λογισμού (ΔΛ) διευτώθη από τον Νεύτωνα, αλλά η σχέση μεταξύ της ύπαρξης του Καρτέσιου και της θεωρίας του ΔΛ δεν είναι αναγκαία. Η ύπαρξη της θεωρίας του ΔΛ δεν εξαρτάται εξ ανάγκης από την ύπαρξη του Νεύτωνα. Η θεωρία του ΔΛ μπορεί να υπάρξει και χωρίς τον Νεύτωνα κι αυτό γιατί, όπως λένε οι ιστορικοί των μαθηματικών, ο Λάιμπνιτς είχε διατυπώσει την ίδια θεωρία σχεδόν ταυτοχρόνως. Άλλο παράδειγμα είναι η θεωρία του ηλιοκεντρικού συστήματος. Η ύπαρξή της δεν είναι αναγκαίως συνδεδεμένη με την ύπαρξη του Κοπέρνικου.

Χιλιάδες χρόνια πριν από τον Κοπέρνικο, την είχε διατυπώσει ο Αρίσταρχος ο Σάμιος. Αλλά και στον τεχνολογικό τομέα έχουμε πάρα πολλές περιπτώσεις εφευρέσεων, των οποίων οι φερόμενοι ως εφευρέτες αμφισβητούνται. Πριν από αυτούς, άλλοι έκαμαν τις εφευρέσεις, χωρίς να υπάρχει κλοπή από τους μεταγενέστερους. Στα επιτεύγματα του νοός, δεν ισχύει ο νόμος του αναντικατάστατου τον οποίον ανέφερα για την περίπτωση των δημιουργημάτων των καλών τεχνών. Αν, π.χ., ο Αϊνστάιν δεν διετύπωνε τη θεωρία της σχετικότητας, αργά ή γρήγορα θα τη διετύπωνε κάποιος άλλος επιστήμονας. Αλλά, απ' ό,τι γνωρίζω, δεν υπάρχουν περιπτώσεις δημιουργίας έργων τέχνης, π.χ., της ίδιας τεχνοτροπίας από διαφορετικούς δημιουργούς, χωρίς να γνωρίζει ο ένας τον άλλον. Αν δεν υπήρχε ο Βαν Γκογκ, οι πίνακές του δεν θα υπήρχαν, επειδή κανένας άλλος δεν θα ζωγράφιζε όπως αυτός. Αν δεν υπήρχε ο Καβάφης ή ο Κάλβος, κανένας δεν θα έγραφε ποιήματα όπως αυτοί. Έχουμε, βεβαίως, μιμητές των ποιημάτων τους και μάλιστα τόσο καλούς που βραβεύονται κιόλας, τα έργα τους όμως είναι μιμήματα πρωτοτύπων. Τα δημιουργήματα των καλών τεχνών δεν είναι δημιουργήματα του νοός. Είναι πρωτίστως δημιουργήματα του θυμικού της ψυχής των ανθρώπων και όχι του νοητικού της μέρους. Όταν πεθαίνει ένας μεγάλος επιστήμονας, δεν δημιουργείται κανένα κενό στην ζωή μας την επιστημονική. Παν ό,τι θα προσέφερε στην επιστήμη, αργά ή γρήγορα θα προσφερθεί από άλλους επιστήμονες. Αν όμως πεθάνει ένας μεγάλος ή μικρός ποιητής, λογοτέχνης ή ζωγράφος, τότε όντως δημιουργείται κενό, και μάλιστα μεγάλο, γιατί το κενό που αφήνει παραμένει στον αιώνα τον άπαντα. Δεν πληρούται από κανέναν. Αυτά που ήταν να δημιουργήσει χάνονται μαζί του. Με άλλα λόγια, ο νους είναι κοινός σε όλους τους ανθρώπους, το θυμικό όμως είναι ιδίον του καθενός μας.

Όταν χάνεται ένα θυμικό, χάνεται κι ένας κόσμος, όταν χάνεται ένας νους, δεν χάνεται τίποτα.

Υπογραφή: Ο Ξυλουργός
Και για την αντιγραφή: Λίτσα Χατζοπούλο

Copyright©Λίτσα Χατζοπούλου / Email: litsah@gmail.com

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Κουτσουρέλης: Άγγελος Σικελιανός. *Μορφές εκφραστικής οικονομίας*

Τις πιο πολλές φορές, όταν ακούμε να γίνεται λόγος για εκφραστική οικονομία, ο νους μας κατευθύνεται αθέλητα σε μιας μορφής αποχή. Αποχή από τη ρητορεία, λ.χ., τη μεγαληγορία, το πληθωρικό λεξιλόγιο, τον πεπονημένο λόγο, τον έκθυμο συναισθηματισμό. Το ίδιο αυτόματα, η εκφραστική οικονομία συγγέεται με τη λιτότητα ή, έστω, τη λεκτική αυτοσυγκράτηση, τη «φυσική» φράση, τη θυμική αποστασιοποίηση, ακόμη και μ' έναν –όποιοι πάντα– «ρεαλισμό».

Η κατανόηση αυτή της εκφραστικής οικονομίας είναι μονόφθαλμη όσο δεν παίρνει. Μάλιστα, θυμίζει κάπως τα δόγματα των αττικιστών, που προσκολλημένοι όπως ήταν λατρευτικά στο λιτόν ύφος του Λυσία, κατακεραύνωναν πρόθυμα όποιο άλλο ύφος, *πλούσιον* ή και *μέτριον*, πήγαινε να τους χαλάσει τη συνταγή. Στη δική μας περίπτωση, η τρέχουσα αντίληψη περί εκφραστικής οικονομίας δεν φανερώνει παρά την εικόνα που βλέπει η λογοτεχνία των αρχών του 21ου αιώνα κάθε φορά που ναρκισσευόμενη αντικρίζει τον εαυτό της στον καθρέφτη. Τουτέστιν: όχι μια ακόμη εκδοχή του αισθητικώς δυνατού, αλλά ένα ίνδαλμα άξιο μιμήσεως,

ένα διαχρονικό και απαρασάλευτο δέον.

Αν θέλαμε να εφαρμόσουμε αναδρομικά τις βουλές της, θα σκοντάφταμε ταχέως σε εμπόδια. Αν φέρ' ειπείν η ρητορικότητα αποτελεί γενικώς κι ανεξαιρέτως κουσούρι, μια εκφραστική συμφόρηση που παραφορτώνει τάχα τα κείμενα κι εξαντλεί τους αγκώνες τους, τότε εκτός νυμφώνος λογοτεχνικού θα κινδύνευαν να μείνουν όχι μόνο κεφάλαια ολόκληρα της παγκόσμιας γραμματείας, από τους Βυζαντινούς υμνογράφους ως τους Γάλλους τραγικούς, αλλά και πολλά σημαδιακά έργα της τόσο οικείας μας νεωτερικής ποίησης. Από τους φουτουριστές και τους υπερρεαλίζοντες ως τους κάθε λογής στρατευμένους και τους μητ, ο υψηλός, κάποτε και ακραία ρητορικός οίστρος έδωσε τόσο εύγευστους καρπούς, που και ο λιτοδίαιτος αναγνώστης δύσκολα θα τους απέκλειε από το εδεσματολόγιό του.

Από την άλλη πλευρά, αν παραδεχτούμε τον συναισθηματισμό παντού και πάντα ως κακόσημη υπερβολή, ως αχρείαστη υπέρβαση δηλαδή της χρυσής δοσολογίας του μέτρου, πώς εξηγούμε το γεγονός ότι αυτός ευδοκιμεί τόσο συχνά, αν όχι κατά βάση, σε έργα συγγραφέων που μόνο για μεγάλωφονοι και υψιπετείς δεν περνιούνται; Ξέρουμε πόσος άφθονος συναισθηματισμός κελαρύζει στις φλέβες του «ταπεινού ύφους» των ελεγειακών της δεκαετίας του '20, του Καρυωτάκη μη εξαιρουμένου. Ξέρουμε πόσο γλυκερά είναι, δυο αιώνες τώρα, τα ευπώλητα ρομάντζα που αποκαλούμε συνήθως ροζ. Κι όμως, αν τ' αντιπαραβάλλουμε με κορυφαία έργα ομόθεμά τους, με τον *Ρωμαίο και Ιουλιέττα* ή τον *Ερωτόκριτο*, λ.χ., θα βρούμε τη γλώσσα τους πράγματι προσγειωμένη, πάει να πειτσιγγούνικη, συμμαζεμένη έως ένδειας και, δίχως άλλο, μέχρι κοπώσεως «ρεαλιστική».

Κανείς σοβαρός αναγνώστης δεν θα 'βρισκε ποτέ τον Σαίξπηρ ή τον Κορνάρο ποιητή συναισθηματικό μόνο και μόνο για το θέμα που επέλεξαν. Και κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει σοβαρά ότι η λογοτεχνική τους γλώσσα είναι «λιτή», πάει να πει ταπεινή, ακαλλώπιστη, πενιχρή, εξόν πια και έχει πάρει από την κυριολεξία την άδεια να μεταστρέφει τις έννοιες στο αντίθετό τους. Γεγονός αναντίρρητο μένει ότι όλη σχεδόν η μεγάλη ερωτική λογοτεχνία όλων των εποχών (και όχι βεβαίως μόνον αυτή) εμψυχώνεται από έναν ρητορικό, μεγαλήγορο, υμνητικό, ιδανιστικό τόνο. Και είναι ακριβώς αυτό της το γνώρισμα που την εγκαθιστά στο κατορθωμένο της ύψος. Είναι η ακραία ένταση, η γλωσσική λαμπρότητα, η ιλιγγιώδης κάποτε δαψίλεια των εκφραστικών της μέσων που της προσδίδουν «φυσικότητα», ικανή να καθηλώνει έτσι όπως μόνο τα φυσικά φαινόμενα το μπορούν: διά της γυμνής της παρουσίας και μόνο. Αν όλα αυτά συνιστούν «υπερβολή», τότε δεν μένει επιτέλους παρά να ομολογήσουμε το προφανές: ότι το λογοτεχνικό μεγαλείο εξ ορισμού υπερβάλλει.

Όσο για τον αποτυχημένο συναισθηματισμό, καιρός να παραδεχτούμε ότι είναι τέτοιος, αποτυχημένος και άπνοος δηλαδή, όχι επειδή μας φαίνεται τάχα βαρύγδουπος και πλεοναστικός, αλλά το αντίθετο, επειδή στη ζυγαριά αποδεικνύεται πάντα αχαμνός και λιπόσαρκος. Όχι επειδή τα θέματά του είναι εκ φύσεως ολισθηρά και ακαλαίσθητα, τέτοια θέματα δεν υπάρχουν, αλλά επειδή η συγγραφική βούληση που βάλθηκε να τα περάσει στο χαρτί, αποδείχτηκε τελικά λίγη, αδύναμη πολύ για να το κατορθώσει.

Ο προσεκτικός αναγνώστης μπορεί να αλιεύσει κάμποσα παραδείγματα συναισθηματισμού, δηλαδή υποτονικής και γι' αυτό αδικαίωτης έκφρασης, στο έργο εκείνου του ποιητή που θεωρείται από πολλούς ο οικονομικότερος της νεότερης γραμματείας μας, του Κωνσταντίνου

Καβάφη. Από την άλλη πλευρά, δεν υπάρχει ίχνος συναισθηματισμού στην ποίηση του Άγγελου Σικελιανού, και ας τον κατηγορούν τόσο συχνά για ανοικονόμητο. Όχι ότι οι μορφές αυτές είναι παντού και πάντα αθεμελιώτες. Ωστόσο, ένας δημιουργός κρίνεται από τις κορυφώσεις του έργου του, όχι απ' τις αστοχίες του. Και είναι ζήτημα αν υπάρχει άλλος σύγχρονος Έλληνας ποιητής που το έργο του να περιλαμβάνει τόσα πολλά επιτεύγματα εκφραστικής οικονομίας, με την έννοια που τη συζητούμε εδώ:

*Φλογάτη, γελαστή, ζεστή, από τ' αμπέλια απάνωθεν
εκοίταγε η σελήνη·
κι ακόμα ο ήλιος πύρωνε τα θάμνα, βασιλεύοντας
μες σε διπλή γαλήνη.*

*Βαριά τα χόρτα, ιδρώνανε στην αψηλήν απανεμιά
το θυμωμένο γάλα,
κι από τα κλήματα τα νια, που της πλαγιάς ανέβαιναν
μακριά-πλατιά τη σκάλα,*

*σουρίζανε οι αμπελουργοί φτερίζοντας, εσειόντανε
στον όχτο οι καλογιάννοι,
κι άπλων' απάνω στο φεγγάρι η ζέστα αραχνοῦφαντο
κεφαλοπάνι [...]*

*Λαχανιασμένος στάθη εκεί κι ο σκύλος π' αγανάχτησε
στα ορτά τα μονοπάτια,
κι ασάλευτος στα μπροστινά, με κοίταγε, προσμένοντας
μια σφήνα, μες στα μάτια.*

*Εκεί τ' αηδόνια ως άκουγα, τριγύρα μου, και τους καρπούς
γευόμουν απ' το δίσκο,
είχα τη γέψη του σταριού, του τραγουδιού και του μελιού
βαθιά στον ουρανίσκο...*

«Αυτό που κάνει ένα ποίημα όπως το "Θαλερό" να ξεχωρίζει», παρατηρούσε παλαιότερα ο Ν. Βαγενάς, «είναι η εκφραστική του οικονομία. Παρά το γεγονός ότι έχουμε εδώ ένα πολύ λυρικό συναίσθημα, το συναίσθημα αυτό εκφράζεται με μίαν ακρίβεια που εξουδετερώνει κάθε κίνδυνο ρητορείας».

Αλλά και κάθε κίνδυνο καχεξίας και ποιητικής ατροφίας, ανάγκη να προσθέσουμε. Ένα «πολύ λυρικό συναίσθημα», ένας λυρισμός στον υπερθετικό του βαθμό δηλαδή, δεν μπορεί παρά να αποδοθεί με ανάλογη επίταση των εκφραστικών μέσων. Και η επίταση η εκφραστική στο "Θαλερό" είναι προφανής. Το λεξιλόγιο είναι πληθωρικό, οι προσωποποιήσεις, οι παρομοιώσεις, οι μεταφορές απανωτές, τα επίθετα άφθονα και αστραφτερά, η σύνταξη δαιδαλική και πολυεπίπεδη, όλα στο «Θαλερό», από τις εσωτερικές ρίμες ως τα σημεία της στίξεως, προορίζονται ήδη διά του αριθμού τους να εντυπωθούν.

Ο Δ.Ν. Μαρωνίτης έχει δίκιο. «Η κίνηση του ποιήματος», ασυζήτητα, «είναι σοφή». Όχι όμως

τόσο επειδή το «Θαλερό» δεν μπατάρει ριψοκίνδυνα προς τον εκφραστικό πληθωρισμό, όπως το κάνουν άλλα ποιήματα του Σικελιανού. Όσο επειδή παραπλέει αλώβητο εκείνον τον άλλο σκόπελο, τον πιο μεγάλο απ' όλους, που ακούει στο όνομα εκφραστική σπάνη.

Η δυσκολία να αναγνωρίσουμε ως μέγιστο προτέρημα του Σικελιανού ακριβώς την εκφραστική οικονομία των κορυφαίων του ποιημάτων, έχει επομένως να κάνει με την εσφαλμένη και παραπλανητική αντίληψη που διατηρούμε για τούτη την επίδικη έννοια. Οικονομικός, ακριβολόγος, «φυσικός» δεν είναι ο ποιητής που προτιμά το πεζό, καθημερινό λεξιλόγιο και τους χαμηλούς τόνους ή εμφορείται από ένα αίσθημα σκεπτικισμού και ματαιότητας. Αλλά εκείνος του οποίου τα εκφραστικά μέσα στοιχίζονται κατά τον προσφορότερο τρόπο πίσω από την ποιητική ιδέα που αποπειράται να αρθρώσει. Αν η ιδέα αυτή είναι καθημερινή, κοινή, το καθημερινό, κοινό λεξιλόγιο είναι πράγματι το ενδεδειγμένο ώστε να την αποδώσει με την προσήκουσα ακρίβεια. Αν τώρα η συγκίνηση αυτή είναι υψηλή, αν έχει να κάνει δηλαδή με κινήματα της ψυχής εξ ορισμού σπάνια ή και μοναδικά —όπως η έξαρση, ο ενθουσιασμός, η ηθική συνέγερση—, η ποιητική γλώσσα, για να είναι σε θέση να τα αποτυπώσει επαρκώς, οφείλει να αρθεί στο ανάλογο ύψος. Να απεκδυθεί δηλαδή τα κοινά της φορέματα, ακριβώς επειδή είναι κοινά και συνήθη, και να αναζητήσει στο επίπεδο της σύνταξης, του λεξιλογίου και των ρητορικών σχημάτων το σπάνιο και το μοναδικό. Αυτό έκαναν ανέκαθεν οι ποιητές όλων των καιρών:

Νύχτα γιομάτη θάματα, νύχτα σπαρμένη μάγια

*Λαμποκοπάει ανάσταση το περιβόλι,
κάθε πουλί ονειρεύεται πως είναι αηδόνη*

Ρόδο της μοίρας, γύρευες να βρεις να μας πληγώσεις

*Θα γυρίσει αλλού τις χαρακιές
Της παλάμης, η Μοίρα, σαν κλειδούχος
Μια στιγμή θα συγκατατεθεί ο Καιρός*

Θαμνώδη ρήματα και φύλλα καταπράσινα της γλώσσας

Οι στίχοι αυτοί, από τους γλωσσικά αισθησιακότερους, είναι την ίδια στιγμή και από τους οικονομικότερους. Και τούτο διότι δεν θα μπορούσαν να γραφτούν διαφορετικά, σε ύφος «λιτό» και πεζολογικό, χωρίς να τρωθεί ανεπανόρθωτα η πυκνότητα και η ακρίβειά τους. Τώρα, ένας ποιητικός κόσμος όπως ο σικελιανικός, του οποίου οργανικό στοιχείο είναι η σπάνια έξαρση, ο ενθουσιασμός, ο ιδανισμός, είναι ευνόητο γιατί καταφεύγει κατά κύριο λόγο σε αντίστοιχα μέσα – ύψος μεγαλοφροσύνης απήχημα, έγραφε είκοσι αιώνες πρωτότερα ο Λογγίνος. Από την άλλη πλευρά, ένας κόσμος βιωματικά κοινότερος, όπως εκείνος του Καβάφη, είναι αναπόφευκτο να κατακτά την ισορροπία του σ' ένα ύφος συνήθως πεζό και χαμηλόφωνο.

Γράφω «συνήθως» και «κατά κύριο λόγο», γιατί ακόμη και στον πιο μονόχρωμο ποιητή βρίσκεται κάποτε και η άλλη πλευρά. Στίχοι καθαφικοί όπως οι ακόλουθοι:

Κι απ' την θαυμάσιαν πανελλήνιαν εκστρατεία,

*την νικηφόρα, την περίλαμπρη,
την περιλάλητη, την δοξασμένη,
ως άλλη δεν δοξάσθηκε καμιά,
την απaráμιλλη: βγήκαμε εμείς
ελληνικός καινούριος κόσμος, μέγας.*

δεν έχουν τίποτε το συνεσταλμένο. Για τον πανηγυρικό εθνισμό ενός ποιήματος όπως το «Στα 200 π.Χ», ο μεγαλοπρεπής, ο σχεδόν στομφώδης αυτός τόνος είναι ο μόνος κατάλληλος. Κοιταγμένος απ' αυτήν την πλευρά, ο Αλεξανδρινός δεν αποκλίνει από την παράδοση της μεγαλόστομης πατριδολατρίας ενός Σολωμού ή ενός Ρήγα. Ακόμη και αν ενθέτει τις φράσεις αυτές στο στόμα ενός τρίτου, η προσωπική του μετοχή στα λεγόμενα, η ουσιαστική του συναίνεση στο δοξαστικό τους περιεχόμενο, δεν γίνεται να παραγνωρισθεί.

Βεβαίως, ο Καβάφης είναι ένας ποιητής *specialist*, όπως θα τον έλεγε ο Α.Α. Ρίτσαρντς. Ένας ποιητής δηλαδή που ειδικεύεται σε συγκεκριμένους τρόπους, που το εκφραστικό του φάσμα είναι κατ' ανάγκην στενό. Σε αντίθεση μ' εκείνον, ο Σικελιανός είναι ένας ποιητής καθολικός, στη γλώσσα του Ρίτσαρντς: *a universal poet*. Όλο του το έργο είναι μια αδιάκοπη αλυσίδα μορφικών και θεματικών αναζητήσεων, μια ραγδαία διαδοχή πρωτεϊκών μεταμορφώσεων. Όσο κι αν τον ταυτίζουν συστηματικά με την υψιφωνία και την μεγαλορρημοσύνη, στην νεοελληνική ποίηση σπάνια θα βρούμε διάθεση μυχιότερη, περισυλλογή βαθύτερη απ' ό,τι στο προοίμιο της «Ιεράς οδού»:

*Από τη νέα πληγή που μ' άνοιζεν η μοίρα
έμπαινε ο ήλιος, θαρρούσα, στην καρδιά μου
με τόση ορμή, καθώς βασίλευε, όπως
από ραγισματιάν αιφνίδια μπαίνει
το κύμα σε καράβι π' ολοένα
βουλιάζει.*

«Θυμούμαι με μεγάλη ευγνωμοσύνη τη δροσερή συγκίνηση που μου είχε δώσει αυτός ο μεστός τόνος κάπως τραυματισμένος στην ευρωστία του», έγραψε ο Γιώργος Σεφέρης. Πολλά από τα καλύτερα ποιήματα του Σικελιανού, από τα πιο αντιπροσωπευτικά του, είναι γραμμένα σ' αυτόν, τον τραυματισμένο, τόνο. Νεκρώσιμα εγκώμια όπως «Η αυτοκτονία του Ατζεσιβάνο, μαθητή του Βούδα»:

*Κι όπως κυλά, από τ' άδυτα του αδύτου
των ουρανών, μες στη νυχτιά έν' αστέρι,
ή, ως πέφτει ανθός μηλιάς με πράο αγέρι,
έτσι απ' τα στήθη πέταξε η πνοή του.*

Επιτάφιος σπονδές, σαν τον «Γιάννη Κητος»:

*Έτσι μου ανάφαινες λαμπρός· όμως ποιοι μ' έφεραν σ' εσέ
χορταριασμένοι δρόμοι!
Τα πύρινα εκατόφυλλα που σόστρωσα στον τάφο σου,
κι ανθεί για σένα η Ρώμη,*

μου δείχνουνε τα ολόχρυσά τραγούδια σου σαν τα κορμιά
που αδρά κι αρματωμένα
σε τάφο αρχαίο πρωτόνοιχτο κοιτάς τα ακέρια, κι ως κοιτάς
βουλιάζουνε χαμένα...

Κι ακόμη, αναθήματα ποιητικής αλληλεγγύης:

Μη στοχαστείς πως ήρτα αργά κοντά Σου. Είναι κρυφός
ο δρόμος μου και δεν τον ξέρουν οι άλλοι·
και χρόνια τώρα, ανήξερά Σου, είμαι για Σένα ο αδερφός
οπού Σου σιάζει μυστικά το προσκεφάλι...
(«Στη Μαρία Πολυδούρη»)
αδελφικού πένθους:

κι ως σου είδα στη μετάδοση το χείλι να μην τρέμει,
σαν την καρδιά σου δέρνανε οι τέσσερις οι ανέμοι

κι ως είδα, ετοιμοθάνατη, την όψη σου να μένει
σε τρίσβαθο χαμόγελο λουσμένη, βυθισμένη,

κι ως σταύρωσες τα χέρια σου στα στήθη απάνω μόνη
κι ώρα την ώρα ο θάνατος σε σκέπαζε ωσά χιόνι
(Μήτηρ Θεού)
παρακλητικής ταπεινότητας:

Γυμνή Σου δέεται η ψυχή. Από χαρά, από πόνο
γυμνή· από ηδονή
γυμνή Σου δέεται η ψυχή, Δημιουργέ, με μόνο
την άπλαστη φωνή
(«Προσευχή»)

Οι ελεγειακές στιγμές του Σικελιανού, οι στιγμές δηλαδή όπου, για να θυμηθώ τον Σίλλερ, το Ιδεώδες συγκρούεται με το Πραγματικό, θα μνημειωθούν σε ολόκληρη σειρά από λαμπρά ποιήματα όπου η μεγαλοφροσύνη αφήνει να διαφανεί το πρόσωπο της φθαρτότητας, δίχως ωστόσο ποτέ να της υποταχθεί. Και είναι ακριβώς αυτή η συναισθηματική και ηθική ταλάντωση που συγκινεί και όσους ακόμη αναγνώστες κρατούν αποστάσεις από το υπόλοιπο σικελιανικό έργο: «Πόσο πιο συγκινητικός ακούγεται αυτός ο μεγαληγορικός και ιερατικός τόνος όταν παίρνει κάτι από τη βραχνάδα της ανθρώπινης φωνής, γίνεται εύθραυστος, αδύναμος, ανασφαλής» (Διονύσης Καψάλης).

Αλλά, για να μην αφήσω τον παραλληλισμό ασυμπλήρωτο: Πόσο πιο συνεγερτικός, πόσο αναπάντεχα σφριγηλότερος ακούγεται και ο τόνος ο καβαφικός όταν, στις σπάνιες στιγμές του είναι αλήθεια, παίρνει κάτι από τη σκληράδα της υπερηφάνειας, όταν αφήνει πίσω του το καταμέτρημα του αρνητικού και υψώνεται στον μεγαλύτερο ουρανό της κατάφασης, εκεί όπου

κανείς σκεπτικισμός του συρμού, καμιά εύκολη ειρωνεία δεν μπορεί να τον φτάσει.

*Δεν εδουσεύθηκα. Τελείως αφέθηκα κ' επήγα.
Στες απολαύσεις, που μισό πραγματικές,
μισό γυρνάμενες μες στο μυαλό μου ήσαν,
επήγα μες στην φωτισμένη νύχτα.
Κ' ήπια από δυνατά κρασιά, καθώς
που πίνουν οι ανδρείοι της ηδονής.*

Πρώτη δημοσίευση περ. ΠΛΑΝΟΔΙΟΝ, τχ. 45, Δεκέμβριος 2008

Copyright©Κώστας Κουτσουρέλης / Δικτυακός Τόπος: www.koutsourelis.gr

αρχή σελίδας

Η Στήλη του Poiein.gr. Αιμίλιος Καλιακάτσος: «Παραδοσιακή τυπογραφία και νέα τεχνολογία- παρατηρήσεις και σχόλια ενός τυπογράφου»

Δεν προτίθεμαι να ιστορήσω την Ιστορία της Τυπογραφίας και των εκδόσεων – πράγματα άλλωστε γνωστά και ειπωμένα. Το λήμμα της Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαιδείας παραμένει –για όποιον το θέλει– έγκυρο και ευσύνοπτο. Το βιβλίο δε του τυπογράφου Νίκου Σκιαδά Το Χρονικό της ελληνικής τυπογραφίας, σε 3 τόμους, εκδόσεις Γκούτενμπεργκ, περιμένει χρόνια τώρα τον ιστορικό Χρήστο Λούκο για να συμπληρωθεί. Άμποτε!

Το θέμα μου, λοιπόν, είναι αν χρειάζεται και σε ποιους η γνώση της παραδοσιακής τυπογραφίας στην εποχή των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

□

Πριν από πολλά χρόνια –30 και βάλε– η πολυεθνική εταιρεία υπολογιστών και προγραμμάτων APPLE με κάλεσε –καλοπληρώνοντάς με– να συνεργασθώ με τους τεχνικούς-προγραμματιστές της για τον σχεδιασμό ελληνικών γραμματοσειρών και τη δημιουργία εκδοτικού προγράμματος. Δίπλα-δίπλα, μπροστά στο κομπιούτερ, μετέφερα την εμπειρία μου από την πολύχρονη ήδη θητεία μου σε μερικά από τα πιο φημισμένα τυπογραφεία της Αθήνας (Αφοί Ταρουσόπουλοι, Μυρτίδηδες, φράου Γερτρούδη Χρήστου, Κωνσταντινίδης-Μιχαλάς, Αφοί Ρόδη κ.ά.). Καθώς μάλιστα δεν είχε, δια του γνωστού νόμου Ράλλη, καθιερωθεί ακόμη το μονοτονικό, τα προβλήματα συντονισμού του λογισμικού ξένων γλωσσών με το τελείως διαφορετικό ελληνικό πολυτονικό απαιτούσε, τόσο για τη δημιουργία του προγράμματος και των γραμματοσειρών όσο και για τη μετέπειτα χρήση τους στην παραγωγή, εξειδίκευση και εν τέλει αναρίθμητες

εργατοώρες. Η πίεση προς την πολιτική ηγεσία από τις εταιρείες των υπολογιστών και, κυρίως, των εκδοτικών συγκροτημάτων του Τύπου συνέτειναν, λίγο αργότερα, στην αφαίρεση των ενοχλητικών και χρονοβόρων πνευμάτων και τόνων. Ο πολυετής αγώνας λογίων και κομμάτων της αριστεράς δικαιώθηκε με τόσο απλό και αποτελεσματικό τρόπο. Ποιος θα το φανταζόταν!

Με τις γενναίες αυτές εκπτώσεις τα πράγματα γίνονταν πλέον ταχύτατα και πολύ φθηνότερα. Εκτός τούτου η μείωση –αν όχι ελαχιστοποίηση– του χρόνου και του κόστους μαθητείας παρείχαν, με λίγες ώρες κατάρτιση, στον καθένα τη δυνατότητα να κατασκευάζει ένα βιβλίο. Χάθηκε έτσι το βασικό στοιχείο της παράδοσης: Η μαθητεία. Η ένταξη δηλαδή του καινούργιου στην αλυσίδα του παλιού. Με τρόπο αναίμακτο σπάσαμε τις αλυσίδες, και όχι μόνο στην τυπογραφία. Μία ακόμη θριαμβευτική νίκη της μαζικής δημοκρατίας. Όμως έτσι προέκυψε το πρόβλημα σε αρκετούς παραδοσιακούς τυπογράφους (Ζουμαδάκη, Λένη, Αποστολόπουλο κτλ.) –και δικό μου, άλλωστε– όχι σε ποιόν θα κληροδοτήσουμε τα παμπάλαια εργαλεία μας (κάσες, μέταλλα, πρέσες, πιεστήρια, μάρμαρα, και τα παρόμοια) –ούτε δωρεάν δεν τα δεχόταν κανείς–, αλλά που η γνώση και η εμπειρία μας ήταν πια παντελώς άχρηστη. Τι μας χρειάζεται τώρα το μεταλλικό στιγμόμετρο (μία στιγμή ισοδυναμεί με 0,376 του χιλιοστού) όταν έχουμε το πλαστικό εκατοστόμετρο; Το τετράγωνο της αρμονίας και η χρυσή τομή, κανόνες απαραίτητοι για τον σχεδιασμό βιβλίων και εντύπων, είναι εντελώς παρωχημένοι, άσε που δημιουργούν στην εποχή της ευκολίας δυσκολίες και απαιτούν και ξόδεμα φαιάς ουσίας.

□

Παλαιότερα, όλο και κάποιος θα βρισκόταν (εκδότης, επιμελητής, διορθωτής, μακετίστας) που θα μας συμβουλευόταν για κάτι. Με τον Φίλιππο Βλάχο των περιπτώσεων «Κειμένων» και τον Λάζαρο Γεωργιάδη της περίκομψης «Λέσχης» του μαστορέψαμε, αλληλοβοηθούμενοι, μερικά από τα ωραιότερα βιβλία της ελληνικής τυπογραφικής καλλιτεχνίας. Και να προστρέχουμε, συχνά-πυκνά, και στα θρυλικά πρόσωπα της Συντεχνίας μας, που αγόγγυστα μας συνέδραμαν πολλαπλώς: Παναγιώτη Μέρμηγκα, Κώστα Κουλουφάκο, Νάσο Δετζώρτζη, Λούλη Κάσδαγλη, Ανδρέα Γανιάρη... (σταματώ για να μην μακρύνω κι άλλο τον κατάλογο). Με τη σημερινή ευκαιρία της παρουσίας μου εδώ, άς αποτελεί η αναφορά αυτή μικρό μνημόσυνο στη μνήμη τους, για να μην ξεχνάμε τι οφείλουμε και σε ποιους.

Αυτά, βεβαίως, τότε – στη δεκαετία του '80. Σήμερα ;

Πριν από λίγους μήνες μου τηλεφώνησε η Διονυσία Διδασκάλου των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης για το ποια είναι η σωστή φορά των γραμμάτων στη ράχη των βιβλίων. Από πάνω προς τα κάτω ή το αντίστροφο; Της εξήγησα πώς έχουν τα πράγματα από την εποχή των χειρόγραφων βιβλίων-κωδίκων μέχρι την εφεύρεση της τυπογραφίας, τι έκαναν στους αιώνες που ακολούθησαν και τι γίνεται σήμερα διεθνώς επ' αυτού.

□

Με τον νέστορα των γραμμάτων μας Στυλιανό Αλεξίου, έχουμε εδώ και πολλά χρόνια αγαστή συνεργασία. Γόνος οικογένειας τυπογράφων-εκδοτών κατανοεί επακριβώς τα προβλήματα τόσο της παλαιάς όσο και της νέας τεχνολογίας. Κατά την έκδοση του Κρητικού Πολέμου του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή προέκυψε δυσεπίλυτο πρόβλημα. Υπήρχε αρχικά ένα και μοναδικό αντίτυπο του βιβλίου, από την έκδοση του 1681, στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη. Από αυτό το αντίτυπο έχουν γίνει και οι νεότερες εκδόσεις, του αρχιμανδρίτη Αγαθάγγελου Ξηρουχάκη (1908) και του λογοτέχνη Ανδρέα Νενεδάκη (1979). Με τη συνδρομή του τότε διευθυντή του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βενετίας Νίκου Παναγιωτάκη, καθώς και του ιστορικού-ερευνητή

Κώστα Τσικνάκη εντοπίστηκαν και δύο ακόμη αντίτυπα της αρχικής πρώτης και μοναδικής έκδοσης. Διαπιστώθηκε, μετ' εκπλήξεως, από τη σύγκρισή τους, ότι από αντίτυπο σε αντίτυπο υπήρχαν διαφορετικές γραφές, διορθώσεις ή λάθη σε ορισμένες σελίδες, αλλαγμένοι μεσότιτλοι και άλλα παρόμοια. Διατύπωσα πειστική εξήγηση, λόγω της μαθητείας μου ως τυπογράφου το 1958 σε τυπογραφείο της Πρέβεζας. Το τυπογραφείο αυτό το μετέφερε ο ιδιοκτήτης του Ντίνος Δελαπόρτας από τη Λευκάδα. Ήταν το μαγαζί του προπάππου του. Τίνος ήταν πριν και πως συγκροτήθηκε, άγνωστον. Στο εν λόγω επαρχιακό «πρωτόγονο» τυπογραφείο η στοιχειοθεσία γινόταν με το χέρι γράμμα-γράμμα και η εκτύπωση σε πρέσα-πιεστήριο του 1650. Το κομποτέχνημα αυτό μηχάνημα το είδαμε αρκετά χρόνια αργότερα (1978) στην είσοδο χλιδάτου ξενοδοχείου της Πρέβεζας ως διακοσμητικό, αξιοπερίεργο αντικείμενο. Έκτοτε χάθηκαν τα ίχνη του. Πιθανώς πουλήθηκε για παλιοσίδερα. Εκεί, λοιπόν, γινόταν η τυπογραφία προσίδια με εκείνην της Βενετίας του 17ου-18ου αιώνα. Λίγες οι κάσες, φθαρμένα πολλά στοιχεία –κυρίως τα κεφαλαία–, δύσκολη και χρονοβόρα η προμήθεια χαρτιού από το Αίγιο, την Πάτρα ή την Αθήνα (συνήθως με το πλοίο).

Όντας κοινωνός αυτής της εμπειρίας προσέφερα, επίσης, την ενδεδειγμένη εξήγηση στον καθηγητή Στέφανο Κακλαμάνη για τη συχνότητα των λαθών σε βενετική έκδοση της Θησιδίδος. Προετοίμαζε επανέκδοση της εισαγωγής και μερικών κεφαλαίων της και συνέταξε προς τούτους κατάλογο λαθών. Εντοπίσαμε εύκολα τα τυπογραφικά σφάλματα όταν του σχεδίασα και του έδειξα την τυπογραφική κάσα. Ίδια και απαράλλακτη από τα χρόνια του Γουτεμβέργιου. Έτσι πολλές λέξεις αντί του α είχαν ο, του ρ π, του μ υ, κ.ο.κ. Η κλίση της κάσας κατά 35ο και η διάταξη των «σπιτόπουλων» (θηκών) έκαναν φανερή την αιτία των περισσότερων τυπογραφικών λαθών.

Θα μπορούσα να αναφερθώ σε πλείστες όσες τέτοιες περιπτώσεις, όπου η γνώση της παραδοσιακής τυπογραφίας μπορεί να φανεί χρήσιμη στους μελετητές, όταν μάλιστα η πρώτη έντυπη έκδοση υπέχει τη θέση του χαμένου χειρογράφου του συγγραφέα.

Μάθημα Βιβλιολογίας, απ' όσο γνωρίζω, δεν υπάρχει σε καμία Φιλοσοφική Σχολή ή τα συναφή ΤΕΙ, και οι λίγοι ζωντανοί ακόμη τυπογράφοι θα μπορούσαν να αποδειχθούν αρκετά χρήσιμοι. Ο ιστορικός του βιβλίου Κώστας Στάικος πολλά θα έμαθε (φαίνεται εν τοις πράγμασι, άλλωστε) απ' τη συνεργασία του με τον λαμπρό ποτέ συνάδελφο Χρίστο Μανουσαρίδη. Πολλά επίσης θα είχαν καλοδιατυπωθεί αν συγγραφείς και μεταφραστές βιβλίων για την ιστορία και την αισθητική του εντύπου προσέτρεχαν και στους τυπογράφους. Έτσι δεν θα διαβάζαμε για «ορφανές» και «χήρες» αράδες, ιτάλικ γραφή, κενά διαστήματα, κορυφές σελίδων και φορμάτ, αλλά θα χρησιμοποιούσαμε την ορολογία με την οποία αιώνες τώρα επιμελητές-διορθωτές-τυπογράφοι συνεννοούνταν θαυμάσια με σαφήνεια, ακρίβεια και αποτελεσματικότητα.

□

Τα πέντε τελευταία χρόνια, για λόγους ανεξάρτητους της διάθεσής μας, μαστορεύουμε τα βιβλία μας με υπολογιστή, τυπωμένα στην όφσσετ, και βιβλιοδετημένα όχι, βέβαια, στη θερμοκολλητική αλλά με «ατλακόλ» στο χέρι. Μεταφέραμε αποθησαυρισμένη πείρα 500 και πλέον χρόνων (το πρώτο καθ' ολοκληρίαν ελληνικό βιβλίο τυπώθηκε το 1476), σε εργαλεία σύγχρονα, με άπειρες δυνατότητες. Δυνατότητες που δεν τις είχε ούτε κατά διάνοια η παλαιά τέχνη του βιβλίου. Κερδίσαμε πολλά, αλλά και με κάποιο τίμημα. Η σημαντικότερη απώλεια είναι η χαμένη αναγλυφικότητα της σελίδας, λόγω της πίεσης της εκτύπωσης με τον παραδοσιακό τρόπο στο πιεστήριο. Τα λεπταίσθητα χέρια και τα εξασκημένα μάτια το διακρίνουν. Διορθώσαμε,

φτιάχνοντας χιλιάδες ζεύγη γραμμάτων, τις υπάρχουσες γραμματοσειρές, βρήκαμε τις σωστές αναλογίες ελληνικών και ξενόγλωσσων στοιχείων, χρησιμοποιούμε (διότι το γνωρίζουμε) για λογοτεχνικά κείμενα τα διπλά διαφορετικά σύμφωνα της αρχής και της μέσης στις λέξεις που τα έχουν, στενέψαμε και πλατύνσαμε τις παύλες, ούτως ώστε να έχουμε τέσσερα διακριτά μεγέθη για την ανάλογη και σύμφωνη με τη γραμματική χρήση (συνέχεια-ενωτική, μεσαία παύλα, μεγαλύτερη για τις παρενθετικές προτάσεις και ακόμη μεγαλύτερη για τους διαλόγους) και, μεταξύ άλλων αναλόγων, σχεδιάζουμε για το εγγύς μέλλον δική μας, αποκλειστική, καλοσχεδιασμένη γραμματοσειρά.

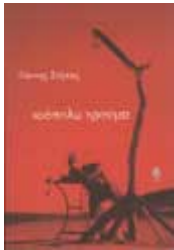
□

Πιστεύω, με τα εν τάχει λεχθέντα, να έγινε κάπως αντιληπτό αν και σε ποιούς χρειάζεται η γνώση της παραδοσιακής τυπογραφίας. Έχουμε δημιουργήσει έναν μικρό, σκληρό πυρήνα ανθρώπων που αυτά τα αισθάνονται και πορευόμαστε με αισιοδοξία ακάθεκτοι προς τα πίσω. Η Ανθή, ο Θοδωρής και ο εκλεκτός μουσικολόγος –και όχι μόνον– Νίκος Διονυσόπουλος, με τις άκρως καλαίσθητες τυπογραφικά εκδόσεις του, ασκούνται, προπονούμενοι μαζί και στο ίδιο γήπεδο, στη σκυταλοδρομία, ούτως ώστε να μην κυριαρχήσει και εδώ το εθνικό μας σπορ: η σκυταλοδρομία του ενός.

Copyright©Αιμίλιος Καλιακάτσος, Τυπογράφος-εκδότης
(Α' Δημοσίευση: Poiein.gr <http://www.poiein.gr/archives/9985/index.html>)

[αρχή σελίδας](#)

Κριτική από τον Δημήτρη Αθηνάκη : Η διαρκής πάλη με –και για– το(ν) Άλλο

1. Γιάννης Στίγκας, *Ισόπαλο τραύμα*. Αθήνα, Κέδρος 2009, 51 σελ. Η τρίτη συλλογή του Γιάννη Στίγκα αποτελεί αφ' εαυτής μιαν ιδιομορφία. Ο ποιητής επέλεξε –με το γνώριμο ορμητικό, καθόλα ποιητικό και εν γένει ανατρεπτικό του ύφος– ν' απευθυνθεί σε παλαιότερους και νεότερους ποιητές, Έλληνες και ξένους, που, απ' όσο φαίνεται απ' τον τίτλο της συλλογής, του έχουν προκαλέσει τραύμα.

Ωστόσο, αυτό το τραύμα είναι ισόπαλο. Πώς όμως φαίνεται αυτό στη συλλογή; Σαν μια απάντηση στα ζητούμενα της πρόσληψης της ποίησης από τον ίδιο τον ποιητή, ο Στίγκας συνομιλεί με τους ποιητές θέλοντας έτσι ν' αντιμετωπίσει κατάματα την ίδια την ύπαρξη και τις πληγές της. Έτσι, σ' αυτό τον αγώνα, σ' αυτή την εσωτερική πάλη, ο διάλογος μετατρέπεται σ' έναν μελαγχολικό μονόλογο, ο οποίος κρύβει ψήγματα ποιητικής. Κοντολογίς, ο Στίγκας, μ' αυτή τη συλλογή, δεν αρκείται στην παράθεση των τραυμάτων, ας το πούμε έτσι, αλλά επεκτείνεται και σε δρόμους που βγάζουν σε παράθεση ποιημάτων για την ίδια την ποίηση, καθώς και στην αναζήτηση της επιρροής του παρελθόντος στο παρόν του δημιουργού. Συνεπώς και του αναγνώστη.

Σαρκάζοντας αλλά όχι κοροϊδεύοντας, με μια διάθεση αδιαμφισβήτητα εξομολογητική, ο ποιητής βουλιάζει στον κόσμο, τον δικό του και των άλλων, και αναδύεται όχι κρατώντας τις λύσεις στα χέρια του, αλλά ακόμα αναζητώντας την άκρη που εξαρχής έψαχνε. Κι αυτό, όχι

γιατί απέτυχε στο εγχείρημά του, αλλά γιατί η ίδια η ζωή, καταπώς την παρουσιάζει ο Στίγκας, είναι ανυποχώρητα χλευαστική έναντι των παθών της ύπαρξης.

2. Νικόλας Ευαντινός, *Μικρές αγγελίες και ειδήσεις*. Αθήνα, Γαβριηλίδης 2008,

48 σελ. Αυτό που επιβεβαιώνεται συχνά στην ποίηση είναι πως η δομή και η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής ακολουθεί τις (επικοινωνιακές) δομές της κοινωνίας στην οποία ζει. Αυτό συμβαίνει με την αξιοπρόσεκτη εισόδια συλλογή του Νικόλα Ευαντινού.

Ξεκινώντας από ποιήματα που τα χαρακτηρίζει μια αδήριτη εσωτερικότητα, με αναφορές στον κόσμο του ποιητή και στη σχέση του με την ποίηση, μεταφέρεται σε μian εξωτερικότητα που χαρακτηρίζεται από την –επιθετική πολλές φορές– κριτική στο σύγχρονο καθημερινό. Ο Ευαντινός χειρίζεται το υλικό του για ν' απευθυνθεί πρωτίστως στη δική του παρουσία στον κόσμο, αλλά και προσπαθώντας την ίδια στιγμή να θέσει αυτά τα καθημερινά ζητήματα ενώπιον όσων τον περιβάλλουν.

Ο ποιητής είναι ειλικρινής έναντι του εαυτού του αλλά και της κοινωνίας στην οποία ανήκει. Φαίνεται απ' τα περισσότερα ποιήματα, δίχως εν πολλοίς να καταφεύγει σε κλισέ, πως ο στόχος του καθίσταται σαφής και σαρκαστικός, έστω κι αν μερικά ποιήματα κλείνονται σε μian ιδιομορφία, ίσως και ιδιοτροπία: η κατά πρόσωπο αντιμετώπιση του εαυτού και η επίθεση έναντι μιας κοινότητας που, αυτονόητο είναι, πηγάζει απ' τη μονάδα. Αποφεύγοντας τη χρήση «ποιητικών» λέξεων, ο Ευαντινός φυλακίζει το ωραίο για χάρη του αληθινού, τουλάχιστον όπως ο ίδιος το εκλαμβάνει, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο για την πάλη του με ό,τι συνιστά την καθημερινότητα του ποιητή. Από 'κεί και πέρα, αυτό που θα μείνει θ' αποτελέσει ίσως και το κέντρο βάρους των επόμενων βημάτων του.

3. Γιώργος Αλισάνογλου, *Το παντζάρι και ο διάβολος*. Αθήνα, τυπωθήτω-λάλον ύδωρ 2008, 92 σελ.

Ο Γιώργος Αλισάνογλου επιλέγει τον δύσκολο δρόμο της ποίησης που απαιτεί την προσεκτική ματιά του αναγνώστη αναφορικά με την αρχιτεκτονική των ποιημάτων του. Χειρίζεται αριστοτεχνικά τη γλώσσα για να φέρει στο προσκήνιο τις καταγιστικές σκέψεις του ποιητή, οι οποίες δεν μπορεί παρά να εμφανίζονται λυτρωτικά για τον ίδιο και τουλάχιστον ζωντανά για τον αναγνώστη. Ο ποιητής χρησιμοποιεί ετερόκλητα, φαινομενικά, στοιχεία για να συνθέσει μία συλλογή που χαρακτηρίζεται απ' όλες εκείνες τις πειραματικές εξάρσεις που εντοπίζονται, μεταξύ άλλων, ως κεντρικό διακύβευμα του μεταμοντερνισμού.

Αφηγηματικός κατά το μεγαλύτερο μέρος, ο Αλισάνογλου παλεύει με τις λέξεις και τις εικόνες όταν εκείνες αγωνίζονται να ισορροπήσουν μεταξύ απογοήτευσης και κρυφής ελπίδας, χαράς και έλλειψής της. Δεν κάνουμε αναφορά στη λύπη, αφού ο ποιητής επιδιώκει τον πλήρη

εξοβελισμό της. Άλλωστε, τα ποιήματά του μοιάζουν αποφασισμένα να διεκδικήσουν ό,τι κάθε φορά τού λείπει, ό,τι κάθε φορά επιτάσσει η ανάγκη, έστω κι αν η ματαίωση των σχεδίων ελλοχεύει σε πολλά σημεία.

Οι τίτλοι/τραγούδια των ποιημάτων και η ανυποχώρητη εμμονή με το παιχνίδι των τυπογραφικών στοιχείων συνηγορούν στην άποψη πως για τον Αλισάνογλου, τουλάχιστον σ' αυτή τη συλλογή, η ποίηση είναι ένα συνδυαστικό στοιχείο που μπορεί να αξιώνει απ' τον αναγνώστη περισσότερες της μιας απολαύσεων. Εξάλλου, ο ποιητής δεν φείδεται συνεχούς συνομιλίας με τον παραλήπτη του έργου του, ο οποίος καλείται να παίξει εν πολλοίς τον ρόλο του Άλλου που ο Αλισάνογλου αναζητά εναγωνίως στη συλλογή του.

4. Μαίρη Αλεξοπούλου, Σαφώ 301 [ο σκίουρος και η γριά]. Αθήνα,

Γαβριηλίδης 2008, 64 σελ. Ασπίδα ο έρωτας και η πρωτοκαθεδρία του θηλυκού φύλου στη δεύτερη συλλογή της Μαίρης Αλεξοπούλου, όπου με ροκ διάθεση και επιθετική ποιητικότητα, με πίστη στην έμφυλη ποίηση, ο χρόνος και ο χώρος καταργούνται δίνοντας τη θέση τους σε δυνάμεις που πηγάζουν απ' το μυθικό οπλοστάσιο της ποιήτριας.

Η απόγνωση, ενώ αρχικά διατηρείται στον μέγιστο βαθμό, κατά την εξέλιξη των ποιημάτων – που προφανώς συνέχονται απ' την ίδια ατμόσφαιρα έτσι που να συνοψίζονται σ' ένα και μόνο ποίημα– αντικαθίσταται απ' την αντίσταση στην πλήξη και την παρακμή. Έχοντας ως έναν απ' τους στόχους της να διακρίνει την ιλουστρασιόν γυναίκα ή κορίτσι από αυτό που η εσώτερη φύση επιτάσσει για το θηλυκό φύλο, η Αλεξοπούλου δεν διστάζει ν' αντιπαρατεθεί με τον ίδιο της τον εαυτό, εν είδει αυτοσαρκασμού αλλά και σαν μια διέξοδο απ' την περιρρέουσα θλίψη και ανία του σύγχρονου κόσμου.

Μ' έναν σκίουρο ως αρχιηδονιστή και μια γριά που καθορίζει τις ζωές των άλλων, η ποιήτρια αφηγείται ιστορίες που προέρχονται απ' τα φανταστικά χωριά Μίκα-Μίκα της Βόρειας Μιακίας, όπου ο έρωτας και η προσδοκία, η απώλεια και οι διέξοδοι μοιάζουν ν' αποτελούν ένα σύμπαν που μπορεί μεν ν' απορρέει απ' το φανταστικό και την, υπό οποιαδήποτε συνθήκη, μνήμη της ποιήτριας, ωστόσο στοχεύει κατευθείαν στο αναγνωστικό παρόν που ξεκάθαρα λειτουργεί ως ανάχωμα σ' έναν κόσμο που δεν μπορεί πια ν' αφηθεί στα πρωταρχικά του ένστικτα.

5. Ελένη Νανοπούλου, Ολόγραμμα. Αθήνα, Δρόμων 2009, 62 σελ.

Στην πρώτη της συλλογή, η Ελένη Νανοπούλου επιδίδεται σ' ένα διαρκές παιχνίδι με το παρόν και το καλά κρυμμένο παρελθόν για ν' αποδείξει στην ίδια και στον αναγνώστη πως, όταν το μυθικό εμπλέκεται με την τρέχουσα πραγματικότητα, οι λέξεις έρχονται να υπερασπιστούν τις επιλογές που υιοθετεί ο άνθρωπος. Με έναν διάχυτο ερωτισμό που περιβάλλεται από ένα πανταχού παρόν Εσύ, η Νανοπούλου ανατρέχει στη μνήμη για να εξηγήσει το τρέχον. Κι όλα αυτά, έχοντας διαρκώς κατά νου πως το ποιητικό Εγώ δεν μπορεί να υπάρξει μόνο του, αφού συνεχώς

αναδημιουργείται από ένα Άλλο.

Με μια δομή που παλεύει ανάμεσα στην αυτονομία και την αναντίρρητη σύζευξη των ποιημάτων, η Νανοπούλου ταλαντεύεται μεταξύ φυσικού και υπερφυσικού, ίσως και μεταφυσικού, οδηγώντας μας σ' έναν δρόμο παράδοξο όπου το τέλος του δεν έρχεται με τον έμμονο, θα 'λεγε κανείς, λυρισμό και την επίμονη καλλιέπεια, αλλά με μια εικονοποιία που προσπαθεί να επιβληθεί σαν προσευχή ή σαν ικεσία προς ένα Εσύ που άλλοτε παρουσιάζεται ως δυνάστης και άλλοτε ως απελευθερωτής απ' τους δύσκολους καιρούς.

Αν πολλές φορές ο υπερβολικός τόνος που επικρατεί σε σημεία στη συλλογή δημιουργεί μια αντιληπτική σύγχυση, είναι γιατί η ποιήτρια επέλεξε ένα ποιητικό ιδίωμα που θέλει να χαρακτηριστεί από μια ορμή. Το αποτέλεσμα αυτής της ορμής μένει να φανεί πώς θα διατηρηθεί. Και βέβαια, μένει να φανεί πώς η ποιήτρια θα συναγωνιστεί με το ίδιο της το έργο στο μέλλον.

Δημήτρης Αθηνάκης

[Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Εντευκτήριο», τ. 87, Οκτώβρης-Δεκέμβρης 2009.]
Copyright©Δημήτρης Αθηνάκης / athinakisdimitris.wordpress.com

[αρχή σελίδας](#)

Μαρία Πετρίτση: Για τους φίλους μιλάνε σε χρόνο Ενεστώτα (προδημοσίευση)

Με λένε Φλωράνς και είμαι η ιδιοκτήτρια ενός καφενείου στο κέντρο της Οστάνδης. Η Οστάνδη είναι από τις πιο γραφικές πόλεις του Βελγίου, γι' αυτό και πολλοί Φλαμανδοί ζωγράφοι την επέλεξαν για θέμα στους πίνακές τους. Η απέραντη παραλία της πόλης μου απλώνεται λυπημένη και αμμώδης και, λίγο πιο μέσα, η Βόρεια Θάλασσα έχει πάντοτε εκείνο το μελαγχολικό γκριζογάλανο χρώμα που δανείζεται από τον ουρανό και τα βαριά σύννεφά του. Κάποιος πελάτης μου είχε πει μια μέρα πως η θάλασσα είναι ο καθρέφτης του ουρανού, γι' αυτό και έχει πάντα το ίδιο χρώμα με κείνον. Μου φάνηκε παράξενο, δεν το είχα σκεφτεί ποτέ. Έκτοτε, κάθε φορά που κοιτάζω τη θάλασσα ξέρω πως είναι σα να κοιτάζω ταυτόχρονα τον ουράνιο καθρέφτη της και τότε νιώθω σα να γνωρίζω ένα πολύτιμο μυστικό.

Το καφενείο μου ονομάζεται «Λούβρο». Στο Παρίσι δεν έχω πάει ποτέ, ελπίζω όμως να κάνω αυτό το ονειρεμένο ταξίδι μόλις βγω στη σύνταξη. Από μικρή σχεδιάζα φανταστικά ταξίδια και περιπλανήσεις σε άγνωστους τόπους, συναντήσεις με μυστηριώδεις ξένους, περιπετειώδεις εξερευνήσεις σε τροπικά δάση και αχανείς πρωτεύουσες. Με τις σκέψεις και τα λόγια έχτιζα ανώγεια και κατώγεια, που λέει και μια ελληνική παροιμία. Κοντεύω τα εξήντα και από το Βέλγιο δεν έχω ξεμυτίσει ούτε μία φορά. Δεν παραιτούμαι όμως. Κάποια μέρα θα κάνω το γύρο του κόσμου ξεκινώντας από το Λούβρο, όπως ο Γκράχαμ Γκριν που έφτανε από τις Βρυξέλλες στη Βιέννη διασχίζοντας το Παρίσι.

Το μαγαζί ανοίγει κάθε μέρα στις επτά. Έρχομαι πρώτη, στήνω τις καρέκλες και ξεσκονίζω τα τραπέζια. Ανοίγω τα μεγάλα τζαμωτά παράθυρα να αεριστεί ο χώρος και να φύγει η τσιγαρίλα της νύχτας. Μου αρέσει η ησυχία του πρωινού, την απολαμβάνω. Μετά σφουγγαρίζω, μοιράζω τα τασάκια στα τραπέζια κι ανάβω τη μηχανή του καφέ να ζεσταίνεται. Κατά τις επτάμισι αρχίζουν να καταφθάνουν οι πρώτοι πελάτες. Οι κοπέλες μου με βοηθάνε, η Νέλλυ και η Λώρα, πιάνουν δουλειά στις οκτώ. Νωρίτερα δεν έχει κόσμο, δεν τις χρειάζομαι. Ο καιρός είναι

συνήθως βροχερός, χειμώνα καλοκαίρι, και λίγο πριν πιάσουν δουλειά οι γείτονες περνάνε για μια καλημέρα κι ένα ζεστό καφέ. Καμιά φορά μπαίνει και κανένας περαστικός, σπάνια όμως. Πότε πότε σερβίρω και κάνα κρουασάν ή τίποτα κέικ, αν τύχει κι είμαι ξεκούραστη το βράδυ και προλάβω να καταπιαστώ με την κουζίνα. Έτοιμα δεν παίρνω ποτέ, δεν έχουν γεύση. Κυρίως όμως σερβίρω καφέδες και μπίρες.

Χτες το πρωί, με το που τελείωσα το μάζεμα του μαγαζιού κι είχα μόλις ανάψει την καφετιέρα ήρθε ο Ερρίκος. Είναι ο ένοικος του τρίτου ορόφου, συγγραφέας και φίλος. Κατεβαίνει καθημερινά με τα χαρτιά και τα μολύβια του και παραγγέλλει τον καφέ του στο γωνιακό τραπέζακι, το πιο ήσυχο. Άπλωσε τα τεφτέρια και τα βιβλία του και, όπως πάντα, έστριψε τσιγάρο και στράφηκε προς το πάρκο. Η θέα έξω από τη τζαμαρία ήταν όμορφη. Η μέρα είχε φέξει για τα καλά και ο αέρας βούιζε σκορπίζοντας παντού ξερά φύλλα και κλαράκια από τα δέντρα. Σέρβιρα τον καφέ με τις τρεις ζάχαρες στον Ερρίκο και κάθισα δίπλα του στον ξύλινο πάγκο. Μείναμε για λίγη ώρα να χαζεύουμε το σκουπιδιάρικο που άδειαζε τους κάδους και μετά ανταλλάξαμε δυο τρεις λέξεις για το βιβλίο του. Ο Ερρίκος γράφει ένα μυθιστόρημα. Μέσα εκεί λέει για τη γυναίκα του που τον άφησε πριν δυο χρόνια κι έφυγε για τη Γερμανία μαζί με έναν εικοσάχρονο φοιτητή του από το πανεπιστήμιο. Μεγάλος καημός αυτή η γυναίκα, καταστροφή. Από τότε παράτησε τα μαθήματα και γράφει βιβλία. Για την ακρίβεια, ξεκίνησε να γράφει το συγκεκριμένο βιβλίο και, απ' ό, τι φαίνεται, μέχρι το τέλος με δαύτο θα παλεύει.

Το μαγαζί γέμισε κατά τις εννιά, και τα κορίτσια δεν προλάβαιναν να σερβίρουν μπίρες και καφέδες. Οι περισσότεροι ζητάνε συνήθως μπίρα, παρόλο που είναι πρωί. Τα βαρέλια δεν ησύχαζαν, οι κάνουλες τρέχανε συνεχώς. Εγώ προτιμώ να εξυπηρετώ στον πάγκο, γιατί είναι λιγότερο κουραστικό και τώρα με τους κισσούς τα πόδια μου δε βαστάνε. Η πόρτα άνοιγε κάθε τόσο κι άλλος έβγαινε άλλος έμπαινε, σε δουλειά να βρισκόμαστε. Ο Ερρίκος είχε τελειώσει προ πολλού τον καφέ του κι έπινε ήδη το τρίτο κονιάκ της ημέρας. Όπως πάντα, ήξερα πως μέχρι το μεσημέρι θα κατέβαζε ολόκληρο το μπουκάλι. Όταν τον είδα να βάζει το χέρι του την τσέπη δεν φαντάστηκα. Νόμισα πως έψαχνε το σακουλάκι με τον καπνό και τα τσιγαρόχαρτα ή έστω το σημειωματάριό του, ένα βιβλιαράκι γεμάτο μπουτζούρες που όλο το ξεφύλλιζε σκεπτικός. Δεν φαντάστηκα.

Κόντευε πια μεσημέρι. Η Λώρα είχε καταπιαστεί με την καφετιέρα και η Νέλλυ μοίραζε παγωμένα ποτήρια και μπουκάλια στους πελάτες. Εγώ σέρβιρα στον πάγκο και μάζενα τα ποτήρια και τα φλιτζάνια στο νεροχύτη. Ο Ερρίκος έπινε με νευρικήτητα και φαινόταν κάπως ανήσυχος. Έξω ο αέρας λυσομανούσε και κάθε που μπαινόβγαινε κάποιος ένα παγωμένο κύμα όρμαγε σαν σίφουνας. Το μαγαζί ήταν σχεδόν γεμάτο και η καπνίλα άρχιζε να με τσούζει στα μάτια. Πέρασα ανάμεσα στους θαμώνες και άνοιξα την πόρτα να πάρουμε αναπνοή. Χαιρέτισα τον караφλό Τούρκο στο απέναντι σουβλατζίδικο και στάθηκα στο κατώφλι να πω μια καλημέρα στη Νίκη τη μανάβισσα που πέρναγε με το σκύλο της για την αγορά. Οι πάγκοι της λαϊκής ήταν από νωρίς στημένοι στην πλατεία και οι πωλητές διαλαλούσαν τηνπραμάτεια τους με δυνατή φωνή. Κοίταξα τα κατακόκκινα μήλα και τις φρέσκιες αγκινάρες, τα δροσερά σπανάκια και τα σέλινα στα καφάσια. Ένωσα τυχερή για εκείνη τη μικρή στιγμή που ήμουν ζωντανή και κοίταξα όλα αυτά τα αγαθά της γης απλωμένα μπροστά μου. Παρόλο τον παλιόκαιρο η λαϊκή είχε κόσμο. Ξαναμπήκα στο μαγαζί κλείνοντας πίσω μου την πόρτα ξυλιασμένη.

Αγαπώ τη ζωή και πιστεύω πως όλοι οι άνθρωποι θα έπρεπε να είναι ευγνώμονες για το θείο δώρο που τους χαρίστηκε. Όποιος αξιώθηκε να γεννηθεί στη γη θα έπρεπε να γνωρίζει πόσο τυχερός είναι και να προσπαθεί να ζει τη ζωή του με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Με σέβας, αισιοδοξία, κόπο για κάτι καλύτερο. Η ζωή είναι ωραία και μακάρι να μπορούσε να διαρκέσει όσο περισσότερο γίνεται για όλους. Όταν ακούστηκε ο εκκωφαντικός θόρυβος από το γωνιακό τραπέζι το μαγαζί πάγωσε. Σαν να έγινε σεισμός όχι κάτω από τα πόδια μας μα μέσα στα αυτιά μας. Γυαλιά από τη τζαμαρία πετάχτηκαν ολόγυρα, κάποιοι πέσανε στο πάτωμα έντρομοι παρασέρνοντας ποτήρια, άλλοι έσκυψαν να καλυφθούν κάτω από το τραπέζι τους, τα κορίτσια έμπηξαν τις φωνές και όλοι μαζί στραφήκαμε έντρομοι προς το σημείο του πανικού. Ο Ερρίκος ήταν πεσμένος στον ξύλινο πάγκο. Τα μυαλά του ήταν χυμένα στο κάθισμα, ανάκατος εγκέφαλος με αίμα και μαλλιά. Κραυγές και πανικόβλητες λέξεις ακούγονταν από παντού, ένας παγωμένος τρόμος κυριεύσε το χώρο. Ο κόσμος ξεχυνόταν όπως όπως έξω από το μαγαζί. Έτρεξα προς το μέρος του και στάθηκα πανικόβλητη μπροστά του. Το θέαμα και η μυρωδιά από τον πυροβολισμό και το φρέσκο αίμα μου έφεραν αναγούλα. Βρέθηκα να ξερνάω δίπλα στο κομματιασμένο κεφάλι του φίλου μου κλαίγοντας με λυγμούς και τρέμοντας σαν ψάρι.

Στο τραπεζάκι του Ερρίκου βρέθηκε, εκτός από το μισοτελειωμένο του κονιάκ και το πακέτο με τον καπνό του, ένα βιβλίο γερμανικής ιστορίας που δίδασκε στο πανεπιστήμιο, ένα μολύβι Faber Kastel, μερικές άγραφες σελίδες από μπλοκ με γραμμές και το τεφτέρι του, χωμένο κάτω από μια ντάνα μουτζουρωμένες σελίδες γεμάτες σημειώσεις και αφηρημένα σχέδια. Λίγο πιο πέρα έχασκε άδειο ένα πακετάκι από τσιγαρόχαρτα Drum. Οι έρευνες της αστυνομίας έδειξαν πως, φυσικά, επρόκειτο για αυτοκτονία και η σωρός του Ερρίκου μεταφέρθηκε στη Γάνδη, όπου και αποτεφρώθηκε παρουσία κάποιων συγγενών και κάνα δυο φίλων. Την ώρα που το φέρετρο τυλιγόταν στις φλόγες σκέφτηκα πως, όπως αποκαλύφθηκε αργότερα, στην τελευταία μουτζουρωμένη σελίδα της ντάνας του υπήρχε γραμμένη με μεγάλα μαύρα γράμματα η λέξη «Τέλος». Το μυθιστόρημα του Ερρίκου είχε ολοκληρωθεί εκείνο το μεσημέρι. Μαζί με αυτό και η ζωή του.

Η ζωή είναι δώρο. Ποιος μπορεί όμως να την αντέξει όταν έχει γίνει πια ένα απάνθρωπο μαρτύριο που πονά και υπενθυμίζει κάθε στιγμή το θάνατο; Ποιος είναι τόσο σοφός και αρκετά δυνατός για να υπομένει τα χτυπήματά της καρτερικά και με ανεξάντλητο θάρρος; Ο Ερρίκος έγραψε τέλος και δραπέτευσε μέσα από τη τζαμαρία του Παρατατικού της ζωής του εκείνο το χειμωνιάτικο μεσημέρι, αφήνοντας πίσω του ένα μυθιστόρημα και μερικά κόκκινα σημάδια στο ξύλινο πάτωμα του καφενείου «Λούβρο», στο κέντρο της Οστάνδης. Εγώ λέω να βγω πρόωρα στη σύνταξη και να αφήσω το μαγαζί στις κοπέλες. Είναι καιρός να ξεκινήσω εκείνο το πολυπόθητο ταξίδι στον κόσμο, σαν τον Γκράχαμ Γκριν που έφτανε από τις Βρυξέλλες στη Βιέννη διασχίζοντας το Παρίσι. Ήρθε πια η ώρα να επισκεφτώ το Λούβρο, να περιπλανηθώ σε ξένους τόπους, να κουβεντιάσω με αγνώστους για το δώρο της ζωής που ονειρεύομαι να ζήσω και για ένα φίλο συγγραφέα που σταμάτησε να ζει, μιλώντας τους γι' αυτόν σε χρόνο Ενεστώτα.

(το διήγημα θα συμπεριληφθεί στη συλλογή διηγημάτων που θα κυκλοφορήσει σε ένα μήνα από τις εκδόσεις Οξύ/Εμπειρία Εκδοτική)

Copyright©Μαρία Πετρίτση, Βρυξέλλες / maria_petritsi@yahoo.com

Κώστας Δάρμος: Ο Δίας και η Λήδα σμίγουν στον Ευρώτα. Από το βιβλίο «Οι αρχαίοι ποταμοί της Πελοποννήσου»

Ο Μύθος και η Τέχνη

Ο Καζαντζάκης θεωρεί πως όπως και η Ελένη, “Στον Όμηρο χρωστάει κι η μικρή τούτη ρεματιά του Ευρώτα την αθανασία της...”. Φράση που θα μπορούσε να πει κανείς για τον τρωϊκό Σκάμανδρο αλλά όχι για τον Ευρώτα, αφού όσο κι αν φαίνεται απίστευτο, ο ποταμός δεν κατονομάζεται από τον Όμηρο. Οι περισσότεροι πάντως από αυτούς που ύμνησαν τη Σπάρτη, τη Λακεδαίμονα, τη Λήδα, τους Διόσκουρους και την Ελένη συμπεριέλαβαν αναπόφευκτα και τον Ευρώτα στους στίχους τους. Ο Κόλλουθος Λυκοπολίτης, στην «Απαγωγή της Ελένης», περιγράφει το δράμα της κόρης της της Ερμιόνης που την αναζητά: «Μήπως του Ευρώτα τα 'απαλά νερά σε σκέπασαν βαθειά, την ώρα που κολύμπαγες στα υγρά του γάργαρου Ευρώτα ρέματα;»

Ο Θεόδωρος de Banville είδε την Ελένη της Σπάρτης ερωτευμένη με τον Θησέα της Αθήνας να περπατάει μαζί του “κοντά στον Ευρώτα τα μελωδικά νερά” κι ο Βολταίρος στην “Henriade” του, λέει πως «...στις όχθες του Ευρώτα η ένοχη ομορφιά πρόδωσε τον Μενέλαο». Ο Σκωτσέζος ποιητής Andrew Lang στην «Κλοπή της Ελένης», μιλάει για τον Πάρι που «Το δρόμο πήρε για το παλάτι στον Ταϋγετο από κάτω, στα νερά τα γάργαρα καιρηγόρα του Ευρώτα»

Μια ερωτική ιστορία, που μερικοί μύθοι τοποθετούν στις όχθες του, ενέπνευσε πολλούς δυτικούς γλύπτες και ζωγράφους. Ο Ευριπίδης, καταγράφει το μύθο της γέννησης της Ελένης, από ένα αυγό. Ο Δίας μεταμορφώθηκε σε καταδιωγμένο κύκνο και κατέφυγε στην αγκαλιά της ανυποψίαστης Λήδας. Η ένωσή τους τοποθετείται από τους Λατίνους ποιητές στις όχθες του Ευρώτα Ο Υγίνος κατονομάζει τον ποταμό, όπου συντελέστηκε η μοιραία πράξη: “Ο Ζευς, με την Λήδα, κόρη του Θέστιου, μεταμορφωμένος σε κύκνο, ενώθηκε στον ποταμό Ευρώτα”. Ο Στάτιος στην “Θηβαΐδα” του μιλάει για την “απατηλή των Λάκαινων ποταμοόχθη που κάποτε τραγούδησε ο ψευτοκύκνος”. Από το αυγό που γεννήθηκε, ξεπήδησε η ωραία Ελένη. Το πιθανότερο είναι κάποια παλιά βασίλισσα της Σπάρτης να κάλυψε τον καρπό των παράνομων ερώτων της πίσω από αυτό το παραμύθι, που αποδόθηκε τελικά στη Λήδα. Ούτε η πρώτη ήταν ούτε η τελευταία που έκρυψε τις πομπές της σμίγοντας με το θεό. Ίσως κάποια τέτοια σκέψη να πέρασε κι από το κεφάλι του ασεβή Αντίφιλου από το Βυζάντιο: «Αυτό είναι το Λακωνικό

ποτάμι ο Ευρώτας κιαυτή η γυμνή είναι η Λήδα κι ο Ζευς είναι 'ο κρυμμένος μες στον κύκνο...» για να καταλήξει περιπαικτικά πως «αν ο Δίας κύκνος είναι, εγώ τότε είμαι χήνα».

Εις μάτην λοιπόν οι ρομαντικοί ταξιδιώτες ψάχνανε να βρουν τους “Αμυκλαίουςκύκνους” του Στάτιου στα νερά του ποταμού. Το πιθανότερο είναι πως τα πουλιά αυτά δεν βράχηκαν ποτέ στα νερά του “κυκνοτρόφου Ευρώτα”. Ο φαντασιόπληκτος Γκυγιέ ισχυρίζεται χωρίς δισταγμό: “Ζήσαμε όλη την επιφάνεια του ποταμού, σκεπασμένη από κύκνους. Δεν θυμάμαι να έχω ξαναδεί μεγαλύτερο αριθμό από αυτά τα πουλιά...”. Ο Πουκεβίλ*, προσπαθεί να δικαιολογήσει την απουσία του μεγάλοπρεπου πτηνού:

“Όσο για τους αγριόκυκνους που κατά τον Αριστοτέλη λούζονταν στα νερά του Ευρώτα, είναι πιθανόν να τους έδιωξε ο κρότος των πυροβόλων. Επιπλέον οι Μωραΐτες προσθέτουν ότι οι κύκνοι εμφανίζονται πλέον σπάνια στις λίμνες της Πελοποννήσου...”. Ο Swan βλέποντας για πρώτη φορά τον Ευρώτα σχολιάζει πως “κάποτε ήταν γεμάτος κύκνους και λατρευόταν από τους Σπαρτιάτες σαν θεός”. Ο Ακαδημαϊκός Barres, που έφτασε εδώ το 1900 έγραψε: “Ένα τέτοιο πρωινό πάνω στον Ευρώτα έπλευσε ο κύκνος τρελλός απόέρωτα, αυτός που ο Μιχαήλ Άγγελος πάνω σε φλωρεντινή λέμβο τον οδηγεί μέχρι την καρδιά της Λήδας”

Ο κύκνος του Ευρώτα δεν έπαψε να δίνει το παρόν στη δυτική ποίηση. Ο Λαμαρτίνος τον μνημονεύει στον «Θάνατο του Σωκράτη». Ο Παρνασσιστής Pierre Louys (1870-1925) ξαναείπε την «ιστορία του κύκνου και της μικρής νύμφης που έζησε στα χείλη του ποταμού Ευρώτα», του ποταμού που «το φύλλωμα των δέντρων ήταν τόσο πυκνό που φώς δεν το περνούσε». Ο Ιρλανδός Νομπελίστας (1923) W.B. Yeats στο “Νανούρισμά” του, γράφει: «Κοιμήσου έτσι όπως στον Ευρώτα την χλοερή την όχθη, όταν το ιερό πτηνό, που κεί εκπλήρωσε την μοιραία θέλησή του, απ’της Λήδας τα πόδια βυθίστηκε.....».

Με το ίδιο θέμα έγραψαν ποίηση ο σύγχρονός του και συμπατριώτης του Oliver Gogarty και η Αμερικανίδα H.D. (Hilda Doolittle-1919) στο ποίημα «Λήδα» («Υμέναιος»): «Εκεί που το αργό ποτάμι συναντά την παλλίροια, ένας κόκκινος κύκνος τα κόκκινα φτερά σηκώνει...». Κι ο δικός μας Κωστής Παλαμάς οραματίστηκε την τελική νίκη της αρχαίας ομορφιάς: “...ρασοφόροι και ποντίφηκες θα προσπέσουνε στα πόδια της Ελένης και τονκύκνο θα λατρέψουνε του Ευρώτα” Κανενός άλλου ποταμού οι καλαμιώνες, δεν μνημονεύθηκαν όσο αυτοί του Ευρώτα. Ο Mure* περιγράφει και σχολιάζει: “Ο ποταμός όσο πλησιάζει την πόλη γίνεται πλατύτερος και πιο εκτρεπόμενος, ενώ οι όχθες του και τα στεγνά μέρη της κοίτης είναι κατάφορτα από δαυιλεία καλαμιών. Αυτό το ειδικόχαρακτηριστικό του Ευρώτα είναι ένα αγαπημένο θέμα υπαινιγμών στους αρχαίους”.

Αφορμή για όλην αυτή τη φιλολογία που αναπτύχθηκε γύρω από τα καλάμια του, στάθηκε το γεγονός πως σύμφωνα με τον Πλούταρχο με αυτά οι νεαροί Σπαρτιάτες έφτιαχναν το στρώμα τους, Σ’αυτά τα στρώματα αναφέρεται και ο Σικελιανός: “Λαμπρίζουν χαμηλά στρωμένα τα πλεχτά καλάμια απ’τη δροσιά του Ευρώτα” Ο Lang στο «RhymesalaMode», γράφει: «...μου λες, πως καθαρός και γρήγορος ακόμη ο Ευρώτας, λούζει τις καλαμοακτές και κάτω από τον μυθικό του λόφο τρέχει, εκεί που η Άρτεμις από παλιά κυνηγούσε...». Ο Θέογνις και ο Ευρυπίδης τον είπαν: “δονακόχλοα, δονακοτρόφο, καλλιδόνακα, δονακόεντα, δόνακι χλωρόν”, ο Καλλίμαχος «καιτάεντα» και ο Γκαίτε “καλαμόζωστο” και “καλαμόστεφτο”

Ίσως ο Βιργίλιος, να είναι ο πρώτος ποιητής που αναφέρθηκε στις δάφνες του ποταμού, μιλώντας για το έρωτα του Απόλλωνα με τον Υάκινθο. Αιώνες μετά, η Aline Martel, διέσχισε τα

φαράγγια του Ταύγετου καταθέτει την εμπειρία της: *“Ο Ευρώτας ο τόσο τραγουδισμένος από τους ποιητές για τις ροδοδάφνες και για τα διαυγή νερά του, πράγμα σπάνιο, χωρίς μεγάλη υπερβολή. Ένα όμορφο νήμα νερού κρύο ακόμα σε τέτοια εποχή, μέσα σε μεγάλη κοίτη από χαλίκια με απότομες όχθες, ανάμεσα σε πυκνές συστάδες από ροδοδάφνες, κάποιες ακόμα ανθισμένες, συναρπαστικές μέσα στο καλοκαίρι”*.

Στα 1818 ο Γάλλος Casimir Delavigne στο ποίημά του “Messeniennes” ρωτά: *«Ευρώτα, Ευρώτα, τι γίναν οι κόκκινες ροδοδάφνες σου...»*.

Στους ποιητές που γοητεύτηκαν από τις ροδοδάφνες, προστέθηκαν ο Παλαμάς και οι Λάκωνες Ρίτσος και Βρεττάκος: Έγραψε ο πρώτος για *“τις πικροδάφνες του Ευρώτα”*, για τις *“ζεστές πικροδάφνες”* του ο δεύτερος και ο τρίτος για του *“Ευρώτα τις ροδοδάφνες”*. Ο Παλαμάς μάλιστα, στη νεκρολογία του προς τον Κρουμπάχερ, είπε πως έπρεπε *«με δάφνη από τον Ευρώτα»*¹¹⁷ να στολιστεί το νεκροκρέββατό του.

Ο Δ. Ταγκόπουλος επισκέφθηκε την Σπάρτη μαζί με τον δημοτικιστή Αλ. Πάλλη και εξιστορεί: *“Το δειλινό...πήγαμε στον Ευρώτα. Ο κ. Πάλλης έσκυψε κ’ήπιε νερό. Κόψαμε και ροδοδάφνες και καλάμια στον Ευρώτα, για θύμηση. Οι δικές μου οι ροδοδάφνες στεφανώνουν την εικόνα του Ψυχάρη. Και σηκώνω τώρα τα μάτια μου και τις βλέπω και ζωντανεύει η πανέμορφη ζουγραφιά που την καταχάρηκε κείνο το δειλινό η ψυχή μου στις όχθες του Ευρώτα”*.

Ο Κάτουλλος, είναι ο μόνος που φαντάστηκε στις όχθες του Ευρώτα μυρσίνες, αφού έγραψε για την παρθενική κλίνη που ευωδιάζε *“σαν τις μυρτιές π’ανθίζουνε στο ρέμα του Ευρώτα”* και ο Αμερικανός Clement Wood (1889-1950) έγραψε για τα *«νεαρά τριαντάφυλλα που σκάνε σιμά στο ρέμα του Ευρώτα...»*.

Ο Ευρώτας και ο κύκνος στη ζωγραφική

Το πιο πολύφερνο θέμα σχετικά με τον Ευρώτα που εκφράστηκε με μια παγκοσμιότητα διαχρονικά από δεκάδες ζωγράφους και γλύπτες είναι το ρομάντσο του κύκνου με την Λήδα, μόνο που σε πολλούς πίνακες και βέβαια σε όλα τα γλυπτά, το σκηνικό δεν περιλαμβάνει τον ποταμό. Στο ρωμαϊκό ψηφιδωτό του Κυπριακού Μουσείου Λευκωσίας η Λήδα βρέχει τα πόδια της στον ποταμό, όπως και στην ταπισερί Φλαμανδικής Σχολής (1700). Στο σχετικό πίνακα του Λ. Ντα Βίντσι (1506- Galleria Borghese), βλέπουμε πάλι τα νερά του Ευρώτα να γυαλίζουν διακριτικά στο φόντο του. Παρόμοιο μοτίβο έχουμε και στην «Λήδα με τα παιδιά της» του Giovanni Pedrini (1530-Hessisches Landesmuseum Kassel). Αντίθετα ο Ευρώτας είναι έντονα παρών μαζί με μια ανιστορική απεικόνιση του παλατιού του Μενέλαου στην εικονογράφηση των «Μεταμορφώσεων» του Οβίδιου από τον Johann Ulrich (1690). Το 1920 ο Τσέχος Tavik Frantisek Simon (Francois Simon), ζωγράφισε την Λήδα μπροστά στον Ευρώτα. Στα 1940 εκδόθηκε το ποίημα «Λήδα» του ελευθεριάζοντα Γάλλου Pierre Louys (1870-1925) γνωστού για την παγανιστική ατμόσφαιρα των έργων του, με ανάλογη τολμηρή εικονογράφηση του Louis Icart. Τη δική τους οπτική για το θέμα και για τον ποταμό έδωσαν ο Αυστραλός Arthur Murch (1902-1989), ο Αμερικανός (Καλιφόρνια-1979) James Maxwell και ο Γερμανός Bruno Eppler (1984). Τέλος ο συμβολιστής Armand Point («Στις όχθες του Ευρώτα» 1892) δίνει έμφαση στις ροδοδάφνες του ποταμού.

Copyright© Κώστας Δάρμος. Περισσότερες πληροφορίες γι αυτό το προσεγμένο βιβλίο, επικοινωνήστε με τον συγγραφέα στο email: kdar43@hol.gr

αρχή σελίδας

Φαίδων Θεοφίλου, *Τρία μικρά ποιήματα στην άπνοια του καιρού*

Ξανθή Μέρα

Άνοιξε η πόρτα της άνοιξης
κι είδαμε γαλάζιους επιτάφιους.
Μεσημβρινή είδηση:
Πυρηνικός πόλεμος εν όψει.
Ακούστηκε 'νας γέρος: Πεινώ .
Ήπιαμε τη νύχτα σ' ένα ποτήρι.
Στον πάτο του ποτηριού, φάνηκε η μέρα .
Κάθε πρωί η Χημεία ξυπνά σ' έν' εργοστάσιο
και βρίσκει την Ιστορία πεθαμένη.
Ο χορός της βροχής συνεχίζεται .
Στο δρόμο δυο ξυπόλητα παπούτσια ...

*

Σχέδιο δεύτερο

Σκοτώθηκαν παλικάρια στον πόλεμο
κι η θάλασσα ξέβρασε μωρουδίστικα ρούχα.
Τα δάκρυα της πατρίδας γυάλισαν
τους αμφορείς του παρελθόντος.
Αφανίστηκε ο θάνατος .
Είναι η λεία του κάλλους.
Αφανίστηκε το κάλλος .
Είναι η λεία του θάνατου.
Έγινε τάφος
κι εσύ μου πέθανες.

*

Σύνθεση για τίποτα και φωνές

Καταδικάστηκε σε θάνατο
όταν ,
οι γιατροί που ασχολήθηκαν μαζί του ,
διαπίστωσαν
πως τα καρδιογραφήματά του
δεν ήταν παρά σίχοι ,
που δεν μπόρεσαν να διαβάσουν.

Copyright©Φαίδων Θεοφίλου

αρχή σελίδας

Μεταφράσεις Γιώργου Κεντρωτή: Louis Aragon

Η ΑΕΝΑΗ ΚΙΝΗΣΗ

Στων ρυακιών το ρέμα κοντοστέκεται Τραγουδά τραγούδια
Τρεχοβολάει Τον ουρανό κοιτώντας κράζει δυνατά κραυγάζει
Τη φούστα έχει ανοιχτή προς τον παράδεισο
Σε γοητεύει σε γοητεύει δηλαδή απόλυτα
Πάνω από μικρά φλοισβίσματα κουνάει ένα κλαράκι
Το άσπρο χέρι της σιγά-σιγά το σέρνει στ' άσπιλό της μέτωπο
Στα πόδια της ανάμεσα νυφίτσες πιλαλάνε
Και στο καπέλλο της πάει και θρονιαάζεται όλο το γαλάζιο.

##

ΤΟ ΕΣΧΑΤΟ ΤΩΝ ΜΑΔΡΙΓΑΛΙΩΝ

Επιτρέψτε μου μαντάμ
Να μιλώ ως μαιτρ μεγάλος
Αναντάμ γνωρίζω παπαντάμ
Πως προσβλέπετε στο κάλλος
Σας το λέγω είστε τέλεια
Και δεν είναι πια για γέλια
Ακριβώς ειπείν ιππεύω
Κι είν' για κλάματα

Τρόπους θελκτικούς και σάμπως
Της βεντάλιας σας τ' ακόντια
Έχετε κυρίας μες σε θάμπος
Σμάλτινο με φίνα δόντια
Και σιωπές που συγκρατούν ακόμη
Τη χαρά στη γκρί σας κόμη
Σα ρολόι είναι οι λόγοι
Κι είν' για κλάματα

##

ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΣΑΣ

Δώ' μου τα χέρια σου να με αλαφιάσουν,

χέρια που ανέκαθεν αναπολώ
νά 'ρθουνε τη μοναξιά μου να σπάσουν,
δώσ' τα μου νά ιδω έτσι κι εγώ καλό.

Άμα τα πιάνω στη φτενή μου αρπάγη
—δάχτυλα, σκιάξιμο, σάστισμα, φούρια—...
άμα τα πιάνω, όπως λυώνουν οι πάγοι
και το νερό βρίσκει κοίτη καινούργια,

νιώθεις τα ρεύματα που με διαρρέουν,
με κατακλύζουν και με καταχτούν,
που διατρυπούν τα πρανή των ορέων
και τί προδίδουν όσοι έτσι αταχτούν;...

Τί μαρτυράει εδώ η μύχια γλώσσα;
—ρήματα αλάλητα, αγριμιών ορμές,—
βουβά κι ανίδωτα και μύρια όσα
είδωλα μέσα σε μαύρο καθρέφτη... Μες

στην ανεκκλήτη πια ανατριχίλα
τί λεν τα δάχτυλα που έξαφνα πιάνουν
σφιχτά τη λεία τους; Τί λένε; Μίλα!
Σε μια στιγμή-αστραπή το αχανές χάνουν!...

Δώ' μου τα χέρια σου, της καρδιάς μου εκμαγεία·
σιγάει ο κόσμος —σαν δεν είναι μόνα,
τα χέρια σου— να νιώσει τη μαγεία
του νυσταγμού η ψυχή μου εις τον αιώνα

copyright©Γιώργος Κεντρωτής (alonakitispoiisis.blogspot.com/)

[αρχή σελίδας](#)

Άννα Νασιώτου

Το σύνηθες του πάθους

Περιμένεις να αλλάξουν οι καιροί,
μα είν' αθάνατες οι αμαρτίες.
Κι όλο σκορπάς τα κρίνα σου
σε σκοτεινά δρομάκια
κι έρημα καλντερίμια, φως μου.
Σε μια ανάσα πριν λυγίσουν οι φωνές
και κοπάσουν τα τραγούδια,
καρτερείς τον έρωτα και μάταια ελπίζεις.
Χορδές γεννούν άγνωστους ήχους, ξένους
και φωτιάς κραυγές σε ξεκουφαίνουν,

σα νόθες απορίες.
Πότε ξημέρωσ' Άνοιξη
και το σημάδι στο λαιμό
-το σύνηθες του πάθους-
μεγαλώνει;

*

Προσμονή

Στα μίζερα σεντόνια ενός πόθου,
ασύλληπτα νεκρού,
κυλιέται η αγάπη.
Και βογγάει.
Λεκιασμένες ομολογίες,
στάχτη από στριφτά αντίδωρα
και δακρυγόνα
-της αναπλήρωσης καημοί-
τεμαχίζουν τις στιγμές.
Για να χωρέσουνε στις τσέπες,
για το χρόνο ψιχουλάκια, μη χαθούμε.
Μα ο δρόμος ποτισμένος με ιδρώτα.

Πάει καιρός που δεν ελπίζουμε σε θαύμα.
Άγγιζέ με.
Τελευταία ξέχασα πώς είναι ν' αναπνέεις.

*

Σύνθεση

Λειψό,
νεκρό το σώμα.
Μα σπίθες ξεπηδούν ανάμεσα στα σκέλια.
Ένα λευκό, θαμπό τοπίο,
από ομίχλη κι υγρασία.
Σαν καμβάς με ένα Χ,
που ζωγράφισε παλιά κάποιο πινέλο
κι έμοιαζε με χάρτη ζωντανό, του θησαυρού.
Με τα ποτάμια και τις λίμνες του να στάζουν,
με τους μικρούς, ανείπωτους και σιωπηλούς του οργανισμούς,
σφαδάζει,
από τα σάπια όργανα, στα εχθρικά κρεβάτια.
Η αποσύνθεση άρχισε.

Κι εκεί, κάποιος καμώνεται και κάνει τον καμπόσο.

*

Παράφωνη αφωνία

Όλα μια φάλτσα ηχώ στ' αυτιά μου.
Θα 'μουν μια άλλη σήμερα
και θα μιλούσα γαλλικά δίπλα στο Σηκουάνα.
Μα τώρα, πάλι απ' την αρχή.

Je m' appelle...

Θα με 'λέγαν Κυριακή
και θα 'ταν Άνοιξη η ζωή μου όλη.
Θα περπατούσα το Φθινόπωρο στα πάρκα
και θ' άκουγα τον ήχο των φύλ(λ)ων που πατούσα.
Και το Χειμώνα μόνη μου θα έπλαθα το χιόνι,
όπως τ' ονειρευόμουν τα βράδια.
Το Καλοκαίρι θα 'κλεβα, να κοινωνήσω ρώγες.

Μα δε με λένε Κυριακή.

Με γέννησαν τα ψέματα εμένα
και τα βουβά φαντάσματα,
με τις παραφωνίες.
Αν δεν ηχούσα την ηχώ,
θα 'μουν μια άλλη σήμερα, σου λέω.

Και θα με 'λέγαν Κυριακή.

Copyright© Άννα Νασιώτου

αρχή σελίδας

Γιούλη Κούγια

«αστροφεγγής δρόμος»

*Στόχαση αν έχει δυνηθεί
Τους ουρανούς να ψηλαφεί
Από τη γη*

Νιώθω το ταξίδι
Σαν σε βλέπω
Πανσέληνη
Βουτάς στα σύννεφα
Και χάνεσαι

Βγαίνεις κατόπιν
Απαστράπτουσα
Στο διάφανο σκοτάδι τ' ουρανού
Δίχως δική σου κίνηση καμία

Νύχτα ζεστή
Εγώ στα πόδια σου
Όταν στη φωνή σου
Ανθίζει
Όλη η άνοιξη
Γεύομαι παραμύθια
Γι' άλογα φτερωτά, που
Ταξιδεύουν τα όνειρα
Παντού στους γαλαξίες

Στην αυλή
Γεράνια ανθισμένα
Αυτή την πολύτιμη ώρα
Μετά την ημέρα
Σε λίγο
Μας βλέπουν τ' αστέρια
Δεν μπορεί να κρυβόμαστε
Με τα φώτα της πόλης
Από το φως του σύμπαντος
*

«έρωτας»

Το ρω αχνοσφυρίζει
καθώς γλιστρά επάνω του το έψιλον
και κυλάει κι εφαρμόζει τέλεια
μες στη γόνιμη αγκαλιά του ωμέγα

Τυλιγμένα στο άλφα
τα δύο σε ένα
Στη σκιά του ταυ
αναπνέει η εντελέχεια

Εις πνοή καταλήγει το σίγμα
Τανύζει τη βέργα
Τεντώνει το νεύρο
Υψώνει το τόξο

Πάνω απ' το γαλάζιο τόπο
πέρα απ' τον πράσινο καιρό
ο έρωτας αγρυπνά

Το κάλεσμα διανύει τους αιθέρες

Η ψυχή αναγνωρίζεται
Το βέλος φεύγει
Η ανάσα περιμένει
Η ζωή εκτοξεύει απ' την αρχή

Πυκνώνει η αραιή ύλη
σε ρευστούς, πλάνητες σχηματισμούς
Αγκαλιές δροσερή ομίχλη
πιάνεται στις τροχιές

Μακριά, αργή εκπνοή
Όλα τα κόκκινα και τα πορφυρά
Ένα σύννεφο τριαντάφυλλο
πυρπολεί το αόρατο
*

«εξαρχής»

Θυμάμαι τους καιρούς της οργής
Όταν ο κόσμος δε με χωρούσε
Το θαύμα μου έκοβε την ανάσα
Δοκίμαζα να δαμάσω την ομορφιά
Τότε, μια μέρα, ήρθε ο έρωτας
Διέσχισε το σώμα
Διεύρυνε τις διόδους
Πλάτυνε την αναπνοή
Ωστε, σαν έφτασε ο πόνος
τον ρούφηξα όλο
Μια ολόκληρη ζωή αργότερα
Ζυμωμένη μες στη θλίψη
Έλεγα, μ' έχει πια εξαντλήσει
Ξημερώθηκα σε μια αγάπη
Ανέτειλα εξαρχής
Να θαυμάσω την ομορφιά
Να εισπνεύσω το θαύμα
Να χωρέσω τον άνθρωπο
Στο πλήρωμα του χρόνου
θα ελευθερωθώ
Ένα διάφανο, χρυσό μόριο
από αγάπη και φως
Θα διασχίσω το σύμπαν
Θ' ανιχνεύσω τις τροχιές
Θα δω το βασιλιά
να γονατίζει
μπροστά στο δούλο του

*

«όμηρη όραση»

Σηκώνεις το βλέμμα απ' την παλιά πληγή και τον αρχαίο θρήνο, που κρατούσαν την όρασή σου
όμηρη

Μάτια γυμνά στο φως

Δεμάτια αχτίδες απ' τους πέρα ήλιους ιπεύουν τους ανέμους κι έρχονται, λούζουν το κορμί
σου, ξεϋφαίνονται τα πέπλα: το 'όχι' το 'δεν' το 'μη'

Σώματα μπρος στους νόμους

Λόγια διαλαλούν στα πέρατα την ιστορία του κόσμου, τα στοιχεία τραγουδούν την ύλη τους,
ονομάζονται τα πλαστά μας όνειρα, βαφτίζονται τα μέλλοντα, να 'ρθουν

Οι άνθρωποι ενώπιον της βούλησής τους

Άστρα μεσουρανούν στον ύπνο του ανθρώπου και πέφτουν νύχτες στο χαμό τους να φωτίσουν
την πλάνη που πληγώνει τη γη: ο άνθρωπος επιμελώς ασκείται στο ενάντιο της επιθυμίας του.

copyright © Γιούλη Κούγια <http://euliekougia.wordpress.com/>

[αρχή σελίδας](#)

Νιόβη Λύρη, απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Η Μέρα της Μελάνης» α': *Η χαμένη λήκυθος*

Την έβλεπαν στα φώτα του δρόμου σαν πορφυρή λάμψη (από το χρώμα του μπουφάν), όταν επέστρεφε τα βράδια από το ποδηλατοστάσιο στους Βάλτους. Κυλούσε ήρεμα πάνω σε ένα υβριδικό *strada* από ανθρακονήματα, μοντέλο '50, σπάνια έτρεχε, πιο σπάνια λαχάνιαζε ή σάστιζε. Τα πρωινά χαιρετούσε στην αντίθετη διαδρομή, άφηνε το ποδήλατο έξω από το Μητροπολιτικό Πάρκο κι έπαιρνε το μετρό. Αυτό όταν είχε να βγάλει σκυλιά. Όταν δεν είχε, πήγαινε βόλτα με το ποδήλατο ή με τα πόδια. Το ιδανικό πάντως ήταν όταν συνδύαζε βόλτα και δουλειά, με τέσσερα σκυλιά της περιοχής που τα έβγαζε όλα μαζί στο Πάρκο.

Η παραλία των Βάλτων δεν προσφερόταν πια για βόλτα, αν και μακρύτερα ένα οικοσύστημα είχε αρχίσει να ξαναγεννιέται. Οι παλιοί θυμούνταν την ακτή πριν από τον *Πόλεμο του Νερού*, όλη αμμουδιά και ανοιχτόχρωμα βράχια από το Φάληρο μέχρι το Σούνιο. Με μικρούς όρμους, μαρίνες και πλαζ, μ' ένα πλακόστρωτο κατά μήκος στολισμένο φοίνικες και πικροδάφνες και δίπλα του τον χλοοτάπητα του τραμ, καθαρή μετά την πλήρη εφαρμογή του βιολογικού καθαρισμού και με ρηγά νερά, η παραλία του Σαρωνικού ήταν ο παράδεισος της Αθήνας.

Ο *Πόλεμος του Νερού* ξέσπασε το '40, κράτησε τρία χρόνια και έκανε τους διανοούμενους να θέσουν ξανά τα παλιά ερωτήματα και τους υποθετικούς κατάσκοπους από το Γαλαξία να αναρωτηθούν γιατί γίνεται πόλεμος για το νερό σε έναν πλανήτη με τόσο νερό. Ο πόλεμος βέβαια δεν έγινε από έλλειψη νερού, αλλά για τον έλεγχο του από τις εταιρίες. Οι δυνάμεις μοίρασαν συμμάχους, οι άνθρωποι θρήνησαν αγαπημένους και όταν ο πόλεμος τέλειωσε, εκτός

από τις άλλες μοιρασιές, τα ενεργοβόρα εργοστάσια αφαλάτωσης είχαν εμπεδώσει την αξία τους ακόμα και σε μέρη με έξι μήνες το χρόνο βροχή.

Μονάδα αφαλάτωσης έγινε και στην παραλία του Σαρωνικού, αλλά εγκαταλείφθηκε όταν εγκαινιάστηκε μεγαλύτερη στη Σαλαμίνα. Στη θέση της παλιάς σχηματίστηκαν οι Βάλτοι. Στο έδαφός τους φύτευσε συνοικία με προκάτ σπιτάκια, που τα νοίκιασαν φτωχοί εργένηδες, κυνηγοί, διασκεδαστές και κυρίως δάσκαλοι γλωσσών, το πιο συνηθισμένο επάγγελμα σε ένα κράτος με τόσες γλώσσες. Το 2060 οι περισσότεροι από αυτούς σύχναζαν στην τοπική μπιραρία και στα κοντινά μούλτιπλεξ, νοίκιαζαν ποδήλατα ή μικρά ηλεκτροκίνητα για τις βόλτες τους και ταξίδευαν με τρένο στις άλλες επαρχίες. Ήταν μια ήσυχη εποχή μετά από μεγάλη περίοδο ταραχών, που είχε αρχίσει στα τέλη του περασμένου αιώνα.

Οι γονείς των γονιών τη Αντριάνας ήρθαν στην Ελλάδα την εποχή που ο ροκ ύμνος *The wind of change* ηχούσε ακόμα με συγκίνηση στα αυτιά όλων, από τους μεγιστάνες και τους φιλόσοφους μέχρι τα εκατομμύρια των ακτημόνων που φάνηκαν στον ορίζοντα όταν κάθισε η σκόνη του ανέμου της αλλαγής. Οι ντόπιοι τότε, ακόμα και οι πιο φτωχοί, απολάμβαναν ζωή σκανδαλωδώς καλύτερη από τους νεοφερμένους, με τη διάκριση μάλιστα θεσπισμένη με νόμους, και κάθε τόσο οι γονείς των γονιών της Αντριάνας έπρεπε να βγάζουν άδεια διαμονής.

Οι γονείς της, γεννημένοι στην Αθήνα μα βάσει ενός παράξενου νόμου Βούλγαροι υπήκοοι, ήταν πιο τυχεροί: απόλαυσαν την ένταξη της Βουλγαρίας στην *Ευρωπαϊκή Ένωση*, προάγγελο της Συνομοσπονδίας, που τους απάλλαξε τουλάχιστον από την άδεια. Σπούδασαν δάσκαλοι, αλλά πάνω που κέρδισαν καλύτερη ζωή (και κάποια δικαιώματα Έλληνα πολίτη) ήρθε η Συνομοσπονδία, που τους ξανάκανε φτωχούς μαζί με εκατομμύρια όλων των εθνοτήτων, καθώς οι εξελίξεις έφεραν επίσημα πια στην εξουσία τις πολυεθνικές και απέκλεισαν τη συντριπτική πλειοψηφία από κοινωνική εξέλιξη, ανώτερη μόρφωση και πιθανότητα για ζωή έξω από τη μάζα.

Μα η Αντριάνα δεν καταλάβαινε τον αποκλεισμό. Είχε ζήσει όλη την απλή ζωή της σε αυτή τη στάσιμη μα ασφαλή κοινωνία, αγαπούσε πολύ την Αθήνα και δεν υπήρξε ποτέ ξένη. Θα ήταν αστείο άλλωστε, αφού οι τρεις γενιές από την ίδια οικογένεια ήταν το μάζιμουμ συνέχειας που έζησε ποτέ η Αθήνα ως πόλη: είτε ο προπάππος θα ήταν πάντα από κάπου αλλού, είτε ο δισέγγονος θα έφευγε για αλλού.

Εκτός από αγαπημένη πατρίδα, η Αντριάνα είχε και φίλους, αν και λόγω χαρακτήρα όχι στενούς. Στη μπιραρία των Βάλτων τραγουδούσαν μέχρι αργά, ή κατέβαζαν τραγούδια από το δίκτυο μοιράζοντας το λογαριασμό και τα άκουγαν ήρεμα και γλυκά, νιώθοντας ο ένας την παρουσία του άλλου. Επιπλέον η Αντριάνα αγαπούσε και φρόντιζε την ηλικιωμένη γειτόνισσά της Όλγα Μιχαήλοβα, είχε καλές σχέσεις με τους γονείς της και στα εικοσιπέντε της είχε ήδη δύο τρεις ερωτικές ιστορίες.

Η Αντριάνα μας ήταν λοιπόν ένα κανονικό κορίτσι, που παρά τη στάσιμη κοινωνία ένιωθε τη ζωή γεμάτη επιλογές. Το βράδυ που επέστρεψε στο προκάτ της με τα δύο βιβλία του Κουτρουμάνου κατέβασε το κρεβάτι, που κρυβόταν κάθετα μέσα στην ντουλάπα, κάθισε αναπαυτικά με την πλάτη στο μαξιλάρι και, με προσοχή και σχεδόν πόθο, ακούμπησε την *Τιμή και το χρήμα* στους αναδιπλωμένους μηρούς.

Στην αρχή δεν διάβαζε κανονικά. Κράτησε, μύρισε, ξεφύλλισε. Ήταν διασκεδαστικό σαν παζλ κι αμεσότερο από το δίκτυο: ενώ εκεί δεν αναζητούσες παρά μόνο ό,τι χρειαζόσουν εκείνη τη στιγμή, αυτό το εύχρηστο πακετάκι από χάρτινα φύλλα σε προκαλούσε να ψάξεις. Αλλά το πιο ωραίο ήταν ότι γεννούσε και τρυφερότητα, μια διάθεση να το προστατέψεις: μπορούσε να σκιστεί, να καεί, να διαλυθεί. Ελέγχοντας τον πειρασμό να συνεχίσει να χαϊδεύει το χαρτί και να ανοίγει τυχαίες σελίδες, και αφού παιδεύτηκε λίγο να βολέψει το φως, η Αντριάνα άρχισε τέλος να διαβάζει.

Είχε διαβάσει αρκετά μυθιστορήματα στο δίκτυο, μα στη διαδοχή των σελίδων εκεί οι συσχετισμοί χάνονταν. Ξεχνούσες ακόμα και τη συνέχεια, πόσο μάλλον τη βαθύτερη σύνδεση, κι αν κάτι που διάβαζες σου θύμιζε κάτι προηγούμενο, αμφίβολο αν θα το αναζητούσες. Στο βιβλίο όμως ήταν εύκολο, μπορούσες να διαβάσεις οποιαδήποτε σελίδα, έχοντάς τες ταυτόχρονα όλες μαζί στα χέρια σου. Πρώτη φορά έκανε τόσους συσχετισμούς, που της έδειξαν πόσο μελετημένη ήταν *Η Τιμή και το Χρήμα* και τι παραπάνω έλεγε πέρα από την απλή ιστορία της: ο χώρος δράσης της ήταν η Κέρκυρα των αρχών του 20ου αιώνα. Δεν ήταν λοιπόν αόριστα ένα νησί, ούτε κάποτε ή παλιά, ήταν μια πρώην βρετανική και πρόσφατα μόλις ελληνική γη*, όπου άρχιζε να αναπτύσσεται η αστική τάξη. Οι αριστοκράτες μάχονταν να κρατήσουν τη δύναμή τους, μα όπως έδειχνε το βιβλίο σε διάφορα σημεία, όλα εξαρτιόνταν πια από το *Χρήμα*. Ο φτωχός αντεραστής που ζήτησε σε γάμο την κοπέλα δεν ήταν πιο «καλός» από τον ξεπεσμένο αριστοκράτη, απλώς δεν είχε τις ίδιες ανάγκες, στη δική του τάξη μια φτωχή γυναίκα ήταν αρκετή. Ο ανταγωνισμός τους πάλι δεν ήταν μόνο εκείνος των αντεραστών αλλά, όπως φωτιζόταν από το συνδυασμό των στοιχείων, ήταν και σύγκρουση τάξεων. Τέλος η φυγή της κοπέλας στην Αθήνα δεν σήμαινε μόνο τη γυναικεία συνειδητοποίηση, μα κάτι ευρύτερο που την περιλαμβάνει: τη χειραφέτηση του ατόμου στον αστικό κόσμο. Η πρωτόγνωρα στενή επαφή με ένα μυθιστόρημα άνοιξε σιγά σιγά μπροστά στην Αντριάνα έναν καθρέφτη, και μέσα του είδε τότε για πρώτη φορά τις αφηγήσεις της ως στοριτέλερ στο αληθινό τους νόημα: ήταν απλές σαν παραμύθια, περιείχαν τα βασικά μας στοιχεία. Γι' αυτό και άρεσαν: οι άνθρωποι χαίρονται να βλέπουν τον πυρήνα τους.

Αλλά η ζωή δεν είναι τόσο πυρήνας όσο περίβλημα. Οι αφηγήσεις της Αντριάνας ήταν η απόλυτη ύπαρξη του ανθρώπου, μα ένα μυθιστόρημα είναι η σχετική του ύπαρξη κι αυτό της φάνηκε σπουδαίο.

Στο άλλο βιβλίο η χώρα ήταν η Αμερική του τέλους του 20ου αιώνα, όπου τα χωράφια μύριζαν βουτυρωμένο ποπ κορν κι έδιναν την ψευδαίσθηση ανοιχτού ορίζοντα, ενός επίπεδου δρόμου προς την πραγματοποίηση του ονείρου. Παρά την αφθονία των πληροφοριών, η Αντριάνα ένιωσε για ποιο λόγο ο *Υπόγειος ουρανός* ήταν, το 2060, από τα πιο δημοφιλή μυθιστορήματα ως διασκευή για στοριτέλερ. Ήταν, ακριβώς, περισσότερο πυρήνας και λιγότερο περίβλημα. Η δύναμή του δεν βρισκόταν τόσο στην ποικιλία των στοιχείων ή στην κοινωνική ανάλυση, όσο στους δύο κεντρικούς ήρωες, αυτά τα σχεδόν παιδιά που σχημάτισαν εν αγνοία τους έναν αρχετυπικό ανθρώπινο δεσμό: ένας άντρας που ονειρεύεται αγώνες, μια γυναίκα που ακολουθεί τον άντρα και ένα σκυλί σε θέση βρέφους. Μια οικογένεια πρωτόπλαστων, που πορεύονται αθώοι στην ερημιά και τη σκληρότητα του κόσμου.

Όμως το βιβλίο είχε και κάτι άλλο, που όχι μόνο στην αφήγηση για στοριτέλερ, αλλά ούτε και στο πλήρες μυθιστόρημα της οθόνης δεν προλάβαινες να αντιληφθείς: κάτω από το κείμενο

παλλόταν μια ενέργεια, σαν να κυλούσε άγραφη μια άλλη ιστορία, που την ένιωθες μόνο με την παύση, τη συγκέντρωση στο χαρτί, το κράτημα του βιβλίου στα χέρια. *Λουτσία Ρότσι*, σκέφτηκε η Αντριάνα τρυφερά, σαν να περίμενε να ζωντανέψει το κορίτσι. Να βγει εκεί μπροστά της, μέσα από την έρημο και τη ζέστη, ήσυχο, σοβαρό, έχοντας εμπιστοσύνη, με το σκυλί, τον Ντρούπι, στην αγκαλιά του.

Ωρες μετά, γοητευμένη, αναζήτησε στο δίκτυο τους συγγραφείς των δύο βιβλίων: *Σώτη Τριανταφύλλου*. Ελληνίδα συγγραφέας, έζησε από τα μέσα του 20ου ως τα μέσα του 21ου αιώνα. Αρκετά έργα της υπήρχαν στο δίκτυο. *Κωνσταντίνος Θεοτόκης*, έναν αιώνα νωρίτερα, έζησε πολύ λιγότερο. Δεν βρήκε την *Τιμή και το Χρήμα* παρά σε αποσπάσματα. Να την αναρτούσε άραγε ολόκληρη;

Άνοιξε μια βιβλιοθήκη ελεύθερης (με την κάρτα μέλους) πρόσβασης, που προέβλεπε και αναρτήσεις από χρήστες, με αντάλλαγμα την προσθήκη πόντων στη συνδρομή τους. Σκανάρισε μερικές σελίδες και ήταν έτοιμη να τις αναρτήσει, όταν απότομα σταμάτησε. *Τι πάω να κάνω;*

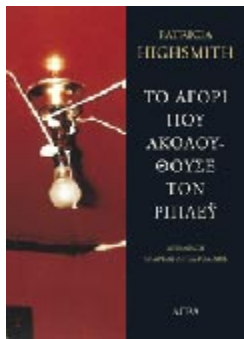
Η βιβλιοθήκη προέβλεπε βέβαια αναρτήσεις, αλλά, εννοείται, *ηλεκτρονικών κειμένων*. Η πηγή όμως της Αντριάνας ήταν *χάρτινη*. Ποιοι λοιπόν αναρτούσαν στο δίκτυο κείμενα από χάρτινα βιβλία; Με άλλα λόγια, ποιοι έλεγχαν τι υπάρχει και τι όχι στο δίκτυο;

Η απάντηση ήταν πασίγνωστη: μόνο οι δημόσιες βιβλιοθήκες, που ανήκαν στην *issol*, την *durcel* και την *ebedu*. Η Αντριάνα δεν μπορούσε να αναρτήσει τον Θεοτόκη, ήταν παράνομος.

Copyright©Νιόβη Λύπη <http://nioilyri.wordpress.com>

[αρχή σελίδας](#)

Ναυτίλου Περιηγήσεις: Πατρίτσια Χάισμιθ, «*Το αγόρι που ακολουθούσε τον Ρίπλεϋ*», εκδ. Άγρα, μτφ. Ανδρέας Αποστολίδης.

Το "Αγόρι που ακολουθούσε τον Ρίπλεϋ" (1980), το τέταρτο βιβλίο της Ριπλειάδας, ο Ρίπλεϋ ζει μια ήσυχη ζωή στη γαλλική εξοχή, σ' ένα πανέμορφο σπίτι, το Μπελ Όμπρ. Ασχολείται με τον κήπο του, κόβει καθημερινά ντάλιες για να στολίζει τα βάζα του, ζωγραφίζει, μαθαίνει τσέμπαλο, διαβάζει βιβλία και φροντίζει ώστε το φαγητό και το κρασί του να είναι πάντα άψογα. Και βέβαια, είναι παντρεμένος με την πανέμορφη και διακριτική Ελοΐζ, μοναχοκόρη οικογένειας πλουσίων...

Αυτή τη φορά θα συναντήσει τον δεκαεξάχρονο γιο ενός Αμερικανού εκατομμυριούχου, που τον αναζητά στη Γαλλία χωρίς να τον γνωρίζει για να του εξομολογηθεί το φόνο του ανάπηρου πατέρα του. Καθώς ο Ρίπλεϋ αναλαμβάνει να τον βοηθήσει, ο νεαρός πέφτει θύμα απαγωγής. Και τότε ο διαβολικός ήρωας της Χάισμιθ, μεταμορφωμένος σε γεναιόδωρο και φιλεύσπλαχνο προστάτη, αφήνει την υπέροχη έπαυλή του στη Γαλλία και μπλέκεται με τον κόσμο της νύχτας και τις συμμορίες του Βερολίνου της εποχής του Τείχους σε μια υπόθεση που απαιτεί μεγάλη δεξιοτεχνία για να λυθεί... Δηλαδή, σαχλαμάρες... Πώς αλλιώς θα σχολίαζε κανείς μια τόσο απίστευτη πλοκή, ιδιαίτερα μάλιστα, αν του έλεγαν ότι είναι εμπλουτισμένη και με ένα σωρό αναληθοφάνειες; Ή, ότι ο Ρίπλεϋ και οι σύντροφοί του, από τον υπόκοσμο του Βερολίνου, δρουν με υποδειγματική ευσυνειδησία κι εντιμότητα προκειμένου να προστατεύσουν τον κακομαθημένο έφηβο και ταυτόχρονα να διαφυλάξουν μέχρι δεκάρας τα λύτρα της απαγωγής προκειμένου να τα παραδώσουν ακέραια στην ζάμπλουτη οικογένειά του; Αρκετά όμως έγραψα. Ας βάλω και μια σχετική φωτογραφία. Νομίζω ότι το διαβόητο Τείχος είναι ότι πρέπει για την περίπτωση...

Στο τέταρτο μυθιστόρημα της σειράς διαπιστώνω ότι ένα πρόσωπο τόσο οικείο πια, παραμένει αινιγματικό. Κι αυτό είναι ένα επίτευγμα της Χάισμιθ. Από την αρχή άλλωστε, ο Ρίπλεϋ ήταν απρόβλεπτος και μοναδικός. Αυτό ήταν κι ένα από τα κύρια στοιχεία της γοητείας του. Ο ψυχρός δολοφόνος του ανέμελου Γκρήνλιφ (με ένα κουπί), του Αμερικανού συλλέκτη (με μια φιάλη Μαργκό) κι ο διαφθορέας του ταλαίπωρου Τζόνναθαν Τρεβάνου, εντελώς απροσδόκητα μετατρέπεται τώρα σε ανιδιοτελή προστάτη ενός εφήβου! Είδε στο πρόσωπο του νεαρού Φρανκ τον δικό του εαυτό ή μήπως ένιωσε μια λανθάνουσα ερωτική έλξη γι' αυτόν;

Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι η Χάισμιθ συνθέτει μια παρωδία οδηγώντας τον αγαπημένο της Ρίπλεϋ σε κραυγαλέα αναληθοφανείς καταστάσεις. Αλλά κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει. Θα έλεγα μάλιστα ότι υποκύπτει και η ίδια στη γοητεία του μυθιστορηματικού της ήρωα και παρασύρεται προσπαθώντας να του δώσει μια ηθική υπόσταση αταίριαστη με το παρελθόν του. Άλλωστε πιστεύω ότι κατά βάθος είναι μια συντηρητική δημιουργός, όσο κι αν η ίδια διατείνεται ότι παραμένει μακριά από την ηθική.

Σημαίνουν όλα αυτά ότι "Το αγόρι που ακολουθούσε τον Ρίπλεϋ" είναι ένα κακό ή ένα μέτριο βιβλίο; Όχι, βέβαια. Η γραφή της Χάισμιθ παραμένει απολαυστική. Όπως πάντα πρόκειται για ένα χαϊσμικό θρίλερ, αργό, αριστοτεχνικά παραγεμισμένο με λεπτομέρειες, με γενναίες δόσεις από μαύρο χιούμορ και με το φάσμα της απειλής πανταχού παρόν. Απλά, το συγκεκριμένο σίκουελ δεν φτάνει στο ύψος των προηγούμενων έργων της. (4/10)

"Το 1954, όταν άρχισα τον Ταλαντούχο κ. Ρίπλεϋ, είχα νοικιάσει ένα εξοχικό στη Μασαχουσέτη με μια εξαιρετικά διατηρημένη βιβλιοθήκη... Ο σπιτονοικοκύρης μου ήταν νεκροθάφτης και πολύ ομιλητικός για το επάγγελμά του. Κάποτε μου επέτρεψε να επισκεφτώ το μαγαζί του για να δω την τομή που έκανε στα πτώματα στο στήθος τους πριν τα παραγεμίσει. "Με τι τα παραγεμίζετε;", τον ρώτησα. "Με ροκανίδια", αποκρίθηκε αμέσως".

(Plotting and writing suspense fiction)

Σταύρος Λαμπράκης

Οι μούσες που μίσησα

τις μούσες που μισώ
πριν να μισήσω
παράφορα αγάπησα.

μοιραστήκαμε κομμάτια
εγώ πιο λίγο, αυτές πιο πολύ
μισά μισά
να'μαστε δίκαιοι
τότε κάπως γούσταρα αδικία

μιλήσαμε για μέλλον
και όταν φώναξα "παιδιά"
μάσησαν τα λόγια τους
λέγαμε για σπίτι
και ξεσπιτωμένες ψυχές
από άλλο παραμύθι αυτές
ποιος τα πιστεύει τώρα πια; λέγανε

όταν τις έβλεπα απ'τις πόρτες
έστηνες πανηγύρι στο χαμόγελό μου
γελάγανε τα μούσια μου

και σαν αφήνανε τα ρούχα τους
να πέσουν σαν φθινόπωρο
στο πάτωμα
μοσχοβολούσαν τα σεντόνια
και οι μυρωδιές έντονες
σαν τραγούδια
που τώρα τελευταία παρελούνουν
σαν κρύα εμβατήρια.

*

44 βήματα βορειοδυτικά

περπατώντας από το σπίτι σου στο σπίτι μου,
πέρασαν χίλιες εποχές
-τρόπος του λέγειν-
σκέψεις μόνο άλλαξαν.

κοίταξα ψηλά τον ουρανό,

γύρευα να δω αστέρια να πέφτουν
να κάνω μια ευχή,
να μου έρθει και κανένα στο κεφάλι
να αλλάξω μυαλά.

αφού ξέρω πως κάνω λάθη
αλλά δεν μ'αλλάζω
μην κερδίσουν οι άλλοι,
δεν μ'αλλάζω επειδή
με συνήθισα έτσι.

σαραντατέσσερα βήματα μετά,
έξω από την πολυκατοικία
έστριψα ένα τσιγάρο,
κατέβασα στους πνεύμονές μου
κάτι πικρό και την ιδέα σου.

έκανα πως ένιωσα καλύτερα,
δεν ένιωσα τίποτα,
δεν μίλησε κανείς.

μόνο σκέφτομαι τέτοιες ώρες
καθισμένος στο πεζοδρόμιο,
πόσο μου έλειψε η μούσα της στεναχώριας,
και όπως οι εποχές αλλάζουν,
-ξέρω πως τέτοιες ώρες πρωτότυπος δεν γίνομαι-
σαν και αυτές και η αυτή η μίζερη
πάει και έρχεται.

copyright© Σταύρος Λαμπράκης

[αρχή σελίδας](#)

Γιάννης Λειβαδάς

ΥΠΑΡΞΗ

ΥΠΑΡΞΗ,
μία προσωπικότητα
εντός
που γνωριμία δεν θέλει
μαζί μου
να κάνει
κι όταν πετιέμαι
τσαλακωμένο χαρτί

κάποιο μελάνι
διακοσμεί την
σφαιρική κι ανάρμοστή μου
όψη.

*

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΚΟΥΡΟΣ

Στο απόκρημνο παράθυρο γελούν τα περιστέρια
από κάτω μια εκκλησία σαν πέτρινη ρόγα
οι σκάλες τρίζουν καθώς το πεπρωμένο ανέρχεται
σπειροειδώς
εδώ μέσα περιμένω
να φανώ τυχερός
ν' αρπάξω κάποιου περιστεριού το γέλιο
να γίνω καπνός
με τις ψιγάλες το παράθυρο γίνεται
εικαστικό
η ψυχή στο ντιβάνι ακίνητη
τι κάνει ένα ποίημα
αλήθεια.

*

ΑΓΑΠΗΤΕ ΜΠΛΕΖ

Καθώς οι άνεμοι σφυρίζουν τρομερά τα ονόματά μας,
και άλλοι άνεμοι τραβούν βουές από τα πλήθη,
υστερικά μες στο τρωτό η αγάπη συντομεύει.

Τάπητες όλοι της φθοράς των λέξεων οι κόσμοι
ελέγχουν ελεγχόμενοι αναμασώντας λήθη.

Η νόρμα επωμίζεται τις διακριτές συνθλίψεις
κραδαίνει μίση και ντροπή σέρνοντας δεκανίκια,
σήμαντρα της απόγνωσης με δανεισμένο οίκτο
ετών φωτός που αναριγούν καπνίζοντας μανίες.

Με χέρια που έχουν την ορμή καρδιάς που επιβάλλει,
καρδιά ανώτερη φρικτή που ρέει αντανακλάσεις
δίνει το χέρι στον χαμό με πρόοδο τον ήλιο.

Καθόλου σίγουρα λοιπόν και των μουσών τα λύτρα
που εξαντλούν αιματικά το πνεύμα του κανόνα,

σαν θα βρεθούν του τίποτα οι κενόκορμοι εραστές
πληρώνοντας την αμοιβή με ατέλειωτη αγρύπνια.

Οι ομίχλες των εφιαλτών σαν φύλλα ασημόχαρτα
πρόσφατα ξαναγύρισαν στην έμφυτή τους τάση
να δικτυώνουν τροπικά ανόμοια κιτάπια,
που η σιχασιά χιλίων χρόνων κοιτάζεται στα μάτια
εκτελεσμένη ανώδυνα απ' του ποιητή τη λάμα.

*

ΜΙΑ ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Προκάλεσε τη μοίρα με βιαιότητα
με την απαίτηση του ρόδου στα σκοτάδια.

Μεγάλες ανακαλύψεις δεν χρειάζονται.
Αυτό που σήμερα πονάει είναι η διατήρηση.

Υπέροχοι άσημοι ποιητές.
Άγρια βόδια οργώνουν το χώμα
όπου θάφτηκαν ήρωες.
Δυο σκύλοι με σκύλινα φτερά ακολουθούν τα χνάρια
όσων είπαμε.

Μείνε ατάραχος.
Τώρα που έφηβοι παίζουν μπάλα ανάμεσα στα
μπερδεμένα οστά
οι γεροντότεροι είναι για μας συχωρεμένοι.

Ο θάνατος μάς ρουφάει σαν ούισκι.
Αν κάτι αξίζει είναι μονάχα σαν αυτή
μια ειδική περίπτωση.

Εμείς κατοικούμε στον εγκέφαλο
η ζωή όχι.

*

ΣΦΙΓΞ

Η ζωή του μια πόρτα που έχει μια πόρτα πίσω της κλείσει
που συχνά ανοιγοκλείνει - εκείνος τόσο μεταμορφωμένος
σαν όμορφος μονίμως σε πίσω σκάλες παρεκκλίνει -
η φαντασία του - είναι μια βιβλιοθήκη που γέρνει
μαζί με άλλους καίγεται συχνά καπνίζει σβήνει

ζητάει το μαύρο ρόδο στις καρδιάς του το ξέφωτο
να βάλει ανάθεμα αιώνιας πυγμής που κάτι κοντοφέρνει
όχι αυτό που θα ωριμάσει νεκρικό κάτω απ' τη γη.

) Μ' αγαπάς) - Θα κλείσουμε λογαριασμούς;
) Το μυαλό μου) Σ' έχω στο μυαλό μου.
Έχεις εκείνο το οδυνηρό σκίρτημα και τα στιλπνά πόδια.
Εμένα έχεις) ποιος είμαι, αυτός;). Η πόρτα
Έχει πίσω μου βροντήξει.
Η καρδιά έχει ένα σκάλισμα, το εμπόριο των χτύπων
κάποια βάσανα. Στο γέννημα ξεπούλησα.
Ας πάμε σ' εκείνο το δρυμίφωτο που έγραψα.
Τι ράτσα. Τι εμφάνιση. Παλιοσυνήθειες. Κοινότητα.
Εμείς οι δυο αναπνέουμε ένα έγκλημα.
Σκέφτομαι τώρα γεμάτος σφρίγος να πάω για πέταμα.

Ο άμοιρος, θέλει να ξέρει: απ' τα αζήτητα –
από την υστερία κατάλοιπα.
Ίσως είναι η ζωή ρετσινιά. Μια πλαστική σακούλα
γεμάτη κόκαλα.

Η ύπαρξη παραλόγως καταπιάνεται με τα υπαρξιακά.
Κιχώτης που χτυπά το χέρι στο τραπέζι
με τον εαυτό του σε συνδιάσκεψη. Ο κάπταιν-Κουκ
σαν βγαίνει με φόρα στο κέρινο φως της αμφιλύκης.
Ζητάει με την γραφή να ξεμπερδέψει.
(Γυρεύοντας ποιος το ζητάει). Ένας
βλαστός μέσα του υπερέχει που γεννάει malt (11) ,
καπνό και διαστολές που ξεχειλώνουν την σιωπή.
Την αποσύνθεση.

Ο καλός καιρός είναι ντροπή. Σιχαίνεται πάλι
της παραλυτικής ανάπαυλας τα μέρη.
Προτιμά τη μόνιμη βροχή ακόμη κι αν δεν κατέχει
μαζί της τι να κάνει.

Υπάρχει όμως μια διακαής πτώση.
Γράφει όπως διεισδύει.
Στο τέλος πεθαίνει η σμίξη για να κερδίσει η γραφή.
Σε μητρώα βεβαίως τον έχουν καταγράψει.

Όσο για βλέψεις, αίματος εξετάσεις.
Μια μάζα απορρυπαντικές σκέψεις.
Κάνει πολλές ιδιαίτερες κινήσεις χωρίς ντροπή γι' αυτές.
Έβαλε στη φωνή του ένα ραδιόφωνο.
Βρέθηκε το χαμένο του βασίλειο σ' ένα μονό παπούτσι
το φόρεσε και έκτοτε περπάτησε.

Ό,τι αισθανόταν έπιασε αράχνες.
Γι' αυτό έπαψε πια να αισθάνεται.

Για τις αράχνες κάποιον θα φωνάζει.
Έχει γι' αυτό μια φωνή.
Όταν τελειώσει την δουλειά του πίσω δεν θα κοιτάξει.

Όταν μένει μόνος περισσότερο καταλαβαίνει.
Το σχήμα των νυχιών του.
Τα μεγάλα ζητήματα των ημερών του. Δεν συμπάσχει.
Αλλόφρων κατανοεί. Του αρέσουν τα λάθη που κάνει.
Κοιτάζει τους αστερισμούς να ξεχωρίσει καμιά λέξη.
Που δεν χρειάζεται να πει.

Ακούστηκε: «Ό,τι επιζεί είναι μικρά μαύρα ψάρια στο χιόνι.
Η θλίψη μου είναι γριά και πέφτει λεπίδων βροχή.
Τίποτα δεν κόβει... Ζητώ αντικατάσταση».
Σκέφτεται στο αργό φως: κανείς άλλος δεν είναι ζωντανός.
Η νύχτα τού δίνει την ηδονή μιας ερωμένης.
Με ακτινοβολία τον καίει.
Ο κόμπος στον λαιμό του σαν αόρατη γραβάτα,
μέσα του ζει μία συνάντηση σ' ένα βαθύ μήκος παλαιών
οικοδομημάτων - (όλα αυτά μέσα του).
Ό,τι νιώθει αιωρείται πάνω από παχιά σκουλήκια.

Είναι της θρασύτητας. Είναι σίγουρος με την κακή έννοια.
Τον ευνοούν οι κακές έννοιες, κυρίως οι κυριακές
με άσχημο καιρό, οι μοναξιές οι ανισόρροπες πίκρες.
Έχει καθαρά χέρια - σαπούνι με άρωμα ταμπάκο ή μανόλια.
Πόσες συμπτώσεις. Της κάμαράς του οι γρίλιες
είναι για το Λούβρο.
Έξω δεν βγαίνει ποτέ του ξεκούμπωτος, οι νεκροί μπορεί
να ξεμυτίσουν απ' τα ρούχα του. Έχει κι ένα μαύρο
αγαπημένο (δώρο της) πουκάμισο που του αρέσει να το
φορά σιδερωμένο. Επικρατεί μία γαλήνια ανησυχία.
Αγαπημένη του στάση εκείνη του φαγωμένου λωτού.
Μετρά τα λιανά και τα χοντρά της αποσύνθεσης.
Καταρρέει όπως ένα μαντήλι (δήθεν)
μετά τον αποχαιρετισμό πέφτει από το έρημο χέρι.
(Δήθεν).
Ατμοί, κατά πόδας ατμοί, και τροχιές εναλλασσόμενες.
Του στρίβει, θα τα καταφέρει.

Άλλη μια απρόσμενη στροφή. Είναι αδέλφι του θανάτου
μα κάτι έχει παρεξηγήσει. Δεν του αρέσουν οι θάνατοι
που πεθαίνουν άλλοι. Ό,τι αγαπιέται χάνεται,

εκείνος σαν αγαπήσει κάτι απόλυτα θα ζήσει.
Πες κι άλλα αστεία, πες μας.
Κι άλλα τέτοια.

Το μικτό του βάρους. Το απόβαρο. Κάτω απ' τις αψίδες
Υπάρχουν τρομερές αρρώστιες. Τριγύρω η φύση σπάζει
τα κλαδιά της. Οι παλαιοί τρόποι.
Η περιοχή του ως εξής,
συνοικία κακόφημη.
Εκείνος κι όλα μαζί αιωρούνται και πέφτουν
σαν αλεξίπτωτα.

Οι μέρες του είναι ένα φτύσμα στην θάλασσα.
Οι δάσκαλοί του ακινητούν σαν νεκρές σαλαμάνδρες.
Το πιο γρήγορο πλοίο αναχώρησε από μέσα του.
Γονατίζει. Πέφτει. Σέρνεται.
Η δύναμή του είναι ένα έλκος που δυναμώνει.
Μελίφωνα τανύζουν τις περασμένες ώρες.
Τα μάτια του τρέχουν βενζίνη. Πίνει από τα πρωτοβρόχια.
Σπάζει του τάφου του την πλάκα.

Η αιμοβόρα σύγκλισή του με τον θάνατο τον κάνει να
ξεχειμωνιάζει μες στις αποσκευές που κρύβουν τα στήθη
των νεανίδων. Πολλές φορές τον καταράστηκαν. Υπάρχει
ένας μόνο μυστικισμός, ο ανθρώπινος, κι εκείνος τον έριξε
σαν αποφάγια στο καλάθι των αχρήστων. Η ψυχή του
ταξιδεύει παντού σαν ανοιχτό γράμμα.
Βγαίνει απ' την εικόνα που τον σχεδίασαν. Δεν είναι
σίγουρο αν αυτό τον τιμά.
Φέρνει στην συναρμογή;
Δεν νιώθει έλξη από τις ποιητικές λέξεις.
Η θλίψη του δεν περιέχει ψεύτικες αποφάσεις.
Τον έχουν άσχημα χτυπήσει. Με τέχνη. Ή με ζωή...

Περνάει τη μία κρίση πάνω στην άλλη. Αρνείται να κριθεί.
Αρνείται τη ζωή του να αναστήσει. Η δική του παρουσία
αρκεί. Θα είναι μακρύπνοος λέει, μέσα από τις ζημιές
που κάνει.
Ένας κολοσσός μες στον καθρέφτη που μάταια
αναζητεί το ζωντανό του είδωλο να κυριεύσει.

Αφήνει πίσω του την αρετή. Τον χαμό γυρεύει.
Τον φόβο και τον τρόπο έχει για κίονες. Με τη ζωή έχει
παράνομη σχέση - την μούσα αντιμάχεται.
Βρίσκεις την υπογραφή του στο μοναδικό σύστημα
που δεν έχει καταρρεύσει.

Κάθε πρωί αναπληρώνει με χαλασμένα μέσα.
Αναλαμβάνει από την χθεσινή τραγωδία. Τι κοροϊδία!
αναφωνούν τα λειτουργικά του έντερα.
Για εφημερίδα διαβάζει το κενό κάτω απ' τα πόδια του.
Βλέπει αραχνοειδή στο ταβάνι με πόδια καλώδια.
Στον νεροχύτη ένα χταπόδι κι ύστερα
να τρέχουν αίματα εντόσθια.
Δεν είναι τίποτα.
Ένα πουλί πάνω στην φτέρη. Καλύτερα.
Ακόμη κι αν δεν υπάρχουν πουλί και φτέρη. Εντάσεις.

Θα τελειώσει. Κάποια στιγμή όλα αυτά θα τελειώσουν.
Χάρηκε για την γνωριμία. Αδιάφορος για προνόμια γιατί
ετούτη η φάρσα του πηγαίνει γάντι.
Καμιά φορά διευκολύνουν τα πράγματα. Οι παράδεισοι
μένουν ως αργά ανοιχτοί. Κυρίως τα σαββατοκύριακα.
Ένα του δάχτυλο πασχίζει στην άμμο κάποιου γυναικείου
κόλπου να γράψει τ' όνομά του.
Ξεβράστηκε.

Πιο σκατάς, πωρωμένος με λιγότερα μόρια και βαθιά
βαριά θλιμμένος (τι αστείο τώρα που το γράφει)
- με την ησυχία των προγόνων του:
Ό,τι αποχωρίστηκε ακόμη αποχωρίζεται.
Ό,τι του δόθηκε ακόμη του δίνεται.
Ό,τι ξέχασε το ξέχασε για πάντα.
Ό,τι κατάλαβε κατάλαβε τίποτα.
Ό,τι υπάρχει υπήρχε.
Αυτό που ερχόταν ακόμη έρχεται.
Αυτό που δεν ήρθε δεν ήρθε.

Με κεφάλι γραφομηχανή με γράμματα για δόντια κόβει
Τον λαιμό του και εισπράττει ζωής ταχυπληρωμή.
Έξω στέρφα γη.
Από κεφάλι πεθαίνουν οι γιοι. Μέλανα χολή.
Από 'δω παν και οι άλλοι.
Γράφει όπως κάποιος πεθαίνει ολομόναχος
σε μian άγνωστη πόλη.
Ή αυτό ένεκα κάποιου πιο οδυνηρού να μην ισχύει.

Σάρκα του η μοναξιά εκτίμηση τα ρούχα.
Μεσημέρι αντηλιά κατάνυξη μπουρούχα.

Αγάπη μου στην σούδα της ενδοχώρας σου
(προσκήνιο σκοτεινό απόλυτης σιωπής)
εισχωρούν αποβράσματα & νέκταρ της δικής μου

παλαιότητας.

Πάνω απ' όλα ένα σχήμα λόγου είναι το Τίποτα.
Υστερούμε σε ποιητική πρόζα.

Ο θεός του δεν είναι μεγάλος. Έχει βαρεθεί.
Στωικά σαρδόνια γράφοντας στο τέλος των λέξεων
κάποιος περιμένει.
Οι λέξεις χτίζουν μια κλίμακα. Ελπίζει. Ελπίζει πως
τελειώνοντας αυτό το ποίημα...

Ο χτύπος στους κροτάφους χτυπά παλμούς σε τάφους
που ασπρίζουν.
Όλα σε θηλιές περασμένα. Ηδονίζει με ταραχές η ζωή.
- Πατέρα, τις ημερομηνίες μου:
γράφω ποιήματα με τα έργα μου οι νύχτες με κυριεύουν
οι μέρες με αφήνουν σκέφτηκα τόσο
που δεν χρειάζεται πια,
κολυμπάω στο αίμα κάποιου θυσιασμένου κύκνου
θα κρατήσω την τεχνική μου ξυπνάω και κοιμίζω
το όνειρό μου /
γυναίκες πελαγώνουν υψώνονται & πέφτουν ενώ θα 'πρεπε
να θηλάζουν τον καημό μου και τον κύκνο, τον κύκνο
του αίματός μου.

Τώρα που βρίσκεται στο έλεος του εαυτού του
φεύγει δίχως να έχει λογαριασμό να πληρώσει πληρώνει
τρώγοντας το ποιητικό χέρι δεν καταπίνει ανθρώπινη γεύση
δεν είναι τόσο σίγουρος για το όνομα που του 'δωσαν
τώρα που βρίσκεται στο τέλος τον κούρασαν οι αναλογίες
και βρέχει τους άνθρακες που πάντοτε αγαπούσε.

Ο ήλιος του είναι στο κάτω συρτάρι
το παγώνι της έκφρασής του έχει για ουρά αμόνι.
Δύσκολα όλα αυτά μα με εξοχότητα.
Ξεστράτισε σε περιφέρειες τσαλακωμένων ρούχων
κατακλυσμών στυλού διαρκείας εν αντιθέσει μονιμότητας -
με κέντρο βάρους κιλά εβδομήντα έξι & ύψος ένα
εβδομήντα πέντε χωρίς εντάσεις για κατανόηση
και στήριξη ανθρώπινη - πυρά εστία κάρβουνα
καμίνι εγκεφάλου - με παρουσιαστικό ψυχής συμμετέχει
τον περιμένουν για κρασί σε οξυζενέ πισίνα
του αρέσει ετούτη η φθορά όλο και με πιο
μακρινούς στόχους: θα μείνει την φράουλα να ζουλήξει
ν' αδειάσει το ποτήρι του σε μια ώρα απόγνωσης
ν' ανοίξει την αρχαία πόρτα αφήνοντας
σύζυλο το σπίτι.

Ενήμερος για το κενό τραγουδά ψιθυριστά
ένα παλιό canzone (12)
εκεί που κάθονται οι μύγες - ποτέ δεν έζησε σε μια σελίδα
κινείται αποσπασματικά,
τα χέρια του είναι δυο πιστόλια που δεν παίρνουν διαταγές
από κανέναν γιατί προμηνύονται θαύματα κι εκείνος
κάθεται αδιάφορος και γράφει ποιήματα:

Του περισσεύουν κομμάτια. Κατακάθια.
Όταν μιλάς για 'κείνον μιλάς υπολείμματα.
Βρίσκεται στα απόκρυφα.
Μα δεν μπερδεύεται μ' όλα αυτά.
Είναι ένα υποκείμενο που βγαίνει μπροστά.
Σ' ένα άχωρο σημείο. Διάσταση άγνωστη ακόμα.
Είναι πρωτοπόρος. Κάποιο κενό με παραπάνω από
τέσσερα γράμματα.

Με γυρισμένη πλάτη εσπερινότερος των άκαρδων νυχτών
θέλει μια άκακη απελπισία να κυριαρχήσει
ξέρει καλά τις εντολές των φωτεινών επιγραφών.
Τώρα χωρίς γεωγραφία να διανύσει διανύει μια διάρκεια,
κολυμπά με την κιβωτό να ξεμακραίνει,
στης πομπής την τελευταία νύχτα αποκοιμείται.
Ο στρόβιλος μιας σκόνης μέσα του τον σπρώχνει μ' όνειρο
μακρυσμένο σε μια ουσία άκληρη
ως γνωστόν μαύρη & Άλλη.
Με κάποιου αίματος την σφοδρή
άνωση την ώρα που λησμόνησε ο κόσμος.

Ένας ομπζερβατώρ αυτού που νιώθουν οι άνθρωποι
κουλουριασμένοι στην ρίζα ενός καλύτερου κόσμου
όπου κουμάντο κάνει πάλι το σαράκι
και τα λοιπά λοιπά και τα λυπήματα /
δεν είναι δα και τόσο άσχημη η απογύμνωση
ειδικά αν αρχίσει με μία πτώση καλτσοδέτας
και αρκετό frascati superiore (13)
μία ζωή χωρίς προβλήματα είναι απλώς μία σκέψη
όντας η ζωή καναρίνι με διχαλωτή φωνή
δεν αξίζει να υπάρχει χαμένο κορμί σε έναν
θαυμάσιο κόσμο που κάποιος ανακάλυψε με όρεξη -
ποίηση τρομερή:

Για γούρι περνάει πάνω από το πτώμα του.
Πάνω απ' το πτώμα της γενιάς του δύο στόματα
μιλούν σε ακρινό κόσμο - το ένα αποφεύγει.
Χειροκροτήματα σπάζουν, συμπιέζεται

σαν σε σάντουιτς.

Δεν χρειάζεται να προσπαθήσει γιατί έχει θέση,
όχι αντίθεση.

Απολύτως φυσικό είναι κάτι τέτοιο αλλόκοτο
μια παραμόρφωση προς το καλύτερο ακριβώς.

Το όνομά του είναι η μόνη προσευχή που λέει.

Και δεν την πιστεύει. Μέσα του:

Δεν θέλει πουθενά να επιστρέψει παρεκτός κι αν είναι
μέλλον. Ή κάποια άγρια σύγκρουση με την ομορφιά
που μπορεί μια κι έξω να τον σκοτώσει.

Έχει στραφεί στο ηλιοτρόπιο.

Ad infinitum. (14)

Σφίγγοντας την πένα του σφίγγει

Τ' αρχίδια του θανάτου.

Όλες οι οργιώδεις μηχανές σπαράζουν

μες στο μηχανοστάσιο του μυαλού του.

Μόνο το ούισκι ζεσταίνει κάπως το κορμί του.

Σάρκινο πρόσωπο δίνει νόημα στην άγραφη ιστορία του.

Γερνάει σαν πρωτόγονος. Το γέλιο του είναι τρανταχτό.

Δοκιμάζει την απελπισία των λέξεων.

Έχει ξεκολλήσει και κρέμεται.

Έχει ξεράσει την κυριότητα κάθε νοήματος.

Με το λεπτεπίλεπτον ευφραίνεται με πάθος σπάνιο
επιθυμεί απ' την ανυπαρξία ποτέ να μην απουσιάσει.

Δεν είναι από ζωή

Από θάνατο είναι.

copyright©Γιάννης Λειβαδάς

αρχή σελίδας

Ελένη Νανοπούλου, από την ποιητική συλλογή «Ολόγραμμα», εκδόσεις Δρόμων»

Τα λινά

Πήρε αργά η ώρα

ο έρωτας εδόθηκε στους ευτυχείς
πλαγιάζουν οι φωνές τα πρόσωπα
διαθέσιμα μέχρι τα κόκκαλα ποτάμια στάζουν φιλιά
ίσαμε το μεδούλι σκίζεται η ψυχή

απλώνουν τα λινά τους μίσχους των μηνών τους
είναι ο κυματοθραύστης που γυρίζει τις κραυγές στα άγνωστα λιβάδια
τα πυρακτωμένα
κορμιά περίσσεια στέργουν τούτους τους χυμούς

ξαφνικά βουίζεις χρώματα, μελτέμια και λινομέταξους βυθούς
στον αργαλειό σπαθοχορεύει η σαΐτα

έλα
φονάζει η δραγομάνα αετογέννητε
ξαναφίλησε η θύελλα την ομορφιά

νύσταξε το φώς
τυλίχθηκε το υφάδι
λινά τα χέρια
Ω! Τα χέρια σου
πάρε με αγκαλιά ως την καρποφορία της γης

σπρώχτηκαν τα χαμόγελα
με ξέπλεκα τα λευκά μου μάτια από το πράσινο σου βότσαλο
έγινα νεογνό
με λάθη διαρκείας και απώλειες

δεν μπορώ να δω
είναι μεγαλείο τούτη η ώρα
του εσπερινού
άναψε ένα λιβάνι πρόσχημα
αμαρτωλό τ' αηδόνι
που σε φίλησε

Εσπερινός

*"εν' άθροισμα είναι το νερό
απ' το ελάχιστο και το πολύ μας σώμα"*

Αγκυροβολημένη η γεωγραφία
στη πέτρα
στο μήνυμα
στο μπουκάλι
σ' ότι λησμονούμε με δόσεις
στη δυσκολία

θεέ μας
μας έψαχνες
με τον κανόνα και την απαίτηση

κάθε βράδυ γυρίζοντας
θ' ανοίγω τις παλιές φθαρμένες ιστορίες
να μην κλαίν
που κάθομαι εγώ αντίκρυ σου
και πίνω αθανασία την ανταύγεια σου

Μας έδωσε ο καιρός
παραμιλητά
γράμματα αλληγορικά
τα άλλα αγάπησαν
κύματα κλαδιά
κτιστήκαν γεφύρια
μνήμες του κισσού

παίκτες νικητές- νικημένοι
με το κανάτι στο χέρι
τη φωνή της πόρτας
καταπάνω μας
δεν έχει γείσο η καρδιά
να κατακρατά τις ταραχές
ασυλλάβιστες
είναι οι ταραχές
τριγμός σαν έρχεται
η συννεφιά με θειάφι

*μόνο αν ξανοίξεις τις ομίχλες
με συνοδείες παλαμών
θ' ανάψουνε τα κρύσταλλα*

*έχουν οι στοχασμοί φωτιά;
στοχάζεσαι νερό;
ραγίζει ο αγέρας;*

Ξανοίγομαι
κι ας είναι διπλωμένη η γη
μόνο τ' άγνωστο συνάπτει μέλλον
η ένταση προσεύχεται
τα σούρουπα
δύο στιγμές
όσο να μπω
σε τούτη την αδιακρισία

"αποδημώ με την απρέπεια"

Εν πλοίω

Εντός η νύχτα
ανεβάζει Οδύσσεια
φιλιστρίνη η παράδοση
κυματίζεται χρόνος και θόρυβος
Αναβλύζει από κόγχες τραύμα ίππου
Φορούσε η θεά
χιτώνα λέει ολομέταξο
κουκούλι τα μελτέμια ξεδιπλώνουν
Θα βρέχει ως το πρωί πουλιά και οπώρα
μ' αυτά ερώμενα που κατοικούν σε έβενο
Εν πλοίω η εισαγωγή με τα θεσπέσια πανιά

*"Λέω να λείπω τώρα
που έχει τόση μουσική
ολάνοιχτη διαβίβαση"*

Της ροδής παιδί

Κει που δεν έχει άλλη αντάμωση
από βροχές
μήτε από καύτρα εποχή

κάτι στιγμούλες μισοχάραμα
ήταν που λαλούσαν τα κεντημένα τραγούδια
Διάβαζαν τα μάτια
όλα γραμμένα σε κεντίδι
λαλούσε και τ' αηδόνι του αιώνα
-Άκουε
το φώς μ' ορθάνοιχτα τα μυστικά
απ' το ραγδαίο δρόμο
-Άκουε
το σκοτάδι
τη σιωπή του απ' άβανθα γης
όπου αξιώθηκες να θρηνείς
σαν θαρραλέο πρόσωπο πως λύεται η αγάπη
Που να' χουν ξέρεις οι κλωστές τη μαστοριά της γλώσσας;

-Ωωωωωω μ'- Ωωωωωω της ροδής παιδί

Βζιουιουνν

Αυτή τη νύχτα δεν κοιμάμαι βγάζω από πάνω μου τα άδεια δωμάτια, κρεμάω στη
φαρμακαποθήκη τα φιλιά, δεν θα' χω στόμα μονάχα ένα φωτάκι δίχως ήχους και θορύβους.
Όταν θα 'ρθεις θα σφυρίζει εκκωφαντικά, θ' ανοίξει η φορμόλη τα φιλιά και τα χείλη, θα βάλεις
όποιες λέξεις θέλεις στη θέση της γλώσσας, θα καταπιώ εκείνες που σε πονάνε και θ' απλώσω
το "ε" της εξημέρωσης στα καινούρια σεντόνια. Θα σου δείξω πως πεθαίνει μια ανάσα και πως
ανασταίνεται ουρλιάζοντας. Θα ρουφήξω όλη τη τρικυμία από το λακκάκι του λαιμού σου, θα
ξεκλειδώσω έναν – έναν τους σπονδύλους σου για να χωρέσει εκεί όλο το "ω" των
οκτακοσίων χιλιάδων αριθμών. Κι όταν μεταμορφωθείς σε εισιτήριο απεριόριστης διαδρομής θ'
ανοίξω το παράθυρο με τις πολυσύλλαβες λέξεις, εκείνες που δεν μας αντέχουν γιατί θα
μυρίζουμε αλήθειες, και θα γίνουμε αερόστατα. Δίχως υποσχέσεις, λόγια, σώματα φοβισμένα,
στάσεις, φανάρια, στροφές, ανηφόρες, λίγα λεπτά, αναμονές. Θα κρατάμε μια τεράστια
ομπρέλα, και θα φοράμε ένα τεράστιο κασκόλ μαζί. Μόνο να χωράμε στη ταχύτητα.
Βζιουιουνν

Copyright©Ελένη Νανοπούλου

ΚΩΣΤΑΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ

Διηγήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κώστας Νησιώτης, «Το άσμα του Διγενή», από τη συλλογή διηγημάτων Το Επιτύμβιο. Εκδόσεις Ιδεόγραμμα, 2009

Τον έλεγαν Διγενή, ήταν δασοκόμος, δημόδης και διαχυτικός. Είχε μανία με τα δημοτικά και πάθος με τα δίστιχα. Σκεφτόταν, μιλούσε και παραμιλούσε λιανοτράγουδα.

Την έλεγαν Αρετή, ήταν αστυνομικήνα, ατίθαση και ασυντρόφευτη. Είχε μανία με τα άστρα και πάθος με τα άσπρα (όταν δεν φορούσε στολή). Σκεφτόταν, μιλούσε και παραμιλούσε ονειροκρίτες.

Ένα Σάββατο μεσημέρι, με τον Ερμή ανάδρομο και τον Κρόνο να κουτουλάει το Δία, ο Διγενής διάσχισε δριμύς τη διασταύρωση του Σταυρού. Δεν πρόσεξε το κόκκινο. Το πρόσεξε όμως η Αρετή που καβάλησε την άσπρη μηχανή και τον πήρε στο κατόπι.

Τρία φανάρια πιο κάτω, η Αμαζόνα αναχαίτισε τον Ακρίτα.

-Περάσατε με κόκκινο.

-Πορτοκαλί ήταν.

-Κόκκινο φωτιά. Σας είδα.

-Μη μου μιλάς για φωτιές. Είμαι δασοκόμος.

-Δε σου μιλάω για φωτιές. Για το κόκκινο που πέρασες σου μιλάω.

Ο Διγενής δημιούργησε.

-Που τη βρήκες την αγριάδα

όμορφή μου σουσουράδα;

Η Αρετή απόρησε.

-Τι είπες ;

-«Τι να σου πω; τι να μου πεις; Εσύ καλά γνωρίζεις, και τη ψυχή και την καρδιά εσύ μου την ορίζεις.»

-Δεν κατάλαβα. Μου κάνεις πλάκα;

Ο Διγενής δαιμονόπνευστος.

- «Δεν είναι κρίμα να διψώ κ' η βρύση να είναι εμπρός μου, νερό να μη μπορώ να πω, μεγάλος ο καημός μου!»

Η Αρετή ανένδοτη.

-Τραγούδα εσύ, εγώ γράφω.

Έγραψε την κλήση και του την έδωσε. Ο Διγενής το δοξάρι του.

- «Έχω σου παραπόνεση χιλιάδες και μυριάδες,
μα δε μπορώ να σου τις πω, εζόν με μαντινάδες.»

Πήρε την κλήση και της έκλεισε το μάτι.

- «Γλυκά γλυκά κοιτάζεις φαρμακερά χτυπάς
με δίστομο μαχαίρι εκείνον π' αγαπάς.»

-Είσαι άπαιχτος, είπε η Αρετή, που καβάλησε την άσπρη μηχανή και χάθηκε σε ένα άσπρο σύννεφο καπνού.

Πίσω στο τμήμα, η αστυνομικίνα έγραψε την αναφορά κι ατένισε το ημερολόγιο. Τρίτη 17 Ιουλίου. Έκοψε το χαρτάκι και διάβασε το στιχάκι απο πίσω:

*Ποιο δέντρο δε μαραίνεται, δε γέρνει τα κλαριά του,
και ποιο κορίτσι ανύπαντρο δεν καίει την καρδιά του;*

-Δες να είναι το τυχερό μου; αναρωτήθηκε.

Βρήκε το τηλέφώνό του — ουδέν κρυπτόν απο την αστυνομία — και το βραδάκι τού τηλεφώνησε.

-Γεια σου Διγενή. Τι κάνεις; Είμαι η Αρετή που σε έγραψε το μεσημέρι.

-Λάθος όνομα σου έδωσαν. Αρετή και να δίνει κλήσεις δεν πάει!

-Έλα τώρα, τη δουλειά μου έκανα.

-Κι εγω τη δική μου αν δεν μ' έγραφες. Δε βαριέσαι, όλα μέσα στο πρόγραμμα.

-Ομολογώ ότι δε μου έχει λάχει παραβάτης με τέτοιο ρεπερτόριο.

-Από το να βρίζεις, καλύτερα να τραγουδάς. Δε νομίζεις;

-Θα μου πεις ένα ακόμα, έτσι για την καληνύχτα;

-«*Εγώ είμαι εκείνο το πουλί που στη φωτιά σιμώνω
καίγουμε, στάχτη γίνουμε, και πάλι ζανανιώνω.*» Καθώς δασοκόμος.

-Στάσου μια στιγμή να το γράψω.

Τον συμπάθησε τον δασοκόμο η Αρετή. Η φωνή του ακούγοταν γελαστή και χαρούμενη.

-Τι λες για κανά ποτό; πρόλαβε να τη ρωτήσει εκείνος.

-Γιατί όχι; Πίνω από σφηνάκια μέχρι τσικουδιά.

Βγήκαν παρεϊτσα ο Διγενής και η Αρετή. Ένιωθαν κι οι δυο σαν σε παραμύθι.

Δεν την τάραξε στα λιανοτράγουδα, ούτε εκείνη στους ωροσκόπους. Αυτά τα κράταγαν για τις μοναξιές τους. Βρήκαν τόσα άλλα να πουν, τόσα άλλα που δεν τολμούσαν να πουν σε κανένα, τόσα άλλα που τα έλεγαν για πρώτη φορά. Ο έρωτας φούντωσε ανάμεσά τους και τους έσμιξε. Δεν ήταν πια ασυντρόφευτοι.

Οι συνάδελφοί τους και στα δυο Σώματα παρατήρησαν τις αλλαγές. Ο Διγενής λιγότερο διαχυτικός. Τα λιανοτράγουδα σα να στέρεψαν κομμάτι. Η Αρετή λιγότερο αστρολόγα.

Άφησε τους πλανήτες να πάρουν το δρόμο τους.

Όμως ο Ερμής συνέχιζε ανάδρομος ο κερατάς.

Ήρθε ο Αύγουστος και πιάσανε οι αέριδες και οι φωτιές. Ο Διγενής σε διπλοβάρδιες. Εκείνη να μη κλείνει μάτι. Τον φανταζότανε να πολεμά τις φλόγες και να βγαίνει διάπυρος σαν κολασμένος. Η αγωνία την τρέλαινε. Ζήτησε κι εκείνη διπλοβάρδιες για να μη σκέφτεται.

Οι φωτιές συνεχίζανε. «Πύρινα μέτωπα ζώνουν την Αθήνα» γράφανε οι εφημερίδες. Ο ουρανός θαμπός και χάλκινος έκρυβε έναν ασπρουλιάρη ήλιο, ο αέρας πασπάλιζε τους δρόμους με στάχτες. Ασύμμετρη απειλή, διαλαλούσε η κυβέρνηση.

Τον πήρε τηλέφωνο. Δεν απαντούσε. Πήγε στην πολυκατοικία του. Είχαν να τον δουν μέρες.

Έχασε τον ύπνο της. Πήρε άδεια απο την Υπηρεσία, τα νεύρα της σε κακό χάλι. Κάπνιζε κι έπινε ασυναίσθητα. Δεν άκουγε ραδιόφωνο, ούτε έβλεπε τηλεόραση. Περνούσε από τα περίπτερα και χαμήλωνε το κεφάλι για να μη βλέπει τα πρωτοσέλιδα. Πέρασε μια βδομάδα βουβή, αβάσταχτα βουβή.

Μπουκόθηκε με ηρεμιστικά και πήρε το λεωφορείο για το Δασαρχείο. Στα τρίτα φανάρια της Μεσογείων τον είδε. Αβαρής στη μέση του δρόμου, πάνω από τα αυτοκίνητα, απάγγελε με την ήρεμη, γελαστή φωνή του:

*Εγώ είμαι εκείνο το πουλί που στη φωτιά σιμώνω
καίγουμε, στάχτη γίνουμε, και πάλι ζανανιώνω.*

Copyright©Κώστας Νησιώτης

[αρχή σελίδας](#)

Μιχάλης Στειακάκης

ΑΚΡΑ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΣΙΩΠΗ

.....Κυπαρισσία 20/4/2009

Τη δεύτερη μέρα της Λαμπρής
ούτε πουλί - ούτε σπυρί κάτω στον κάμπο
μόνο ένα τσεκούρι ρυθμικό
βαράει και σκίζει τη σιωπή στα δυό

.....
μια ομίχλη αγάπη του Χριστού
ανήμπορη - καθίζει πάν' στα λιόδεντρα
κι η θάλασσα Α! η Θάλασσα ακύμαντη
λευκή υπαινίσσεται Αφρικές και θάματα.

*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Αφού - καθώς λέτε - η σιωπή είναι χρυσός
τούτη η γειτονιά τούτοι οι άνθρωποι
φαίνεται είναι φλύαροι πολύ.

Α! Μόνο σήμερα θα 'ναι - μα γιατί δε μιλάνε
ίσως είναι απ' αλλού ή τυχαίο γεγονός
τα σκυμμένα κεφάλια οι απόκληροι δρόμοι
ναν' που μπαίνει ο Χειμώνας θα φταίει ο καιρός.

.....
Δες τα σπίτια δες τα παπούτσια τους
μα τι άλλο! - πρέπει να 'ναι φλύαροι πολύ.

*

ΣΤΟΜΑΤΙΚΟ ΔΙΑΛΥΜΑ

Τώρα τρέχω με την ψυχή στο στόμα
(το στόμα που πάσχει από κακοσμία χρόνια)
κι εσύ ψυχή μου γίνεσαι - μέρα τη μέρα -
μαζί με την πνοή μου βρώμικη
Στόμα πνοή μου - βρώμικη
ψυχή.

*

VENCEREMOS

Τι βδομάδα κι αυτή! Πόση επανάσταση
όλα μας τα μπλουζάκια του Τσε μυρίζουν ιδρωτίλα
αγωνιστήκαμε (εντάξει βόηθησε κι ο καιρός)
υπέρ το δέον. Το Σάββατο
βάλαμε πλυντήριο και τα καινούργια μας κοστούμια.
Απόψε το δικαιούμαστε λίγο να ξεσκάσουμε
γιατί μπροστά είναι οι δύσκολοι καιροί
λαίλαπες μέτρων έρχονται αντιλαϊκών...

Νύχτα Σαββάτου λοιπόν - Βεντσερέμος
εντός ολίγου στη σκηνή ο Ρέμος.

*

ΤΟΙΟΥΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΕΣΜΕΝ

Τον Αλέξανδρο τον Μακεδνό
διεκδικούν Έλληνες και Σκοπιανοί
τον Καρλομάγνο τον Μέγα

Φράγκοι και Αλεμανοί
τον Χριστόφορο Κολόμβο
Χιώτες και Ιταλοί
μα τον Πόντιο Πιλάτο
ούτε να τον ξέρουν
οι Πόντιοι και
οι Κεφαλλονίτες.

copyright©Μιχάλης Στειακάκης

αρχή σελίδας

Δώρα Κασκάλη, «Δωμάτιο 216», διήγημα

Πρέπει να ζητήσω ποτήρι. Καινούργιο ξενοδοχείο, σου λέει, χωρίς θήκη για την οδοντόβουρτσα, χωρίς πατάκι έξω από το μπάνιο για να στραγγίζουν τα νερά. Το ποτήρι, βέβαια, είναι πρώτη προτεραιότητα.

Να 'χει, άραγε, και σίδηρο σ' αυτό το κωλοχανείο; Το πουκάμισο έχει δυο τσαλάκες δεξιά κι αριστερά στο στήθος που βγάζουν μάτι. Ο μαλάκας ο οδηγός τα έβαλε άλλ' αντ' άλλων. Σώριασε ο ηλίθιος όλες τις θήκες των κουστουμιών σε μια γωνιά και από πάνω τις πλάκωσε με κάτι βαλίτσες που περίσσεψαν και δεν είχε πού να τις βάλει. Αλλά τι να περιμένεις από άνθρωπο που δεν αγαπάει τη δουλειά του. Από τις μικρές λεπτομέρειες φαίνεται το έλλειμμα του καθενός. Οι άλλοι θα βγουν κατά τις έντεκα. Μάλλον θα πάνε στο γνωστό σκυλάδικο. Σου λέει μετά, μορφωμένοι άνθρωποι. Αν δεν δώσουμε εμείς το παράδειγμα, θα το δώσουν εδώ στη βαθιά επαρχία οι αγροίκοι που πήγαν μέχρι το Δημοτικό και μετά πέρασαν τη ζωή τους χωμένοι μέχρι τα μπούνια στις λάσπες και στα σκατά των αγελάδων;

Από πάνω μένουν γυναίκες. Αυτές μέχρι και για χέσιμο πηγαίνουν με τα τακούνια. Να σημειώσω ότι λείπουν και οι μοκέτες. Στο τέλος θα κάνω μια ωραία συζήτηση με τον ιδιοκτήτη που θέλει να έχει πελατεία, αλλά δεν προέβλεψε να έχει ανοιχτή τη θέρμανση ή να βάλει καμιά μοκέτα για να μην σπάνε τα νεύρα του κοσμάκη με το τάκα-τούκα. Και τώρα, πρέπει εγώ να κάθομαι και να ανέχομαι τις μαλακισμένες που βάλανε τα στιλέτα και μου καρφώνουν τα νεύρα. Έχουν και κάτι τσιριχτές φωνές. Όλο πνίγονται στο γέλιο τους. Πρέπει να το κάνουν επίτηδες, δεν μπορεί. Για να κάνουν εντύπωση στους γύρω. Νομίζουν ότι τραβούν την προσοχή με την υστερία τους, λες και θα τους καθίσει γκόμενος με τέτοια φωνή. Η μια από δαύτες πρέπει να είναι η σαρανταπεντάρα η Λαρισαία. Ψηλή μεν ξερακιανή δε. Άκωλη και άβυζη. Καλύτερα να το κάνω με σανίδα του σερφ παρά να χαλάσω κι ένα πεντάλεπτο μαζί της. Φαντάσου, δηλαδή, να φτάνει και να βάζει την τσιρίδα στο αυτί σου, την ώρα που πας κι εσύ να συγκεντρωθείς και να ξαλαφρώσεις. Αγάμητες. Νομίζουν οι καημένες ότι βάζοντας μια γόβα και μια στενή φούστα, θα παρακαλάνε όλοι οι άντρες να τους κάτσουν. Από τον τρόπο που περπατάει η μια, φαίνεται ότι πολύ ευχαρίστως θα τις πετούσε αυτές τις γόβες κάτω από το κρεβάτι του πρώτου τυχόντα. Το βάδισμά της, νευρικό και κοφτό, θυμίζει θηλυκό που ψάχνει με πύρινα μάτια για ζευγάρι. Κι αυτές ετοιμάζονται για έξοδο, κι αυτές στα σκυλάδικα να λικνίζουν τα κάλλη τους, να πετάνε

τα δολώματά τους.

Δίπλα δεν πρέπει να είναι δικοί μας. Δεξιά είναι οι σκάλες, αλλά αριστερά πρέπει μόλις να μπήκε ένα ζευγαράκι. Η κοπέλα ακούγεται νέα. Αδύνατο να είναι δική μας. Με το που κλείσανε την πόρτα αρχίσανε τα χαμουρέματα. Ένα ποτήρι, γαμώτο μου, το σκατοξενοδοχείο!

Η μικρή έχει παιχιδιάρικη φωνή. Αυτή πρέπει ν' ακούσει η Λαρισαία και να πάρει μερικά μαθήματα για το πώς ανάβουν έναν άντρα. Πρέπει να φοράει από κείνες τις μπαλαρίνες, γι' αυτό δεν ακούγεται καθόλου όταν περπατάει. Θα είναι κανένα απ' αυτά τα ψηλοκάπουλα θηλυκά νέας γενιάς με τίποτε μακριά μαλλιά και στηθάκια σα ζουμερούς γιαρμάδες. Σιχαίνομαι τις βυζαρούδες. Ακόμη θυμάμαι -κανένα εξάμηνο πιο πίσω, δεν ήταν;- μια δικηγόρο με κάτι καρπούζια που τα είχε βολέψει σ' ένα θεόστενο σουτιέν κι αυτά της είχαν φτάσει μέχρι το στόμα. Μου 'ρθε να σηκωθώ από την καρέκλα και να την πλακώσω στο ξύλο. Μόνο και μόνο για κείνο το αυθάδικο στήθος που χυνόταν έξω από το άσπρο της πουκάμισο. Πόρνες. Λες και θα κερδίσουν τίποτα με το να βλέπουμε τις ρώγες τους αντί ν' ακούμε το τι μας λένε. Και από πάνω μας κατηγορούν για φαλλοκράτες. Τη σιχαίνομαι την πουτανιά τους. Αυτές είναι βυζαρούδες πρώτα στο μυαλό. Και μετά, διαμαρτύρονται οι φεμινίστριες ότι εμείς οι άντρες επιβάλλουμε τα στερεότυπα. Ρε, αυτές μας σέρνουν από το πουλί. Τέρμα και τελείωσε. Τα άλλα είναι φθηνή φιλολογία.

Από το ζευγαράκι, ο άντρας πρέπει να τα έχει τα χρονάκια του. Βέβαια, κάνει τη δουλειά του χωρίς να πολυακούγεται. Να βάλω το κινητό στο αθόρυβο για να μην πάρουν μυρωδιά ότι είμαι δίπλα. Αν με ξανακαλέσουν στο σταθερό οι άλλοι που φαγώθηκαν με το σκυλάδικο, δεν θα το σηκώσω. Αν με καταλάβουν οι διπλανοί, θα μουγγαθούν εντελώς και τότε αναγκαστικά, η μόνη λύση είναι να ακολουθήσω τους άλλους στο «όπα-όπα». Κάτσε να βγω σαν τη γάτα, γαμώ το πλακάκι μου μέσα, για να πάρω από τη ρεσεψιόν ένα ποτήρι νερό. Κατά προτίμηση λεπτόφλουδο με χοντρό πάτο.

Μου αρέσει που τελειώνει γλυκά. Δυο-τρεις βαριές ανάσες και τέρμα. Γιατί στο πριν είναι όλο το ζουμί. Πώς δεν τις γουστάρω όταν ουρλιάζουν. Τάχαμου-δήθενμου. Ο άντρας πρέπει να είναι πολύ μπάζο για να μην καταλαβαίνει ότι η άλλη το παίζει Μελίνα Μερκούρη. Αλλά πού να την φτάσουν τη συχωρεμένη τα γυναικάκια της κακιάς ώρας. Νομίζουν ότι με το ξανθό μαλλί και τις κραυγές θα μείνουν ανεξίτηλες στη μνήμη. Μακριά νυχτωμένες οι κυρίες. Κάτι τέτοιες του είδους τους, κανένας δεν τις θυμάται. Οι άντρες τις πηδάνε για την πάρτη τους, για να φτιαχτούν. Σιγά μην σκέφτονται μετά να τους σκεπάσουν την πλάτη για να μην κρυσώσουν. Στην καλύτερη, να κοιμηθούνε στο διπλανό μαξιλάρι, να κάνουν ένα πρωινό τσιγάρο μαζί τους και μετά από κει πάνε κι οι άλλες.

Κυρίες μου, είσαστε ένα ωραίο παιχνίδι για μεγάλους, μέχρι να γεμίσει το προφυλακτικό. Μετά οι παρτενέρ σας γυρνάνε πλευρό και σκέφτονται τα δώρα που πρέπει να πάρουν στα παιδιά και τους λογαριασμούς που τρέχουν αυτό το μήνα. Και μόλις κλείσετε την πόρτα και μείνουν μόνοι στο δωμάτιο, όλο και θα στείλουν κανένα γλυκερό μήνυμα στη σύζυγο, του τύπου: «μου λείπεις, μωρό μου». Τα ξέρω όλα τα παιχνίδια τους, τα έχω σπουδάσει τόσα χρόνια σε τόσα ξενοδοχεία. Η μικρή τον έχει κάνει τούρμπο. Τυχερός ο τύπος. Τρίτος γύρος παρακαλώ. Και μετά σου λέει, στήσου όρθιος στο μπαρ και παραμυθιάσου με τις τοπικές καλλονές. Χίλιες φορές κλεισμένος στο δωμάτιο, ακόμη και σ' αυτό το άβολο που δεν έχει κάποια βασικά, παρά μέσα στον καπνό και τα ντεσιμπέλ. Άξιζε τον κόπο η ορθοστασία και η αγωνία μου να βρω το σημείο του τοίχου με την καλύτερη ακουστική, ακόμη κι αν χρειάστηκε να τον αφουγκραστώ πόντο-πόντο. Τελικά το ποτήρι δεν είναι άσχημο, κάνει τη δουλίτσα του. Επιτέλους και κάτι καλό εδώ μέσα!

Μετά τη δεύτερη φορά, είπα πάει, η παράστασις έλαβε τέλος. Έκανε το λάθος ο άλλος να τη

φωνάζει με το όνομα, πιθανόν, της γυναίκας του και η μικρή τα πήρε στο κρανίο. Αφού την έψησε καλά-καλά με γαλιφιές, έπεσε στα πόδια της –κυριολεκτικά όμως- κι άρχισε πάλι το αγκομαχητό. Λιώμα, λιώμα και οι δυο τους. Ποιος ξέρει, μετά από καμιά βδομάδα θα το κάνει με τη δικιά του και θα σκέφτεται τη μικρή που φτάνει τόσο γλυκά. Βελούδο είναι η άτιμη. Βελούδο η φωνούλα της. Ακόμη και το ποτήρι έγινε ρευστό στα χέρια μου κι όλο μου πέφτει.

Έχω λουστεί στον ιδρώτα. Θ' αλλάξω φανέλα και θα την πέσω. Δεν προβλέπεται και τέταρτος γύρος. Τι στο καλό.

Πρωί-πρωί πρέπει να θυμηθώ να πάρω την Αλκμήνη να πάει να πληρώσει τη δόση του αυτοκινήτου. Αυτή η γυναίκα όλο ξεχνάει και μετά μας την πέφτουν οι τράπεζες με τις υπερημερίες και χρεωνόμαστε τζάμπα τα κερατιάτικα. Να μιλήσω και στο Θάνο που δίνει μαθηματικά αύριο. Αυτό το παιδί δεν μου πήρε τίποτε, δεν έχει τσαγανό. Στη μάνα του φέρνει περισσότερο παρά σε μένα, ακόμη και στο σουλούπι.

Άντε να βγει κι αυτό το συνέδριο όπως-όπως. Μπορεί αύριο να πάω μαζί τους στο μπαρ, για να μην λένε ότι τους σνομπάρω. Φυσικά για ένα ποτό μόνο, να μην δώσω και δικαιώματα. Αυτή η Λαρισαία είναι φαρμακόγλωσσα. Εννοείται ότι δεν θα της κακόπεφτε ένα φυστίκωμα στα γρήγορα. Σιγά να μην. Δεν μπλέκω με γεροντοκόρες. Αν είναι να πάρω την αμαρτία, τουλάχιστον να το κάνω με κανένα μωρό σαν το δίπλα.

Δεν θέλω τίποτε άλλο για σήμερα. Μόνο να ντυθώ τη φωνή της όσο θα πέφτω στον πρώτο ύπνο και να ξυπνήσω με το σλιπάκι μου πνιγμένο στα υγρά της λάμδα και ρω. Μίλα μικρή μου, πες τις ιστορίες σου σε μας τους πανάρχαιους. Έχουμε ξεχάσει πώς είναι να θαυμάζεις ακόμα τον κόσμο. Έχουμε ξεχάσει το χάδι πάνω σε κρέατα σφιχτά που ριγούν μόλις τα ακουμπήσεις. Δεν θυμόμαστε πια τα βυζιά που βλέπουν στο ταβάνι, αυτά τα ατίθασα που δεν λένε να πέσουν από το θεωρείο τους όσο και να τα δαγκώνουμε με όλη μας τη μασέλα.

Εμένα μου αρκεί ν' ακούω το γελάκι σου. Αυτό το γέλιο, εδώ και ώρα σπάω το κεφάλι μου, αλλά όσο το σκέφτομαι μου θυμίζει την πρώτη μου αγάπη, όταν ήμουν στο σχολείο. Μαριλένα, πού να είσαι άραγε; Θα είσαι κι εσύ σαν και τούτες τις από πάνω που βάφουν τα μαλλιά τους, βάζουν τα ψηλοτάκουνά τους και ψάχνουν την αποδοχή και τη συντροφιά στα καπνισμένα μπαρ; Ή μήπως θα έχεις στρογγυλέψει σαν την Αλκμήνη; Μπορεί με δυο εγκυμοσύνες να έπεσε το στήθος σου και να γέμισε ραγάδες η κοιλιά σου. Ήθελες να γίνεις γιατρός. Τελικά συμβιβάστηκες με το δασκαλίκι, όπως μου είπε ο Σταύρος. Οι γονείς σου στενεύονταν κι από πίσω ερχόταν κι ο αδερφός σου που ήθελε να σπουδάσει μηχανικός. Πάνε τα όνειρά σου.

Προτιμήθηκαν οι σύντομες σπουδές και ο σίγουρος μισθός. Στην πεπατημένη κι εσύ. Καλύτερα που δεν σε ξανάδα από τότε. Εσύ ρυτιδιασμένη, εγώ με φαλακρίτσα και μια αρχόμενη κοιλίτσα. Άστα, χάλια. Καλύτερα να μας θυμόμαστε στις φρεσκάδες μας, παρά να συναντηθούμε στην ωριμότητα που μας γονάτισε με τα δάνεια, τις υποχρεώσεις και τις προθεσμίες.

Πρέπει να κοιμήθηκαν δίπλα. Δεν ακούγεται ο παραπονιάρικος τόνος της μικρής ούτε το γλοιώδες καλόπιασμα του τύπου. Μωρέ τους ξέρω καλά εγώ κάτι τέτοιους. Αύριο θα της πάρει κανένα ακριβό κόσμημα για να της βουλώσει το στόμα και να την έχει ευχαριστημένη, ότι την σκέφτεται και καλά. Σε λίγο θ' αρχίσει το ροχαλητό του –νομοτελειακά- ειδικά αν κοιμάται ανάσκελα, αν έχει φάει για βράδυ ή αν έχει καπνίσει δυο πακέτα τσιγάρα μέσα στη μέρα. Ακούω νερά από παντού τώρα. Έπρεπε να κοιμηθώ στο προηγούμενο μισάωρο. Αφού ξέρω ότι από τις τέσσερις και μετά καταφτάνουν οι ξενύχτηδες κι αν δεν είσαι στο βαθύ ύπνο, θα σε ξυπνήσουν με τα ποδοβολητά τους και τα μεθυσμένα τους χάχανα. Βέβαια, τέτοια ώρα είναι κι η πιο κατάλληλη για να διαπιστώσει κανείς τις μεϊξεις των γειτόνων. Ποιος θα κοιμηθεί με ποιον,

ποιος θα κακολογήσει ποιον. Τα καλύτερα συμβαίνουν αυτή την ώρα. Ας πρόσεχα. Με μάγεψε η μικρή και δεν έκανα οικονομία δυνάμεων. Σε λίγο θα γλαρώσω και μέσα στο κεφάλι μου όλες οι φωνές, όλες οι ανάσες, όλες οι αγκαλιές, άδειες και γεμάτες, θα γίνουν ένα. Αύριο το πρωί μάλλον θα θυμάμαι αμυδρά ότι η ξερακιανή η Λαρισαία γύρισε μόνη της και βαδίζει πάνω-κάτω το τελευταίο τέταρτο. Οι τακουινές της, μόλις έκλεισε την πόρτα, φώναζαν χολή και κίτρινη ζήλεια. Φαίνεται η συγκατοικός ήταν πιο τυχερή. Τώρα περπατάει πιο αργά, λιγότερο νευρικά. Υπάρχει μια θλίψη ανάμεσα στα δυο χτυπήματα της γόβας, σα να χορεύει το γνωστό βαλσάκι της μοναξιάς. Αν δεν ήταν αυτό το άχρωμο πλάσμα που είναι, θα ανέβαινα μέχρι πάνω και θα της πρότεινα ένα τελευταίο ποτό στο μπαρ του ξενοδοχείου. Αν ήταν αλλιώς τα πράγματα, ίσως στις πέντε παρά τέταρτο, στο λυκόφως της Τρίτης, να γινόταν το ξεκίνημα μιας ενδιαφέρουσας γνωριμίας διάρκειας τριών ημερών.

Ενίοτε συναντάω και μερικές καλές συνεδριακές, αλλά γενικότερα δεν είναι του γούστου μου. Συνήθως, οι περισσότεροι θυμούνται τα συνέδρια από τις γκόμενες που διπλάρωσαν. Ο Γιώργος χθες μου έλεγε για το περσινό συνέδριο της Αλεξιάς, λες κι έπρεπε να το πιάσω με τη μία ότι εννοούσε το ετήσιο συνέδριο στην Αθήνα, όπου παρέστη κι ο πρωθυπουργός. Για μένα πάλι, τα συνέδρια πάνε με τα ξενοδοχεία και τα ξενοδοχεία με τις φωνές. Αυτό το συνέδριο θα είναι αφιερωμένο στη μικρή δίπλα. Δεν θέλω να το θυμάμαι απ' αυτό το ηλίθιο ξενοδοχείο που είναι ακόμη μισοάδειο από τις στοιχειώδεις ανέσεις του. Θα είναι, λοιπόν, το συνέδριο της Μαριλένας νούμερο δύο. Μακάρι να άκουγα τ' όνομά της. Ο τύπος δίπλα όλο την αποκαλεί «μωρό μου, μωράκι μου, καβλίτσα μου». Αποβλάκωση. Η μικρή το δέχεται, αλλά είναι μικρή ακόμη. Μακάρι να μην γίνει σαν την Λαρισαία με τις μυτερές γόβες.

Να βάλω ξυπνητήρι για το πρωί και να σημειώσω να ψάξω την καμαριέρα για να μου σιδερώσει το ριγέ πουκάμισο. Αυτά της τελευταίας στιγμής με τρελαίνουν. Τέλος πάντων. Δικός μου κακός προγραμματισμός.

Η μικρή τραγουδάει τώρα ένα παιδικό τραγουδάκι. Θα το λέει στο μαντράχαλο δίπλα της, σα νανούρισμα. Μάλλον την ξύπνησε το ροχαλητό του. Μικρή μου, πες το λίγο πιο δυνατά, λίγο πιο δυνατά, για να με πιάσει και μένα ο ύπνος τόσο τρυφερά, τόσο μαζί σου. Να ρουφήξω τουλάχιστον δυο ώρες θανάτου, για ν' αντέξω στο καινούργιο μου κοστούμι αύριο, δέκα με τρεις, ατσαλάκωτος.

Copyright© Δώρα Κασκάλη

αρχή σελίδας

Παυλίνα Παμπούδη, από την ποιητική συλλογή «*Τα Χίλια Φύλλα*», εκδόσεις

Κέδρος

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τότε,
Παρασκευή ίσως,
Μ' έκοψαν πάλι
Πρόχειρα παιδί από χρόνο:
Σταυρό από πεντάλφα
Βαφτιστικά λουστρίνια από μαύρο ζώο
Φιόγκο από μυαλό
Φόρεμα άλλο μέγεθος
Λόγια πετούμενα
Χεράκια παγωμένα με μολύβι

Έπρεπε γρήγορα να μεγαλώσω πάλι
Δε χωρούσα στο χαρτί μου

Έπρεπε να γυρίσω το χαρτί
Πίσω στο δέντρο
Με τις δέκα κατευθύνσεις των κλαδιών

Έπρεπε

Ζωντανό

Να μοιραστώ στα φύλλα

*

Ας παίξω
Είπα τότε

Εγώ, Αυτοί,
Άστρα, Νερό
Αέρας, γη

Τα γράμματα
Τα βότσαλα

Τα ζώα, τα πουλιά, τα έντομα
Τα ψάρια, τα φυτά
Η ρολογιά, τ' αγιόκλημα, ο πλάτανος
Το κυπαρίσσι, η ελιά
Η κόκκινη τριανταφυλλιά

Οι πικροδάφνες
Ο φράχτης για το άπειρο

Να φτιάξω είπα
Τουλάχιστον
Τον κόσμο

Επειγόντως

(Δεν υπήρχε καιρός για τίποτα άλλο)

*

Αυτό που σκέφτηκα τότε
Άμορφο, συμπαγές, χωρίς πατήματα
Άρχισε αμέσως να ψηλώνει
Στον ξύπνο και στον ύπνο δυο φορές
Πιο γρήγορα

Περίεργο
Με κοιτούσε
Απ' όλες τις τρύπες
Που άνοιγα
Καθώς στο μέλλον βυθιζόμουν.
Με μετρούσε
Εντόπιζε τους αριθμούς

Γενέθλια μέρα,
Γάμου,
Ίδια θανάτου

*

Εκεί ψηλά τότε που στάθηκα
Ήμουνα κι από δω
Κι απέναντι

Θα τρόμαζα

Όμως,
Περνούσαν ασταμάτητα
Πουλιά τρεκλίζοντας στον άνεμο

Περισπασμοί

Σπυργίτια σταχτιά σαν τίποτα
Και άλλα, πιο σταχτιά
Σαν τίποτα πιο

*

Απλώσα τότε στο χαμόγελό μου αίμα του λαγού
Στο βλέμμα μαύρο διαγραφής
Στο χάος λύθηκαν βουστροφηδόν τα νεύματά μου

Στόλισα το λαιμό μου και τα δάχτυλα
Με λόγια ακατέργαστα,
Μόλις αποσπασμένα απ' το ορυκτό τους άλγος

Μεγάλα τμήματα ανθρώπου
Ενσωματώνοντας,
Ντύθηκα άλλος κι άλλος κι άλλος×
Αμαρτάνοντας αδιάκοπα

Να βγω για τη συνάντηση

.

Copyright© Παυλίνα Παμπούδη

[αρχή σελίδας](#)

Έφη Καλογεροπούλου, από την ποιητική συλλογή «ήχος από νερό», εκδόσεις
Ενδυμίων

Ναυαγοί

Ξεβράστηκαν
στη στεριά της μέρας
κάποιοι κρατώντας κομμάτι νύχτα
και άλλοι θάλασσα
όσοι γλυτώσαν είχαν κιόλας ξεχάσει
οι άλλοι νεκροί ακόμη
μα προπαντός πλυμένοι
στέγνωσαν στις πέτρες
ο καιρός δεν τους ξεχώριζε

και αυτοί πού σώθηκαν
και οι άλλοι άφησαν πίσω
τις κομμένες τους ουρές.

*

Με τα δικά σου μάτια

Στο βράχο κρεμασμένη η νύχτα
οι άγιοι κρατούν στους ώμους τους
τις ρίζες των δέντρων

ο θεός ανοίγει τη παλάμη του
και στάζει φώς τρομερό
οι άνθρωποι οι σκυφοί
να πλύνουν τα χέρια τους
να διώξουν το κακό

να δω με τα δικά σου μάτια
το νερό να τρέχει ανάμεσα
στα σπίτια τα άσπρα της μνήμης
με τα μπλέ παράθυρα
κι οι πέτρες ορθάνοιχτες να μείνουν
ορφανούς να αφήσουν τους αιώνες

ψωμί να θέλω μόνο
και να μου δίνεις ουρανό μαζί
απόψε.

*

Δάσος

Όλο τα απόγευμα με ένα μυτερό μολύβι
σχεδιάζε δέντρα, ρίζες, κλαδιά και φύλλα
μετά τα έκοβε προσεκτικά και με επιμέλεια
σε χοντρό χαρτόνι τα κολλούσε
έτσι έφτιαζε ολόκληρο δάσος με αλέες
και τώρα ανάμεσα σε αυτές προχωρά
στα δροσερά φυλλώματα από κάτω
και ευτυχία νοιώθει μεγάλη
για τον περίπατο αυτό και την ελευθερία
πιο κάτω μόνο σε ένα κομμένο σκόνταμπε κορμό
δέντρου ψηλού βαθύριζου, γυμνό
που ευχόταν στη θάλασσα κάποιος να το πετάξει
ταξίδι μακρύ να κάνει και να μη μένει

άλλο εκεί ριγμένο στα μάτια των περαστικών.

*

Στη σκόνη

Βλέποντας όλο και λιγότερο
ανάμεσα στη σκόνη τρυπώνοντας το βλέμμα
ανάμεσα στη σκόνη βολεύοντας τις ώρες στις τσέπες να ζήσει
φορώντας τα γυαλιά του κι ας είναι ραγισμένο το ένα τζάμι
και το ζευγάρι παλιό εποχής ένα παντζούρι κι αυτό που κλείνει πίσω του πασχίζει να δει έτσι
ανάμεσα να προλάβει τον εαυτό του πριν στρίψει
στην απέναντι γωνία να απλώσει τα χέρια κόβοντας μια φέτα ήλιο ακόμα,
αγωνίζεται το σκοτάδι να σπρώξει μακριά το μοχθηρό
και βάζει πάλι το ρολόι τους δείχτες συναρμολογεί πάνω τους σκαρφαλώνει
ανοίγει τη πόρτα κι είναι δρόμος ο χρόνος και το φώς λεύτερο άλογο.

*

Συχνά

Τις μέρες
κρεμούσε ανάποδα
για να στραγγίζουν

συχνά έσταζαν ψάρια.

copyright©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Publisher : Visual artist [Stratos Fountoulis](#) /
copyright©Λογότυπο "Στάχτες" -τα κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης
[Στράτος Φουντούλης](#)

Εδρα Περιοδικού: **Βρυξέλλες / Brussels, Belgium**